

Evaluatie en monitoring Wet vroegtijdige aanmelddatum en toelatingsrecht mbo

Tussenrapportage 2025

Bianca Leest
Mariska Roelofs
Britt Visser
Graciël Kersten
Daphne Janssen

Projectnummer: 2023.079

© 2025 KBA Nijmegen

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, en evenmin in een retrieval systeem worden opgeslagen, zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van KBA Nijmegen.

No part of this book/publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

Inhoudsopgave

Managementsamenvatting	1
1 Inleiding	4
1.1 Vooraf	4
1.2 Wet vroegtijdige aanmelddatum en toelatingsrecht mbo	4
1.3 Onderzoeksopzet en dataverzameling	5
1.4 Verantwoording	6
1.4.1 Enquête studenten, eerstejaars 2024-2025: aanmelding en inschrijving	6
1.4.2 Enquête studenten, eerstejaars 2023-2024: (bindend) studieadvies	7
1.4.3 Enquête mbo-instellingen, beleid en teams	8
1.4.4 Vervolgbevraging studenten negatief (bindend) studieadvies	10
1.4.5 Focusgroepen	10
1.5 Leeswijzer	11
2 Van aanmelding tot inschrijving – Beleid en praktijk onderwijsinstellingen	12
2.1 Bekendmaking toelatingsbeleid, aanmelddatum en aanmelding	12
2.2 Intake/kennismaking	15
2.3 Studiekeuzeadvies	19
2.4 Toelating	21
2.5 Numerus fixus en aanvullende eisen	24
2.6 Overall knelpunten bij uitvoering wet	25
2.7 Samenvatting	27
3 Proces van aanmelding en inschrijving – Ervaringen van studenten	29
3.1 Voorgaande opleiding/situatie	29
3.2 Aanmelding	31
3.3 Informatievoorziening door mbo-instellingen	33
3.4 Intake/kennismaking	35
3.5 Studiekeuzeadvies	38
3.6 Toelating	39
3.7 Numerus fixus en aanvullende eisen	41
3.8 Samenvatting	42
4 (Bindend) Studieadvies – Beleid en praktijk onderwijsinstellingen	45
4.1 Het (bindend) studieadvies in de wet- en regelgeving	45
4.2 Het studieadvies in beleid en monitoring	47
4.3 Het negatief studieadvies en bindende consequenties	49
4.4 Knelpunten	52
4.5 Doelbereik studieadvies	54
4.5.1 Gewenste en ongewenste effecten	54
4.5.2 Geschiktheid voor verschillende groepen mbo-studenten	56
4.6 Samenvatting	57
5 (Bindend) studieadvies – Ervaringen van studenten	59

5.1	Het ontvangen van een (bindend) studieadvies	59
5.1.1	(Bindend) studieadvies ontvangen	59
5.1.2	Bekendheid met het (bindend) studieadvies	61
5.1.3	Studieadvies bij start opleiding en (bindend) studieadvies	62
5.2	Studievoortgangsgesprekken	63
5.3	Waarschuwing voor een negatief (bindend) studieadvies	66
5.4	Negatief BSA	69
5.4.1	Nazorg	71
5.4.2	Vervolgloopbaan van studenten met een negatief studieadvies	72
5.5	Samenvatting	73
6	Conclusies en aandachtspunten	75
6.1	Samenvattende conclusies	75
6.2	Doelbereik van de wet	77
6.3	Aandachtspunten	80
	Bijlage A	82
	Tabellen hoofdstuk 3	82
	Bijlage B	84
	Tabellen hoofdstuk 5	84

Managementsamenvatting

Onderzoek

Vanaf 1 augustus 2017 is de wet 'vroegtijdige aanmelddatum en toelatingsrecht tot het mbo' (VATmbo) in werking getreden. Gelijk met de invoering van de wet is een onderzoek gestart om de implementatie en gevolgen van de wet te monitoren en om de wet als geheel en op onderdelen te evalueren. In 2023 is het onderzoek verlengd tot en met 2027. Voorliggend rapport presenteert de uitkomsten van de vijfde meting sinds de start van het onderzoek. De uitkomsten van deze meting zijn gebaseerd op:

- Enquête studenten, eerstejaars studiejaar 2024-2025, thema aanmelding en inschrijving;
- Enquête studenten, eerstejaars studiejaar 2023-2024, thema (bindend) studieadvies;
- Enquête onder beleidsmedewerkers van mbo-instellingen
- Enquête onder teammanagers van mbo-opleidingsteams
- Twee focusgroepen met betrokkenen mbo-instellingen;

Bekendmaking toelatingsbeleid, aanmelddatum en aanmelding

Een derde van de beleidsmedewerkers en bijna een kwart van de opleidingsmanagers meldt dat er beleidswijzigingen zijn doorgevoerd in toelatingsbeleid/-procedure, o.a. gericht op drempelloze toelating en snellere procedures. De meeste beleidsmedewerkers en opleidingsmanagers vinden de deadline van 1 februari voor bekendmaking van toelatingsbeleid/-procedure passend. De aanmelddatum van 1 april wordt overwegend als goed ervaren.

Studenten geven aan dat hun vorige school hen vaak informeerde over de aanmelddatum en (in iets mindere mate over) de intake/kennismaking en voorlichtingsactiviteiten van de mbo-instelling, maar minder over toelatingsrecht, studiekeuzeadvies of aanvullende eisen. Bijna twee derde (64%) van de studenten meldde zich uiterlijk 1 april aan (voor de opleiding die ze volgen in 2024-2025), een dalende trend ten opzichte van eerdere jaren.

Intake/kennismaking

De meeste instellingen hanteren een verplichte intake of kennismaking; studenten bevestigen dit beeld. Zowel beleidsmedewerkers, opleidingsmanagers als studenten geven aan dat de intake vooral gericht is op kennismaking, soms aangevuld met gesprekken of toetsen over de studiekeuze. Studenten ervaren de intake-activiteiten ook vooral als nuttig om kennis te maken en zijn daarover tevreden. Het belang van intake als 'selectie-instrument' neemt volgens studenten af. De stijging van het aandeel studenten dat zich niet op zijn/haar gemak voelt tijdens de intake/kennismaking lijkt in 2024-2025 te zijn gestabiliseerd: na een eerdere toename – van 13 procent in 2020-2021 tot 22 procent in 2023-2024 – ligt het aandeel studenten dat zich niet op het gemak voelde nu op 19 procent, vergelijkbaar met vorig jaar.

Studiekeuzeadvies

Beleidsmedewerkers en opleidingsmanagers zien dat weinig studenten gebruikmaken van hun recht op studiekeuzeadvies. Toch zegt 40 procent van de studenten een advies te hebben ontvangen; dit is meer dan voorgaande jaren. De bekendheid met dit recht is echter laag: slechts een derde van de studenten was hiervan op de hoogte.

Toelating

Ruim de helft van de beleidsmedewerkers (die daar zicht op hebben) en bijna een kwart van de opleidingsmanagers geeft aan dat zij studenten hebben toegelaten die zij zonder de wet

toelatingsrecht niet hadden toegelaten. Volgens hen leidt dit tot knelpunten zoals bijv. studievertraging, uitval en extra begeleidingsdruk. Bij entreeopleidingen wordt de drempelloze instroom vaak als knelpunt ervaren: de doelgroep is divers en complex, en niet alle studenten hebben een reële kans van slagen.

Een klein percentage studenten geeft aan een negatief advies te hebben gekregen, maar zij zijn toch gestart met de opleiding. Zogenaamde 'negatieve advisering' is, zoals ook in eerdere metingen bleek, geen breed voorkomende praktijk in het mbo.

Concluderend, het toelatingsrecht waarborgt toegang, maar leidt soms ook tot 'mismatches' en druk op begeleiding. Bij entreeopleidingen is de spanning tussen toegankelijkheid en kans van slagen extra groot.

Studievoortgangsbegeleiding en het (bindend) studieadvies

Binnen mbo-instellingen is er vooral centraal beleid voor de procedurele kant van het (bindend) studieadvies, zoals het schriftelijk vastleggen van de (bindende) studieadviezen en bezwaarprocedures. Teams hebben meer ruimte bij de inhoudelijke invulling, zoals de criteria voor een negatief advies en het meewegen van persoonlijke omstandigheden. Twee derde van de opleidingen geeft aan dat een negatief studieadvies altijd bindend is, terwijl dit bij een kwart kan variëren.

Het (bindend) studieadvies vormt het sluitstuk van een procedure waarin studievoortgangsgesprekken een belangrijke plek innemen. De helft van de studenten heeft in het eerste jaar meerdere voortgangsgesprekken gehad, een derde één gesprek, en 14 procent heeft geen gesprek gehad. De meeste studenten ervaren deze gesprekken als (zeer) positief. Bij ruim de helft van de instellingen bestaat verplichtend beleid over de frequentie van deze gesprekken. Door werkdruk kiezen teams soms voor groepsgerichte benaderingen, gesprekken zijn vaak informeel, waardoor studenten de gesprekken wellicht niet altijd als zodanig herkennen.

Hoewel studievoortgang de wettelijke basis is voor het (bindend) studieadvies, wordt dit criterium niet altijd leidend gebruikt. Daarnaast en in plaats daarvan spelen ook motivatie, gedragsproblematiek, cognitieve vaardigheden en geschiktheid voor het beroep een rol. Ook blijkt dat niet alle studenten op de hoogte zijn van het bestaan of de eisen van het (bindend) studieadvies: 53 procent wist dit dat ze een (bindend) studieadvies zouden krijgen.

In 2023-2024 ontvingen 3,45 procent van de studenten een negatief (bindend) studieadvies. Dit is een stabiel gegeven. Het aandeel studenten met een positief studieadvies is wat gestegen, terwijl het aandeel studenten dat niet wist of ze een studieadvies hebben gehad wat is gedaald. Er lijkt dus meer duidelijkheid bij studenten te zijn over een ontvangen positief studieadvies. Van de studenten met een negatief studieadvies moest ongeveer de helft de opleiding verlaten, terwijl de andere helft mocht doorgaan, vaak onder voorwaarden. Ook studenten met een positief advies krijgen soms aanvullende afspraken.

De verplichte nazorg na een negatief bindend studieadvies bestaat vooral uit individuele gesprekken en keuzetesten. Twee derde van de studenten die de opleiding moesten verlaten, zegt hulp te hebben gekregen bij het vinden van een vervolgopleiding; een derde niet. De mbo-instellingen ervaren nazorg relatief vaak als een knelpunt, mede doordat het soms lastig is om nog contact te houden met de studenten die vanwege een negatief studieadvies met de opleiding moeten stoppen.

Doelbereik van de wet

De meeste elementen van de wet zijn inmiddels volledig ingeburgerd, zoals het tijdig bekendmaken van de procedures rondom toelating, naleving van het toelatingsrecht en de uitvoering van het (bindend) studieadvies. Uitzondering vormt het studiekeuzeadvies, een onderdeel van de wet

dat relatief beperkt navolging heeft gekregen. Verder lijkt de wet niet tot grote veranderingen in de studiekeuzebegeleiding te hebben geleid, hoewel de aard van de intake wel is verschoven, naar een focus op kennismaking in plaats van toelating. De instellingen zelf ervaren vooral effecten van de wet op meer formele, procedurele aspecten van de wet: toegenomen duidelijkheid over rechten en plichten van (aankomend) studenten, minder onrechtmatige weigering van studenten en daarnaast ook vervroeging van het studiekeuzeproces. Over andere beoogde doelen zijn met name de teammanagers sceptischer, zoals het verminderen van uitval, beter onderbouwde studiekeuzes en betere begeleiding bij de overstap naar het mbo. De feitelijke ontwikkelingen in aanmeldingen, uitval en studieswitch komen vanaf een volgende rapportage (weer) aan de orde.

Er zijn aspecten die lastig blijven in de uitvoering, onduidelijk blijven of ter discussie worden gesteld door de mbo-instellingen. Op basis van deze meting (2024-2025) zijn enkele aandachtspunten geformuleerd.

- Vroegtijdige begeleiding en keuze-ondersteuning: De dalende trend in vroegtijdige aanmeldingen (uiterlijk 1 april) en toenemende keuzetwijfel bij studenten die zich voor meerdere opleidingen aanmeldden, wijzen op een noodzaak tot betere en eerdere begeleiding, door vo én mbo gezamenlijk. Zonder tijdige begeleiding stijgt het risico op late of niet passende keuzes (met de mogelijke gevolgen van dien).
- Verbetering informatievoorziening: Studenten zijn onvoldoende op de hoogte van kernaspecten zoals toelatingsrecht, het bestaan van het studiekeuzeadvies, aanvullende eisen, numerus fixus of (bindend) studieadvies. Consistente en toegankelijke informatievoorziening – georganiseerd in samenwerking/afstemming met het vo – is cruciaal om studenten beter te positioneren van een kansrijke start.
- Balans tussen toegankelijkheid en passendheid: De wet heeft de toegankelijkheid vergroot, maar leidt in de praktijk soms tot een – door beleidsmedewerkers en opleidingsmanagers ervaren – ‘mismatch’ tussen student en opleiding. Met name bij entreeopleidingen zorgt dit voor een verhoogde begeleidingsdruk en minder kansrijke start. Regionale samenwerking (met vo, gemeenten, zorgpartners) en maatwerktrajecten zijn een mogelijke oplossing om jongeren een kansrijke start te bieden.
- (Bindend) studieadvies: Er is behoefte aan meer duidelijkheid, expertise en consistentie in de toepassing van persoonlijke omstandigheden bij het studieadvies. Het verbetertraject tussen waarschuwing en (bindend) studieadvies is vaak kort en vergt veel capaciteit. De toenemende flexibilisering van het mbo maakt uitvoering van het (bindend) studieadvies complexer en vergroot de administratieve druk. Nazorg blijft een punt van zorg: niet alle studenten die moesten stoppen met de opleiding zeggen de verplichte nazorg te hebben ontvangen; mbo-instellingen verliezen soms het contact met studenten na een bindend studieadvies.

1 Inleiding

1.1 Vooraf

Vanaf 1 augustus 2017 is de wet 'vroegtijdige aanmelddatum en toelatingsrecht tot het mbo' (VATmbo) in werking getreden.¹ De wet introduceerde een set maatregelen, waaronder de aanmelddatum van 1 april, voorschriften voor procedures en informatievoorziening, het toelatingsrecht voor aankomende studenten, voorwaarden waaronder dat toelatingsrecht geldt en het verplichte (bindend) studieadvies in het eerste jaar van de opleiding.

Tegelijk met de invoering van de nieuwe wet is een onderzoek gestart om de implementatie en gevolgen van de wet te monitoren en om de wet als geheel en op onderdelen te evalueren. Er zijn rapporten verschenen in 2020, 2021 en 2022. Omdat Corona het lastig maakte om een goed beeld te krijgen van de uitvoering van de wet en de uitkomsten daarvan, is in 2023 het onderzoek verlengd tot en met 2027. In 2024 is het volgende rapport verschenen. Het voorliggend rapport presenteert de uitkomsten van de vijfde meting sinds de start van het onderzoek.

In deze tussenrapportage is er aandacht voor de effecten en realisatie van de doelen van de wet. Ook is er in deze meting opnieuw speciaal aandacht besteed aan de invoering en werking van het (bindend) studieadvies.

1.2 Wet vroegtijdige aanmelddatum en toelatingsrecht mbo

De wet richt zich op de overgang van voortgezet onderwijs naar middelbaar beroepsonderwijs, maar raakt ook de overige instroom. Het gaat daarbij om studenten die zich nieuw voor een bepaalde opleiding inschrijven. Dat waren er in 2024-2025 ruim 220.000². Die groep is als volgt samengesteld:

- 45 procent afkomstig uit voortgezet onderwijs (vmbo, havo/vwo, vso, praktijkonderwijs)
- 29 procent afkomstig uit het mbo (opleidingswisselaars binnen en buiten de mbo-instelling)
- 26 procent afkomstig van buiten het onderwijs, onbekostigd onderwijs of anders (voortgezet speciaal onderwijs, hbo en wo)

Veruit de meeste instromers zijn dus afkomstig uit het voortgezet onderwijs, daarvan het overgrote deel uit het vmbo.

De wet VATmbo beoogt een aantal doelen te bereiken op het gebied van toegankelijkheid en doelmatigheid. Om die doelen te realiseren schrijft de wet verplichtingen voor die moeten leiden tot ander gedrag bij studenten en ander gedrag en beleid bij onderwijsinstellingen. Daaruit moeten dan uiteindelijk verbeteringen op de doelen voortkomen, zoals versterking van de positie van de student en vermindering van uitval en studiewisselingen.

1 Stb. 2016, 362; inwtr. Stb. 2017, 27. De inwerkingtreding is gefaseerd gelopen, zodanig dat de nieuwe bepalingen van toepassing waren op de instroom van studenten voor het studiejaar 2018-2019. De nieuwe bepalingen met betrekking tot het bindend studieadvies zijn in werking getreden per 1 augustus 2018.

2 Gebaseerd op de populatiegegevens aangeleverd door DUO, voor de studentenenquête AI en BSA.

We maken in het onderzoek een conceptueel onderscheid tussen verschillende soorten beoogde effecten en doelen. We onderscheiden naast de uiteindelijke doelen (outcome) directe en indirecte effecten van de wet.

- Onder de *directe effecten* van de wetwijziging verstaan we de implementatie en naleving van wettelijke voorschriften of het gebruik van de nieuwe wettelijke mogelijkheden. Het gaat onder meer om de tijdige bekendmaking van procedures door mbo-instellingen, het voldoen aan wettelijke eisen in procedures, aanmelding door aankomende studenten voor 1 april, het aanbieden van studiekeuzeadviezen door mbo-instellingen, het gebruikmaken van intake-activiteiten door aankomende studenten, en het uitbrengen van (bindende) studieadviezen.
- Onder de *indirecte effecten* van de wetwijziging verstaan we de veranderingen in beleid en gedrag bij betrokken partijen (mede) als gevolg van de wettelijke voorschriften, zoals verbeteringen in het studiekeuzeproces, vervroeging van het studiekeuzeproces, actieve inbreng van het mbo in studiekeuzeproces, beter onderbouwde en stabielere keuzes door studenten, en minder onrechtmatige weigeringen bij intake. Deze effecten zijn niet direct in de wet voorgeschreven, maar maken onderdeel uit van de onderliggende beleidstheorie, onder meer verwoord in de memorie van toelichting op de wet en in de toelichting op het wetsvoorstel door de minister in het parlement.

De term effecten wordt gebruikt in ruime zin: het gaat niet om effecten in de betekenis van bewezen causale verbanden, maar om gevolgen van de wet in beleidstheoretische zin.

In de analyses staan de volgende onderzoeksvragen centraal:

- Gebeurt wat in de wet is voorgeschreven of wordt mogelijk gemaakt?
- Gebeurt wat met de wet (impliciet, indirect) wordt beoogd?
- Leidt de wet tot de beoogde doelen?
- Wat is de invloed van context en actoren op het optreden van effecten en outcome? Welke verklarende mechanismen en factoren zijn aan te wijzen voor het optreden van effecten en outcome? (Samenhang en ontwikkeling)

In de analyse wordt ook expliciet gekeken naar het optreden van onbeoogde en/of ongewenste effecten en outcome.

1.3 Onderzoeksopzet en dataverzameling

Om zowel een representatief beeld als voldoende verklarende diepgang te bereiken, is gekozen voor een *mixed-methods* benadering met een combinatie van kwantitatieve en kwalitatieve onderzoeksmethoden. Tabel 1.1 geeft de verschillende methoden, frequentie van de metingen en de jaren waarin de metingen plaatsvinden weer.

Tabel 1.1 – Overzicht methoden

Methode van onderzoek	Aantal meetmomenten	Jaren
Analyse aanmeld- en inschrijfdata	4	Jaarlijks
Studentenenquête BSA	4	Jaarlijks
Studentenenquête AI	4	Jaarlijks
Enquête mbo-instellingen - beleid en teams	2	2025 en 2027
Inventarisatie numerus fixus (NF) en aanvullende eisen (AE)	2	2024 en 2026
Focusgroepen	4	Jaarlijks
Vervolgbevraging studenten negatief (bindend) studieadvies	4	Jaarlijks
Enquête vmbo	1	2024

Hieronder volgt een kort en puntsgewijs overzicht van de verschillende onderdelen van de meting 2025:

- Enquête studenten, eerstejaars studiejaar 2024-2025, thema aanmelding en inschrijving.
- Enquête studenten, eerstejaars studiejaar 2023-2024, thema (bindend) studieadvies.
- Enquête mbo-instellingen, beleid en teams
- Vervolgbevraging studenten negatief (bindend) studieadvies
- Focusgroepen

Volgens de getoonde onderzoeksopzet zou dit jaar ook weer een analyse van aanmeld-, inschrijf- en uitvalgegevens plaatsvinden (aan de hand van CAMBO- en CBS-data). Vanwege een latere oplevering van het vorige tussenrapport (2024) hebben we daarin al de data van oktober 2024 kunnen meenemen. Het huidige tussenrapport 2025 wordt vóór oktober 2025 opgeleverd, waardoor er nog geen nieuwe data toegevoegd kunnen worden. De analyses van de aanmeld- en inschrijfdata worden daarom weer in het volgende tussenrapport (2026) opgenomen.

1.4 Verantwoording

In deze paragraaf wordt een beschrijving en verantwoording gegeven van de verschillende onderdelen van dataverzameling en wordt ingegaan op de representativiteit van de onderzoeksuitkomsten.

1.4.1 Enquête studenten, eerstejaars 2024-2025: aanmelding en inschrijving

Via DUO is een steekproef getrokken van mbo-studenten die in studiejaar 2024-2025 met een (nieuwe) mbo-opleiding zijn gestart. Die steekproef, bestaande uit 55.000 studenten, was representatief voor de totale populatie van eerstejaars studenten. De studenten hebben eind juni - begin juli 2025 een brief van DUO ontvangen met een individuele QR-code waarmee ze direct

konden inloggen op de online vragenlijst³. De responsdata zijn door DUO gekoppeld aan enkele achtergrondgegevens van de studenten. De onderzoekers beschikken niet over persoonsgegevens van de studenten en hiermee is de privacy van de studenten volledig gewaarborgd.

De enquête is (deels) ingevuld door 3270 studenten; een responspercentage van 5,9 procent. Omdat de verdeling van de respondenten over de leerwegen, niveaus en sectoren enigszins scheef was, hebben we weging toegepast. Tabel 1.2 laat de verdeling van de steekproef en de respons na weging zien. De resultaten van de deelnemende studenten geven een representatief beeld voor het mbo als geheel.

Tabel 1.2 – Overzicht steekproef en respons studentenenquête, thema aanmelding en inschrijving

	Responsverdeling na weging	Steekproefverdeling
Leerweg		
• BOL	66,5	68,7
• BBL	33,5	31,3
Niveau		
• 1	9,9	6,8
• 2	23,0	22,4
• 3	20,1	21,0
• 4	46,9	49,7
Sector		
• Techniek	30,1	31,0
• Economie	25,6	26,6
• Combinatie van sectoren	1,1	1,2
• Zorg en Welzijn	38,1	37,1
• Groen	5,1	4,1

(Percentages; N=3270, enquête AI - eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2024-2025)

1.4.2 Enquête studenten, eerstejaars 2023-2024: (bindend) studieadvies

DUO heeft een representatieve steekproef getrokken van 55.000 studenten die in 2023-2024 waren gestart met (nieuwe) mbo-opleiding. Zij waren in het studiejaar voorafgaand aan de meting eerstejaars. De studenten hebben eind juni - begin juli 2025 een brief van DUO ontvangen met een individuele QR-code waarmee ze direct konden inloggen op de online vragenlijst. Net als bij de studentenenquête over het thema aanmelding en inschrijving zijn de responsdata door DUO gekoppeld aan enkele achtergrondgegevens van de studenten (om zodanig de privacy van de studenten volledig te kunnen waarborgen).

De enquête is (deels) ingevuld door 2641 studenten; een responspercentage van 4,8 procent. Omdat de verdeling van de respondenten over de leerwegen, niveaus en sectoren enigszins

³ De gebruikelijke verzendperiode voor de uitnodigingen is het voorjaar, tot uiterlijk in mei. Vanwege vertraging in de Privacy Impact Assessment konden voor deze meting de uitnodigingen pas later verstuurd worden. Dit lijkt echter niet tot een substantieel lagere respons te hebben geleid.

scheef was, hebben we weging toegepast. Tabel 1.3 laat de verdeling van de steekproef en de respons na weging zien. De resultaten van de deelnemende studenten geven een representatief beeld voor het mbo als geheel.

Tabel 1.3 – Overzicht steekproef en respons studentenenquête, thema BSA

	Responsverdeling na weging	Steekproefverdeling
Leerweg		
• BOL	68,5	67,5
• BBL	31,5	32,5
Niveau		
• 1	6,0	5,9
• 2	21,1	21,2
• 3	23,1	22,5
• 4	49,9	50,4
Sector		
• Techniek	28,8	30,9
• Economie	26,0	26,5
• Combinatie van sectoren	1,1	1,1
• Zorg en Welzijn	38,8	37,3
• Groen	5,2	4,3

(Percentages; N=2641 enquête BSA - eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2023-2024)

1.4.3 Enquête mbo-instellingen, beleid en teams

Voor het onderzoek zijn alle bekostigde mbo-instellingen in het land benaderd in de periode van februari 2025 tot en met mei 2025.

In totaal hebben 31 respondenten op centraal beleidsniveau de vragenlijst over 2023-2024 (wat betreft het (bindend) studieadvies) en 2024-2025 (wat betreft aanmelden en inschrijven) ingevuld. De vragenlijst op centraal beleidsniveau is ingevuld door staf-/beleidsmedewerkers.

Tabel 1.4 toont de respons van mbo- instellingen. De dataverzameling verloopt via een centrale contactpersoon per mbo-instelling. Met deze contactpersoon wordt via persoonlijk telefonisch en e-mail contact de contactgegevens van de beoogde respondenten voor de enquête beleidsniveau (staf-/beleidsmedewerker met aandachtsgebied toelating en (bindend) studieadvies) en opleidingsniveau verkregen. De respons is hoger dan bij de vorige meting in 2022⁴. Terwijl de respons met 58 procent van alle mbo-instellingen hoog genoeg is om een breed beeld van de ontwikkelingen in de mbo-sector als geheel te schetsen, geldt ook de kanttekening dat het totale aantal klein is en dat voor afzonderlijke instellingen situaties en ontwikkelingen af kunnen wijken.

⁴ In 2021-2022 repondeerden 26 staf-/beleidsmedewerkers

Tabel 1.4 – Respons vragenlijst beleidsniveau

	Respons
ROC groot (≤ 10.000 studenten)	42%
ROC klein (< 10.000 studenten)	29%
Beroepscollege	29%
Totaal (=100%)	31

Er is een gestratificeerde steekproef getrokken uit alle aanwezige combinaties van onderwijsinstelling-opleiding. Een opleiding is gedefinieerd als de combinatie beroepsopleiding (variabele uit de SBB crebo-koppeltabel) met niveau en leerweg. Bij de steekproeftrekking is voorts rekening gehouden met het aantal studenten per onderwijsinstelling-opleiding en met de verhouding ROC/beroepscollege. In beginsel is per stratum een aselechte steekproef getrokken. Dit heeft geresulteerd in een definitieve steekproef van 564 opleidingen in 2024-2025 en een respons van 47 procent (Tabel 1.5). Steekproef en respons zijn hoger dan bij de vorige meting in 2021-2022⁵. De vragenlijst op opleidingsniveau is bedoeld voor de teammanager van een (of meer) mbo-opleiding(en).

Tabel 1.5 – Respons vragenlijst mbo-opleidingsteams

	Respons
Naar type instelling:	
ROC groot (≤ 10.000 studenten)	54%
ROC klein (< 10.000 studenten)	26%
Beroepscollege	20%
Naar niveau:	
Entree	8%
Mbo2	25%
Mbo3	28%
Mbo4	38%
Naar leerweg:	
BOL	57%
BBL	42%
BOL/BBL	1%
Totaal (=100%)	266

⁵ In 2021-2022 responderden 98 teammanagers

1.4.4 Vervolgbevraging studenten negatief (bindend) studieadvies

De studenten die in de studentenenquête hebben aangegeven dat zij in het voorgaande studiejaar een negatief (bindend) studieadvies hebben ontvangen kunnen vervolgens ook aangeven wat zij daarna zijn gaan doen wat betreft werk, opleiding of anderszins. We kunnen daarmee op basis van de enquête een beeld krijgen van de situatie ongeveer een half jaar tot een jaar na het negatieve studieadvies. In de vragenlijst wordt de vraag toegevoegd of we later nogmaals contact met ze mogen opnemen en kunnen ze hun contactgegevens achterlaten. We hebben hen benaderd met een korte vervolgvragenlijst. Deze zijn deels online en telefonisch afgenomen. We hebben in voorjaar 2025 studenten benaderd die in 2023 een negatief studieadvies hebben ontvangen en daarover in 2024 de enquête hadden ingevuld. Van de 89 studenten met een negatief studieadvies die de enquête hadden ingevuld hebben 34 studenten aangegeven dat we hen nog een keer mochten benaderen en hun contactgegevens (e-mailadres en evt. telefoonnummer) achtergelaten. Elf studenten hebben gerespondeerd.

We hebben dezelfde vragenlijst eerder al een keer in 2022 afgenomen bij studenten die in 2021 de enquête hebben ingevuld over een negatief studieadvies in 2020. Destijds hebben 134 studenten die de enquête hadden ingevuld een negatief studieadvies ontvangen. Een deel van hen gaf aan dat we hen opnieuw mochten benaderen en hebben hun contactgegevens (e-mailadres en evt. telefoonnummer) achtergelaten. Over deze gegevens is nog niet eerder gerapporteerd (vanwege de 'pauze' tussen de twee monitorperiodes). 25 studenten hebben destijds op deze vragenlijst gerespondeerd.

1.4.5 Focusgroepen

In de eerste jaren van het monitoronderzoek zijn jaarlijks casestudies uitgevoerd bij een achttal mbo-instellingen om de implementatie van de wet te volgen en in kaart te brengen. Voor de verlenging van het onderzoek is gekozen voor een andere kwalitatieve opzet waarbij we keuzes kunnen maken voor specifieke gespreksthema's. De thema's kunnen variëren per meting en worden in overleg met de opdrachtgever gekozen. Hiermee kunnen we inspelen op actuele vragen die er zijn bij de opdrachtgever. Daarnaast kunnen we per meting en thema bepalen welke doelgroep we willen spreken. Voor de meting 2025 is een focusgroep gehouden met beleids-/stafmedewerkers van mbo-instellingen (10 deelnemers) en een focusgroep met betrokkenen vanuit het teamniveau, veelal teammanagers Entree (6 deelnemers).

De focus van de gesprekken lag op de toelating (waaronder proces van intake/kennismaking) en het (proces van het) studieadvies, inclusief onder meer informatievoorziening naar studenten en voortgangsgesprekken. Bij de gesprekken is gebruik gemaakt van de voorlopige resultaten van de studentenenquête studieadvies (BSA). De focusgroepen dienen om de bevindingen van de enquêtes te verrijken, verklaren en waar nodig te verduidelijken door ze in de instellings- en opleidingsspecifieke context te plaatsen.

De gesprekken zijn gevoerd aan de hand van semigestructureerde topiclijsten en hebben plaatsgevonden in juni 2025.

1.5 Leeswijzer

Het voorliggende rapport omvat een uitgebreide verantwoording van de dataverzameling (zie voorgaande paragrafen), vier inhoudelijk hoofdstukken waarin de onderzoeksuitkomsten worden gepresenteerd en een conclusiehoofdstuk.

Het thema 'van aanmelding tot inschrijving' is verdeeld over hoofdstuk 2 en 3. In hoofdstuk 2 staat centraal hoe de onderwijsinstellingen het geregeld hebben en wat hun ervaringen zijn, ook op het niveau van opleidingsteams. In hoofdstuk 3 komen de ervaringen van de studenten aan de orde. Net als bij het thema 'van aanmelding tot inschrijving' is het thema (bindend) studieadvies opgedeeld in twee hoofdstukken. In hoofdstuk 4 staat centraal hoe de instellingen het hebben geregeld en hoe ermee wordt omgegaan. In hoofdstuk 5 komen de ervaringen van de studenten aan bod. In hoofdstuk 6 worden tot slot samenvattende conclusies, het gepercipieerde doelbereik van de wet en aandachtspunten gepresenteerd.

Waar in het rapport op basis van de enquêteresultaten wordt gesproken over verschillen tussen groepen studenten of tussen metingen zijn dit significante (dus statistische getoetste, naar alle waarschijnlijkheid niet door toeval ontstane) verschillen.

2 Van aanmelding tot inschrijving – Beleid en praktijk onderwijsinstellingen

In dit hoofdstuk en in het volgende hoofdstuk gaan we in op het proces van aanmelding tot inschrijving. De uitkomsten in dit hoofdstuk zijn gebaseerd op de enquête onder mbo-instellingen (centraal niveau, beleidsniveau) en de enquête onder mbo-opleidingsteams (opleidingsmanager). De meting in het studiejaar 2024-2025 staat centraal. Waar mogelijk maken we de vergelijking met eerdere metingen (studiejaren 2019-2020, 2020-2021, 2021-2022⁶).

In het hierop volgende hoofdstuk staan de ervaringen van studenten met het proces van aanmelding en inschrijving centraal en presenteren we de uitkomsten van de enquête onder eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2024-2025.

Er zijn in juni 2024 twee focusgroepen gehouden met beleidsmedewerkers en opleidingsmanagers van verschillende mbo-instellingen. De uitkomsten van de focusgroepen worden gebruikt om de resultaten van de enquêtes onder beleidsmedewerkers en opleidingsmanagers, maar ook om de resultaten van de enquêtes onder studenten (hoofdstuk 3) verder in te kleuren en/of van context te voorzien.

2.1 Bekendmaking toelatingsbeleid, aanmelddatum en aanmelding

In deze paragraaf gaan we in op de bekendmaking van het toelatingsbeleid door mbo-instellingen, op de aanmelddatum en aanmeldingen. Het gaat om het beeld dat beleidsmedewerkers op centraal niveau en opleidingsmanagers op opleidingsniveau schetsen, ofwel het beeld van de informatieverstrekker. In het volgende hoofdstuk staan de ervaringen van de studenten, ofwel de informatieontvanger, centraal.

Bekendmaking toelatingsbeleid en -procedure

Allereerst is gevraagd of het toelatingsbeleid en de toelatingsprocedure van de onderwijsinstelling of opleiding voor 2024-2025 zijn gewijzigd ten opzichte van voorgaande jaren. In de enquête onder mbo-instellingen geeft 32 procent van de respondenten aan dat de onderwijsinstelling het toelatingsbeleid en de toelatingsprocedure voor 2024-2025 gewijzigd heeft ten opzichte van voorgaande jaren, bij 68 procent van de instellingen is dit niet het geval. In de enquête onder mbo-opleidingsteams geeft 23 procent van de opleidingsmanagers aan dat er wijzigingen zijn geweest (bij 77 procent van de opleidingen zijn er geen wijzigingen doorgevoerd).

De beleidsmedewerkers noemen wijzigingen ten aanzien van (afspraken over) 1 april, (afspraken over) opleidingen numerus fixus en aanvullende eisen, het digitaliseren van toelatingsprocedures, aanmelden via CAMBO, aanpassingen ten behoeve van de wet verbetering rechtspositie mbo-studenten, in beeld brengen van ondersteuningsbehoefte student en maken van afspraken inzake passend onderwijs (vóór/bij inschrijving/instream), verzwaring beleid ongediplomeerde instroom, toelatingsonderzoek bij studenten die officieel niet toelaatbaar zijn, studiekeuzeadvies.

6 In de studiejaren 2022-2023 en 2023-2024 is geen meting (enquêtes onder mbo-instellingen en mbo-opleidingsteams) uitgevoerd.

Opleidingsmanagers noemen vele verschillende wijzigingen, globaal in te delen in de volgende categorieën:

- beleidswijzigingen gericht op (meer) drempelloos toelaten;
- procedurele aanpassingen gericht op snellere en flexibelere procedures;
- aanpassingen in de intake: meer gericht op matching, ondersteuning en advisering;
- wijzigingen op het gebied van ondersteuning en zorg: gericht op vroegtijdige en structurele aandacht voor ondersteuningsvragen;
- wijzigingen gericht op organisatie en rollen: meer gericht op centralisatie en professionalisering (structuur rond toelating en intake).

De wetgeving bepaalt dat mbo-instellingen jaarlijks uiterlijk 1 februari hun toelatingsbeleid en -procedures voor het aankomend studiejaar operationaliseren en communiceren naar (potentiële) studenten. Een meerderheid van de respondenten van zowel mbo-instellingen (65%) als mbo-opleidingsteams (65%) is van mening dat de datum van 1 februari goed past. De overige respondenten hebben een andere mening:

- 16 procent van de instellingen en 14 procent van de opleidingen vindt dat de uiterste datum van bekendmaking naar een eerder tijdstip moet;
- 6 procent van de instellingen en 4 procent van de opleidingen vindt dat de uiterste datum naar een later tijdstip moet;
- 6 procent van de instellingen en 13 procent van de opleidingen is van mening dat de datum van bekendmaking per opleiding flexibel moet zijn;
- 6 procent van de instellingen en 4 procent van de opleidingen geeft aan er anders over te denken. Respondenten merken op dat beleid en procedures bekend moeten zijn (ruim) voorafgaand aan start van de aanmelding (als studenten zich eerder dan 1 februari kunnen aanmelden, moeten ook eerder beleid en procedures bekend zijn).

Vroegtijdige aanmelddatum

De wet introduceerde de vroegtijdige aanmelddatum van 1 april.⁷ Doel van de invoering van de vroegtijdige aanmelddatum van 1 april was dat het leerlingen en het mbo meer tijd zou bieden om na die datum nader kennis te maken en de studiekeuze te versterken/verduidelijken, zodat er minder mbo-studenten uitvallen of wisselen van opleiding. De beleidsmedewerkers zijn gevraagd wat hun mening is over de gekozen aanmelddatum van 1 april. Bijna twee derde (63%) vindt de datum van 1 april goed. Een kleiner percentage vindt de datum 1 april te vroeg (17%), te uniform (opleidingen moeten kunnen variëren; 13%) en/of te vrijblijvend (10%); geen van de beleidsmedewerkers vindt de datum van 1 april te laat. Degenen die de datum van 1 april te vroeg vinden, zijn van mening dat de aanmelddatum voor het mbo later zou moeten zijn voor aspirant studenten, die nog niet weten of ze hun eindexamen halen, aspirant entreestudenten en/of studenten die twijfelen over de opleiding.

Aan de opleidingsmanagers is een aantal stellingen voorgelegd, die zich richten op de aanmelddatum van 1 april. De opleidingsmanagers konden aangeven in hoeverre ze het hier mee (on)eens zijn. Door de invoering van 1 april als uiterste landelijke aanmelddatum voor het mbo, heeft mijn opleiding:

- eerder zicht op het aantal aanmelders: 42% (helemaal) eens, 35% (helemaal) oneens;

⁷ Er zijn twee uitzonderingen op de aanmeldplicht op uiterlijk 1 april: 1) opleidingen die niet starten aan het begin van een nieuw studiejaar (maar op een later tijdstip, bijv. februari), 2) een studiewisseling door een negatief bindend studieadvies (bron: Memorie van Toelichting bij Wet vroegtijdige aanmelddatum en toelatingsrecht mbo).

- relatief meer aanmeldingen die niet tot een inschrijving leiden: 37% (helemaal) eens, 38% (helemaal) oneens;
 - relatief meer aanmeldingen die tot een inschrijving leiden: 14% (helemaal) eens, 42% (helemaal) oneens
 - meer meervoudige aanmeldingen per student: 61% (helemaal) eens, 18% (helemaal) oneens.
- Het beeld is verdeeld. De meeste overeenstemming is er over de stelling die aangeeft dat de vroegtijdige aanmelddatum leidt tot meer meervoudige aanmeldingen per student.

Aanmelddatum

Aan de opleidingsmanagers is gevraagd vanaf welke datum studenten zich konden aanmelden voor hun opleiding (start studiejaar 2024-2025). De meest genoemde data zijn 1 oktober en 1 november; 66 procent van de opleidingsteams stelt de aanmeldingen open in oktober/november. Aan de opleidingsmanagers is ook gevraagd in welke periode de meeste aankomend studenten zich hebben aangemeld. Hoewel de meeste opleidingen de aanmelding openstellen in oktober/november, melden de meeste studenten zich later aan: circa 67 procent van de opleidingsmanagers geeft aan dat de meeste studenten zich hebben aangemeld in de periode januari - april 2024. Dit komt ook naar voren uit de enquête onder studenten: de meeste studenten – die nog weten wanneer zij zich hebben aangemeld – geven aan zich te hebben aangemeld in maart en (in iets mindere mate) februari.

Late aanmelding

Aanmelding na 1 april kan betekenen dat een student niet kan deelnemen aan de opleiding van zijn/haar eerste keuze. Hierbij dient opgemerkt te worden dat er twee uitzonderingen zijn op de aanmeldplicht op uiterlijk 1 april: opleidingen die niet starten aan het begin van een nieuw studiejaar (maar op een later tijdstip, bijv. februari), 2) een studiewisseling door een negatief bindend studieadvies.⁸

Aan de beleidsmedewerkers en opleidingsmanagers is gevraagd bij welke groepen studenten late aanmelding (na 1 april) voor studiejaar 2024-2025 relatief het meest voorkwam op de onderwijsinstelling of de opleiding. Interne switchers binnen de mbo-instelling worden zowel door de beleidsmedewerkers als de opleidingsmanagers het meest genoemd. De volgende tabel geeft een overzicht.

⁸ Bron: Memorie van Toelichting bij Wet vroegtijdige aanmelddatum en toelatingsrecht mbo

Tabel 2.1 – Bij welke groepen studenten kwam late aanmelding (na 1 april) voor studiejaar 2024-2025 relatief het meest voor op uw onderwijsinstelling / opleiding? (Meer antwoorden mogelijk)

	Studiejaar 2024-2025	
	Instellings-niveau	Opleidings-niveau
Directe vmbo-doorstromers basis en kader	17	39
Directe vmbo-doorstromers GL, TL en mavo	7	19
Directe havo-doorstromers	27	20
Interne switchers binnen de mbo-instelling	37	42
Zij-instromers van andere mbo's	27	35
Voortijdig schoolverlaters	7	26
Werkenden	10	16
Oudere studenten	13	18
Late aanmelding kwam niet bij een specifiek groep meer voor [enkel antwoord]	17	12
Anders	33	16

(Percentages, N=30, vragenlijst beleidsniveau mbo-instellingen; N=207, vragenlijst teamniveau mbo-instellingen, meting 2024-2025)

Andere groepen (Anders) die genoemd worden, zijn vooral pro/vso-leerlingen, ISK-leerlingen, nieuwkomers, anderstaligen, entreestudenten, bbl-studenten, leerlingen die gezakt zijn voor het vmbo-examen en leerlingen met complexe problemen.

Circa 90 procent van zowel de beleidsmedewerkers als de opleidingsmanagers geeft aan dat de 'late aanmelders' alsnog direct worden geplaatst in de opleiding. Ook 91 procent van de studenten geeft aan dat late aanmelding niet tot problemen heeft geleid bij de intake of inschrijving.

2.2 Intake/kennismaking

Zestig procent van de beleidsmedewerkers geeft aan dat hun onderwijsinstelling in 2024-2025 voor *alle* opleidingen een vorm van verplichte intake/kennismaking had voor aankomend studenten (dit percentage is vergelijkbaar met de laatste meting in 2021-2022; toen betrof het 63%). Van de eerstejaars studenten (studiejaar 2024-2025) geeft 63 procent aan dat hun opleiding een verplichte intake of kennismakingsactiviteit had (zie volgende hoofdstuk over de ervaringen van studenten).

Bijna alle beleidsmedewerkers (96%) geven aan dat de verplichte intake/kennismaking in 2024-2025 gold voor alle aankomend studenten van deze opleidingen; 4 procent geeft aan alleen voor specifieke groepen (zelfde percentages als bij meting 2021-2022). Van de opleidingsmanagers geeft 90 procent aan dat er voor alle aankomend studenten een vorm van verplichte intake/kennismaking is (83% in meting studiejaar 2021-2022); 4 procent van de opleidingen heeft alleen een verplichte intake voor specifieke groepen (bijv. voor studenten van wie het overdrachtsdossier hiertoe aanleiding geeft, voor zij-instromers van andere mbo's, voor directe vmbo-doorstromers basis en kader) en 6 procent van de opleidingen geeft aan geen verplichte intake te hebben.

Geen verplichte intake

Aan opleidingsmanagers, die aangaven dat er voor hun opleiding (in 2024-2025) geen verplichte intake/kennismaking was, is gevraagd wat de redenen daarvan zijn. Genoemd wordt dat studenten wettelijk toelaatbaar zijn en dat een intake dus alleen plaatsvindt indien nodig en/of gewenst (door student/ouders/opleiding). Ook is gevraagd – aan zowel de beleidsmedewerkers als opleidingsmanagers – hoe zij zicht krijgen op de verwachtingen en ondersteuningsbehoefte van aankomend studenten op het moment dat er geen verplichte intake/kennismaking is. Zij geven aan dat ze dit zicht krijgen op voorlichtingsavonden op het voortgezet onderwijs, open avonden op de mbo-instelling, in gesprekken met student/ouders, in gesprekken met decaan voortgezet onderwijs, via de AMN-talentscan, via het digitaal doorstroomdossier en/of andere overdrachtsdocumenten en/of via de informatie op het aanmeldformulier. Hoewel de intake/kennismaking niet verplicht is, zijn veel studenten wel aanwezig; en als dit niet het geval is, brengen de opleidingen de verwachtingen en behoeften op andere manieren (zoals hierboven genoemd) in kaart.

Wel verplichte intake

Aan opleidingsmanagers, die aangaven dat er voor hun opleiding (in 2024-2025) wel een verplichte intake/kennismaking heeft plaatsgevonden (voor alle aankomend studenten of voor specifieke groepen), is gevraagd in hoeverre studenten – voor wie een verplichte intake/kennismaking geldt – ook daadwerkelijk naar de intake/kennismaking toe komen: 81 procent van de opleidingen geeft aan dat (vrijwel) alle studenten, voor wie een verplichte intake/kennismaking geldt, ook daadwerkelijk naar de intake/kennismaking komen (dit was 80 procent bij de meting in 2021-2022). Op 17 procent van de mbo-instellingen komt meer dan de helft van de studenten naar de verplichte intake en op een enkele mbo-instelling komt minder dan de helft van de studenten.

Het beeld dat een overgrote meerderheid van de studenten ook daadwerkelijk meedoet aan de intake-/kennismakingsactiviteiten komt ook naar voren uit de enquête die is afgenomen bij eerstejaars mbo-studenten: 96 procent van de studenten, die te maken hadden met een verplichte of vrijwillige intake, hebben daaraan meegedaan.

Zowel aan de beleidsmedewerkers als aan de opleidingsmanagers is gevraagd of het niet deelnemen aan de verplichte intake/kennismaking gevolgen heeft voor de inschrijving van de student. Bijna twee derde van de beleidsmedewerkers (64%) en meer dan drie kwart van de opleidingsmanagers (76%) geeft aan dat dit het geval is. Studenten die niet deelnemen aan de verplichte intake/kennismaking worden nogmaals uitgenodigd, verzocht tot een gesprek, na gebeld, etc. Als studenten na herhaaldelijk verzoek alsnog niet komen opdagen, wordt – zo geven de meeste respondenten aan – de aanmelding geannuleerd en de student niet ingeschreven (uiteraard wordt student hiervan op de hoogte gebracht). Een intake/kennismaking wordt door de beleidsmedewerkers en opleidingsmanagers noodzakelijk geacht om een student passend onderwijs te kunnen bieden. Overigens wordt benoemd dat het nauwelijks voorkomt dat een student helemaal niet komt opdagen bij een intake/kennismaking. Als een student na herhaaldelijk verzoek echt niet komt opdagen, is er meestal ook geen interesse meer in de opleiding.

Procedure intake/kennismaking

Bij veruit de meeste mbo-instellingen/opleidingen bestaat de gangbare procedure na aanmelding in ieder geval uit een kennismaking en contact met sommige aankomend studenten over een ondersteuningsbehoefte of andere bijzonderheden (zie onderstaande tabel). Ook een gesprek of vorm van toetsing (meestal toetsing in de vorm van gesprek of gesprek i.c.m. AMN-talentscan), waarmee wordt nagegaan of de studiekeuze de juiste is, wordt door bijna drie kwart van de beleidsmedewerkers en bijna twee derde van de opleidingsmanagers genoemd als element in de procedure voor intake/kennismaking.

Tabel 2.2 – Welke van onderstaande elementen vormden de gangbare procedure voor intake/kennismaking voor studenten na aanmelding op uw mbo-instelling/opleiding? (Meer antwoorden mogelijk)

	Studiejaar 2024-2025	
	Instellingsniveau	Opleidingsniveau
Aankomend studenten worden uitgenodigd voor een kennismaking	70	90
Aankomend studenten worden wegwijs gemaakt op de mbo-instelling/opleiding	43	56
Er wordt met een gesprek of vorm van toetsing nagegaan of de studiekeuze de juiste is (motivatie, geschiktheid etc.)	73	65
Met sommige aankomend studenten is contact over een ondersteuningsbehoefte of andere bijzonderheden	83	86
Anders	10	6
Er is alleen een administratieve procedure van aanmelden	0	1

(Percentages, N=30, vragenlijst beleidsniveau mbo-instellingen; N=200, vragenlijst teamniveau mbo-instellingen, meting 2024-2025)

De vertegenwoordigers van mbo-instellingen, die hebben deelgenomen aan de focusgroepen, schetsen een soortgelijk beeld. Aan hen is gevraagd hoe de intake of kennismaking met (aspirant) studenten is vormgegeven. Bij de meeste opleidingen is er een individueel welkom of een welkom in groepsverband. Hoe de intake/kennismaking precies wordt vormgegeven, is aan de teams. Merendeels wordt er voorlichting gegeven over opleiding en beroep, soms vullen studenten de AMN Talentscan of het Paspoort voor Succes in. Opleidingsteams vinden het belangrijk om de ondersteuningsbehoefte in beeld te krijgen. Als er sprake is/blijkt van een ondersteuningsbehoefte volgt veelal een (extra) individueel gesprek, zodat afspraken kunnen worden gemaakt over passende ondersteuning. Specifiek opleidingsmanagers van entreeopleidingen benoemen (bijna) altijd een 'zorgvuldige intake' in de vorm van een één op één gesprek te doen met (aspirant) studenten.

Advies andere opleiding

Aan de beleidsmedewerkers en opleidingsmanagers is gevraagd of het voorkomt dat aankomend studenten een negatief advies krijgen ofwel dat de opleiding de student adviseert om niet met de opleiding te starten. Hoewel een meerderheid van de beleidsmedewerkers (76%) het beeld heeft dat dit 'soms' gebeurt, geven de meeste opleidingsmanagers (61%) aan dat dit zelden tot (vrijwel) nooit voorkomt. De volgende tabel geeft een overzicht.

Tabel 2.3 – Komt het bij uw onderwijsinstelling/opleiding voor dat aankomend studenten een negatief advies krijgen? D.w.z. de opleiding adviseert de student niet met deze opleiding starten.

Studiejaar 2024-2025		
	Instellingsniveau	Opleidingsniveau
(Vrijwel) nooit - zelden	24	61
Soms	76	36
(Zeer) vaak	0	4

(Percentages, N=29, vragenlijst beleidsniveau mbo-instellingen; N=199, vragenlijst teamniveau mbo-instellingen, meting 2024-2025)

Op de vraag bij welk deel van de instromers voor studiejaar 2024-2025 het (gevraagde of onge-
vraagde) advies is gegeven om een andere opleiding te starten, geeft 87 procent aan dat dit bij
een *deel* van de instromers het geval is geweest (13 procent geeft aan dat dit advies aan geen
enkele leerling gegeven is). De volgende tabel geeft een overzicht.

Tabel 2.4 – Bij welk deel van de instromers bij uw opleiding voor studiejaar 2024-2025 is het (gevraagde of ongevraagde) advies gegeven om een andere opleiding te zoeken (schatting)?

Studiejaar 2024-2025	
Opleidingsniveau	
Bij geen van de studenten	13
Bij 1-3 procent van de studenten	35
Bij 4-5 procent van de studenten	29
Bij 6-10 procent van de studenten	13
Bij 11-20 procent van de studenten	8
Bij 21-30 procent van de studenten	1
Bij 31-49 procent van de studenten	1
Bij 50 procent van de studenten of meer	1

(Percentages, N=199, vragenlijst teamniveau mbo-instellingen, meting 2024-2025)

De mate waarin het advies om een andere opleiding te zoeken is opgevolgd en de instromende
student daadwerkelijk een andere opleiding heeft gekozen verschilt per opleiding (zie onder-
staande tabel). Bijna de helft van de opleidingsmanagers (vergelijkbaar percentage als in eerdere
metingen) geeft aan dat in (vrijwel) alle gevallen het advies door de instromende student wordt
opgevolgd.

Tabel 2.5 – Hoe vaak is het advies om een andere opleiding te zoeken opgevolgd en heeft de instromende student daadwerkelijk een andere opleiding gekozen (voor studiejaar 2024-2025)?

	Studiejaar 2024-2025 Percentage Opleidingsniveau
In (vrijwel) alle gevallen	47
In meer dan de helft van de gevallen	15
In een kwart tot de helft van de gevallen	8
In minder dan een kwart van de gevallen	7
In geen of een enkel geval	9
Weet ik niet	15

(Percentages, N=173, vragenlijst teamniveau mbo-instellingen, meting 2024-2025)

Ook uit de focusgroepen komt naar voren dat aan studenten soms het advies wordt gegeven de opleidingskeuze te heroverwegen. Opgemerkt wordt dat sommige studenten 'totaal geen beeld' en/of onrealistische verwachtingen hebben van opleiding en/of beroep. In dergelijke gevallen wordt studenten geadviseerd bijv. eerst stage te lopen bij een bedrijf om beter zicht te krijgen (alvorens een studiekeuze te maken). Het komt ook voor dat studenten bijv. een opleiding in de groene sector willen doen, maar allergisch zijn voor de 'stoffen' waarmee gewerkt wordt; ook in dergelijke gevallen wordt geadviseerd de opleidingskeuze te heroverwegen. Opleidingen willen studenten graag goed voorbereiden en teleurstellingen voorkomen. Overigens wordt bij het advies om de opleidingskeuze te heroverwegen, wel altijd expliciet aan de student verteld dat het gaat om een advies dat op wettelijke gronden genegeerd kan worden.

2.3 Studiekeuzeadvies

Onderdeel van de wet vroegtijdige aanmelding en toelatingsrecht vormt het recht op een studiekeuzeadvies voor studenten die zich uiterlijk op 1 april hebben aangemeld en hebben deelgenomen aan eventueel verplichte intake-activiteiten. In de enquête is aan beleidsmedewerkers en opleidingsmanagers gevraagd hoe het wettelijk recht op een studiekeuzeadvies op de onderwijsinstelling respectievelijk opleiding is vormgegeven:

- Bijna een derde van de beleidsmedewerkers (30%) en 41 procent van de opleidingsmanagers geeft aan dat *alle* studenten tijdens of na hun intake/kennismaking een studiekeuzeadvies krijgen.
- 57 procent van de beleidsmedewerkers en 28 procent van de opleidingsmanagers zegt dat studenten individueel een studiekeuzeadvies kunnen aanvragen voorafgaand aan de intake/kennismaking.
- Bijna twee derde (63%) van de beleidsmedewerkers en 52 procent van de opleidingsmanagers geeft aan dat studenten (ook) individueel een studiekeuzeadvies kunnen aanvragen tijdens of na de intake/kennismaking.

Dit gevarieerde beeld komt ook naar voren in de focusgroepen. Bij sommige opleidingen krijgen alle studenten een studiekeuzeadvies; vertegenwoordigers van deze opleidingen geven aan de match tussen student en opleiding belangrijk te vinden. Bij andere opleidingen wordt het studiekeuzeadvies niet proactief aangeboden (alleen als studenten er expliciet om vragen) of wordt er alleen een studiekeuzeadvies gegeven als tijdens een gesprek met de student blijkt dat er geen

match is tussen student en opleiding. De AMN Talentscan wordt veelal ingezet om het studiekeuzeadvies te onderbouwen.

Op ruim een derde (37%) van de onderwijsinstellingen is de vorm van de studiekeuzeadviezen centraal bepaald (dit gebeurt voor de hele onderwijsinstelling op dezelfde wijze), bij 37 procent is dit deels centraal bepaald en deels door de opleidingen bepaald en op 27 procent van de opleiding kan de opleiding de vorm van de studiekeuzeadviezen zelf bepalen (deze percentages zijn vergelijkbaar met de percentages in meting 2021-2022). Aan de opleidingen is gevraagd hoe het studiekeuzeadvies eruit ziet. Naar voren komt dat het (traject richting het geven van een) studiekeuzeadvies meestal bestaat uit een combinatie van een persoonlijk (intake)gesprek, oriëntatieactiviteiten (zoals meeloopdagen, proeflessen, snuffelstages, open dagen, voorlichting) en testen (bijv. studiekeuze- of beroepskeuzetesten). Soms is de 'organisatie' van het studiekeuzeadvies de verantwoordelijkheid van een centraal punt/team/afdeling (bijv. een 'studieadviespunt'), soms van de opleiding zelf (decentraal) en soms een combinatie van beide (bijv. bij twijfel verwijst opleiding door naar centraal punt). Bij een negatief studiekeuzeadvies kan begeleiding geboden worden naar een beter passende opleiding

Aan de beleidsmedewerkers en opleidingsmanagers is gevraagd hoeveel aankomend studenten voor studiejaar 2024-2025 een beroep hebben gedaan op het wettelijk recht op een studiekeuzeadvies. De volgende tabel geeft een overzicht.

Tabel 2.6 – Hoeveel aankomend studenten hebben een beroep gedaan op dat recht?

	Studiejaar 2024-2025	
	Instellingsniveau	Opleidingsniveau
Geen studenten	5	30
Enkele studenten	36	45
Minder dan een kwart van de studenten	5	6
Een kwart tot de helft van de studenten	5	2
Meer dan de helft van de studenten	0	0
(Vrijwel) alle studenten	0	1
Weet ik niet	50	17

(Percentages, N=22, vragenlijst beleidsniveau mbo-instellingen; N=112, vragenlijst teamniveau mbo-instellingen, meting 2024-2025)

Net als in eerdere metingen is zichtbaar dat weinig studenten expliciet een beroep doen op hun recht op een studiekeuzeadvies. Drie kwart van de opleidingsmanagers geeft aan dat voor studiejaar 2024-2025 geen tot enkele studenten een beroep hebben gedaan op hun recht. De helft van de beleidsmedewerkers weet niet hoeveel aankomend studenten een beroep hebben gedaan op dit recht. Logischerwijs hoeven studenten die een opleiding volgen op een onderwijsinstelling waar *alle* studenten tijdens of na hun intake/kennismaking een studiekeuzeadvies krijgen ook geen beroep te doen op het recht. Uit de enquête onder studenten komt naar voren dat 40 procent van de eerstejaars studenten (2024-2025) een studiekeuzeadvies heeft gehad.

Aan de beleidsmedewerkers op centraal niveau en opleidingsmanagers is tevens gevraagd hoe informatie over de mogelijkheid om een studiekeuzeadvies te krijgen bekend werd gemaakt aan

studenten. De meeste onderwijsinstellingen (82%) en opleidingen (58%) maakten informatie over de mogelijkheid om een studiekeuzeadvies te krijgen bekend via de website.

Tabel 2.7 – Hoe werd informatie over de mogelijkheid om een studiekeuzeadvies te krijgen bekend gemaakt aan studenten? (Meer antwoorden mogelijk)

	Studiejaar 2024-2025	
	Instellingsniveau	Opleidingsniveau
Op de website	82	58
In schriftelijk voorlichtingsmateriaal*	27	24
Op open dagen	55	38
In een brief/e-mail aan de aangemelde student	18	17
Via de toeleverende vmbo-scholen	46	20
Anders	5	20
Weet ik niet	18	20

(Percentages, N=22, vragenlijst beleidsniveau mbo-instellingen; N=112, vragenlijst teamniveau mbo-instellingen, meting 2024-2025)

Een vijfde van de opleidingsmanagers geeft aan de informatie over de mogelijkheid om een studiekeuzeadvies te krijgen op een andere manier bekend te maken. De meeste van deze opleidingsmanagers geeft aan dat zij de intake-/kennismakingsgesprekken en/of informatieavonden hiervoor benutten.

In het volgende hoofdstuk, waarin de ervaringen van de studenten worden beschreven, komt naar voren dat – ondanks de verschillende bronnen die de instellingen/opleidingen gebruiken om informatie te bieden over het studiekeuzeadvies – ‘slechts’ 32 procent van de eerstejaars studenten wist dat zij een studiekeuzeadvies konden krijgen als je op het mbo begint.

2.4 Toelating

Vanaf 1 augustus 2017 is de wet ‘Vroegtijdige aanmelddatum en toelatingsrecht tot het mbo’ in werking getreden. Studenten worden toegelaten – ofwel hebben toelatingsrecht – tot de mbo-opleiding van hun keuze als ze voldoen aan de vooropleidingseisen. Aan de beleidsmedewerkers en opleidingsmanagers is gevraagd of de onderwijsinstelling respectievelijk opleiding – vanwege het toelatingsrecht – studenten in studiejaar 2024-2025 heeft toegelaten die zonder de wet Toelatingsrecht niet toegelaten zouden worden. Ruim de helft van de beleidsmedewerkers (die daar zicht op hebben) en bijna een kwart van de opleidingsmanagers geeft aan dat dit het geval is. De voornaamste *redenen* waarom studenten zonder de wet Toelatingsrecht niet zouden zijn toegelaten: onvoldoende motivatie, verkeerd of onrealistisch beeld van opleiding en/of beroep, niveau opleiding te hoog of niet passend, gebrek aan benodigde kennis/kunde, taalachterstand, te veel/complexiteit problematiek / zorg voorliggend. In alle gevallen gaat het om een (door onderwijsinstelling/opleiding ingeschatte) ‘mismatch’ tussen student en opleiding.

De meeste beleidsmedewerkers en opleidingsmanagers geven aan dat als gevolg hiervan *knelpunten* ontstaan. Zij noemen enerzijds knelpunten gerelateerd aan (gevolgen voor) de studenten zelf: studenten die ‘vastlopen’, die (veel) verzuimen, die studievertraging oplopen, die afstromen,

die switchen van opleiding, die negatieve (bindend) studieadviezen krijgen, die uitvallen en die het vaker niet lukt om het diploma te halen. Anderzijds noemen verschillende respondenten de (grotere) begeleidingsdruk voor docenten/mentoren en andere ondersteuningsprofessionals in de school, maar ook de invloed op de sfeer in de klas ('gedoe in de klas'), het leerklimaat en de negatieve invloed op het leertraject van andere studenten. Enkele respondenten geven aan dat er geen knelpunten ontstaan (als er een goede intake is gedaan en passende begeleiding wordt ingezet/geboden).

Entreeopleiding

De entreeopleiding is drempelloos toegankelijk; de student heeft geen diploma nodig voor toelating. De student *moet* toegelaten worden als deze niet meer leerplichtig is en niet voldoet aan de vooropleidingseisen van een mbo-opleiding op niveau 2, 3 of 4 (artikel 8.1.1b WEB). Vo-gediplomeerden mogen in principe niet instromen in de entreeopleiding. In de handreiking 'Omgaan met drempelloze instroom in entree'⁹ wordt benoemd dat met de groei in aanmeldingen bij Entree in de afgelopen jaren er ook een toename is van studenten die (nog) niet passen in Entree. Dit is – zo wordt benoemd in de handreiking – voor steeds meer entreeopleidingen een steeds groter knelpunt aan het worden voor het organiseren en verzorgen van kwalitatief goed onderwijs. Er wordt op gewezen dat drempelloze instroom niet betekent dat er geen intake mag plaatsvinden om een studiekeuzeadvies af te geven en/of aanvullende afspraken te maken op basis van de ondersteuningsvraag van de student. Een zorgvuldige intake kan de vraag beantwoorden of het plaatsen van de student binnen de opleiding (op dit moment) de beste optie is en het halen van het entreediploma realistisch is of dat er misschien een beter alternatief voor de student is. De genoemde handreiking biedt een overzicht van relevante onderwerpen die aandacht zouden moeten krijgen bij een zorgvuldige intake van studenten:

- Is de (leef)situatie van de student zodanig op orde, zodat de student zich voldoende kan concentreren op onderwijs;
- Kan de student onderwijs in een klas volgen;
- Vormt de student een gevaar voor de omgeving of zichzelf;
- Is de student cognitief in staat om een entreediploma te behalen;
- Beschikt de student over voldoende taalniveau voor het volgen van (entree)onderwijs.

In de enquête onder onderwijsinstellingen (met een entreeopleiding) en opleidingsmanagers (van een entreeopleiding) is gevraagd welke van hierboven genoemde 'criteria' bij de entreeopleiding gehanteerd worden voor het kunnen plaatsen van jongeren in de entreeopleiding. Ruim een derde (39%) van de beleidsmedewerkers¹⁰ (die hier zicht op hebben) geeft aan dat geen van deze 'criteria' wordt gehanteerd voor plaatsing, omdat de entreeopleiding drempelloos toegankelijk is. Circa 40 procent van de beleidsmedewerkers geeft aan dat bij plaatsing wordt 'meegewogen' of de student geen risico is voor de veiligheid van de omgeving en of de student in staat is zich te ontwikkelen richting een entreekwalificatie. Een kleiner percentage weegt (ook) mee of de student onderwijs kan volgen in een groep (30%), of de student een vaste woon-/verblijfplaats heeft (17%) en/of de student minimaal taalniveau A2 heeft (13%). Eén van de beleidsmedewerkers geeft hierbij aan dat de "entree in principe drempelloos is, maar dat er wel wordt gekeken naar de [in de handreiking genoemde] onderwerpen om te kijken of onderwijs op dit moment de juiste stap is; het kan bijvoorbeeld zijn dat wanneer iemand geen vaste woon- of verblijfplaats heeft, er eerst iets anders opgelost moeten worden, voordat iemand in staat is om onderwijs te volgen".

9 MBO Raad, BTG Entree (2025). Handreiking Omgaan met drempelloze instroom in Entree.

10 Het aantal opleidingsmanagers van een entreeopleiding (die deze vraag hebben ingevuld) is te laag om over te rapporteren.

Ook in de focusgroepen is met opleidingsmanagers van entreeopleidingen gesproken over de toelating en drempelloze instroom. Opleidingsmanagers geven aan dat het kenmerk 'drempelloze instroom' voor de entreeopleiding tot knelpunten kan leiden. De entreeopleiding wordt door de canen in het voortgezet onderwijs en/of leerplichtambtenaren in verschillende gevallen als enige 'oplossing/uitweg' gezien. Opleidingsmanagers entree ervaren het soms als 'wij (*voortgezet onderwijs / Leerplicht*) weten ook niet meer wat we met deze leerling aan moeten, dus over de schutting'. Dat leidt ertoe dat de entreeopleidingen te maken krijgen en hebben met een zeer diverse en zeer complexe doelgroep (denk bijvoorbeeld aan licht verstandelijk beperkte jongeren, doorstromers vanuit ISK, de NT2-doelgroep, jongeren met multi-problematiek, jongeren met een doventolk, jongeren die tegen het advies van pro/vso in toch naar de entreeopleiding gaan, jongeren die verdacht worden van een ernstig misdrijf, jongeren met een 'enkelbandje', jongeren die nog naar de gevangenis moeten, etc.). In principe is iedereen welkom, maar er moet wel een 'kans van slagen' zijn. Een (directe) start in de entreeopleiding is niet altijd in het belang van de student. Soms moeten eerst andere stappen gezet worden – denk bijv. aan therapie/EMDR, coaching, oriëntatieprogramma, vinden van woonruimte – alvorens de student een kansrijke start kan maken in de entreeopleiding (eerst moet de 'fundering' goed zijn). In dergelijke gevallen wordt de (aspirant) student soms geadviseerd bijv. een half jaar te wachten met de start van de opleiding en wordt met de student besproken welke stappen eerst nodig zijn. De student kan vervolgens een half jaar later terugkomen en alsnog starten met de entreeopleiding, mits de besproken stappen zijn gezet en de 'fundering' goed is.

Opleidingsmanagers van de entreeopleiding zouden graag meer *gezamenlijk* – met betrokken partners in de regio (voorliggend onderwijs, gemeenten/Leerplicht, hulpverlening, sociale ontwikkelbedrijven, samenwerkingsverband(en) passend onderwijs) – willen bekijken/bespreken welke route écht in het belang is van de jongere, maar ook willen nadenken over het inzetten en (als nodig) ontwikkelen van alternatieve routes en trajecten; denk bijv. aan praktijkleren, behalen mbo-verklaring of praktijkverklaring, ontwikkelen van maatwerktrajecten/-programma's en/of ontwikkelen van een soort 'voorschakeling/voortraject' voor jongeren die nog niet direct klaar zijn voor start in de entreeopleiding. Momenteel is een dergelijke aanpak niet structureel ingebed in de regio en zijn er grote verschillen tussen regio's in de beschikbaarheid van alternatieve routes en in de (intensiteit en manier van) samenwerking tussen de verschillende (hiervoor) genoemde partners in dit kader. Het aanbod aan en de inzet van alternatieve routes zouden niet alleen meer in het belang van sommige studenten kunnen zijn, maar ook in het belang van het (docenten)team en de kwaliteit van het onderwijs in de entreeopleiding. Benoemd wordt dat de entreeopleidingen veelal een sterk team hebben, met docenten die in staat zijn om te differentiëren en maatwerk te bieden, maar de enorme diversiteit en complexiteit van de doelgroep plaatst docenten in een 'spagaat'. De entreeopleiding is geen speciaal onderwijs en is ontworpen om in één jaar afgerond te worden ('wij kunnen veel, maar niet toveren'); verschillende opleidingsmanagers en docenten van de entreeopleidingen ervaren een 'struggle' tussen het willen voldoen aan wetgeving en de mogelijkheden in praktijk. Opleidingsmanagers geven aan dat de entreeopleidingen – willen zij kwalitatief goed onderwijs kunnen blijven bieden – geholpen (en beschermd) moeten worden bij het kunnen stellen van bepaalde grenzen en bij het opstellen van handvatten en kaders gericht op wat de entreeopleiding wél kan bieden (binnen de grenzen van een éénjarige opleiding, niet zijnde speciaal onderwijs).

2.5 Numerus fixus en aanvullende eisen

Numerus fixus

Voor de meeste mbo-opleidingen geldt geen landelijke numerus fixus. Dat wordt per instelling bepaald. Voor een beperkt aantal opleidingen zijn landelijke afspraken over macrodoelmatigheid gemaakt. Voor deze opleidingen is door de sector onderling afgesproken jaarlijks een maximaal aantal studenten op te leiden (verdeeld over de instellingen die de opleiding aanbieden).¹¹ Voor opleidingen Veiligheid & Vakmanschap (Defensie) geldt eveneens een buiten de scholen om vastgelegde beperking van het aantal opleidingsplaatsen.

Het bevoegd gezag van een mbo-instelling kan voor sommige opleidingen een numerus fixus instellen om het aantal opleidingsplaatsen te beperken, vanwege beperkte opleidingscapaciteit, gebrek aan stageplaatsen of uit oogpunt van het arbeidsmarktperspectief. Aan het stellen van een numerus fixus zijn wel voorwaarden verbonden, namelijk: 1) bij de toewijzing van de numerus-fixusplaatsen mogen geen extra eisen aan de geschiktheid van de student worden gesteld: toewijzing op basis van bijvoorbeeld motivatie, vaardigheden, toets of eerder behaalde cijfers mag niet, 2) in alle gevallen geldt dat studenten, die zich uiterlijk 1 april hebben aangemeld, voorrang hebben boven studenten die zich na 1 april hebben aangemeld.

Aan de opleidingsmanagers is gevraagd of in studiejaar 2024-2025 voor hun opleiding een numerus fixus gold: 8 procent geeft aan dat dit het geval is en 92 procent dat dit niet het geval is. De voornaamste reden voor het instellen van een numerus fixus is een gebrek aan stageplaatsen. Iets meer de helft (56%) van de opleidingsmanagers – die hebben aangegeven dat er voor hun opleiding een numerus fixus gold – benoemt dat er voor studiejaar 2024-2025 meer aanmeldingen dan plaatsen waren voor hun opleiding. Daarbij waren er bij de meeste opleidingen (met numerus fixus) niet minder inschrijvingen dan plaatsen.

Als toewijzingsprocedure van de numerus fixus opleiding wordt voornamelijk 'volgorde van aanmelddatum' gehanteerd. Loting of 'combinatie volgorde van aanmelddatum en loting' is in deze meting (2024-2025) door geen enkele opleidingsmanager genoemd.

Aanvullende eisen

In de 'Regeling aanvullende eisen toelating mbo' zijn de mbo-opleidingen aangewezen waarvoor aanvullende toelatingseisen mogen worden gesteld, boven op de vooropleidingseisen. Hierbij kan het bijvoorbeeld gaan om de eis van creatieve en artistieke aanleg bij kunstopleidingen of fysieke vaardigheden voor sportopleidingen. Aan de beleidsmedewerkers is gevraagd of hun onderwijsinstelling in studiejaar 2024-2025 opleidingen heeft, die gebruik hebben gemaakt van de genoemde regeling. Ruim driekwart (77%) van de beleidsmedewerkers geeft aan dat dit het geval is. Bijna alle beleidsmedewerkers (93%) geven aan dat dit voor studiejaar 2024-2025 niet tot knelpunten heeft geleid.

Aan de opleidingsmanagers is gevraagd of hun opleiding voor studiejaar 2024-2025 aanvullende eisen mocht stellen:

- bijna 9 op de 10 opleidingsmanagers (88%) geeft aan dat voor de opleiding geen aanvullende eisen gelden,

11 Zie voor meer informatie: <https://www.s-bb.nl/activiteiten/onderzoek-en-informatie/doelmatigheid/#werkwijze>

- 6 procent zegt dat voor de opleiding wel aanvullende eisen mochten worden gesteld, maar dat de opleiding daar in 2024-2025 geen gebruik van heeft maakt,
- 5 procent zegt dat voor de opleiding wel aanvullende eisen mochten worden gesteld en dat de opleiding daar in 2024-2025 ook gebruik van heeft maakt.

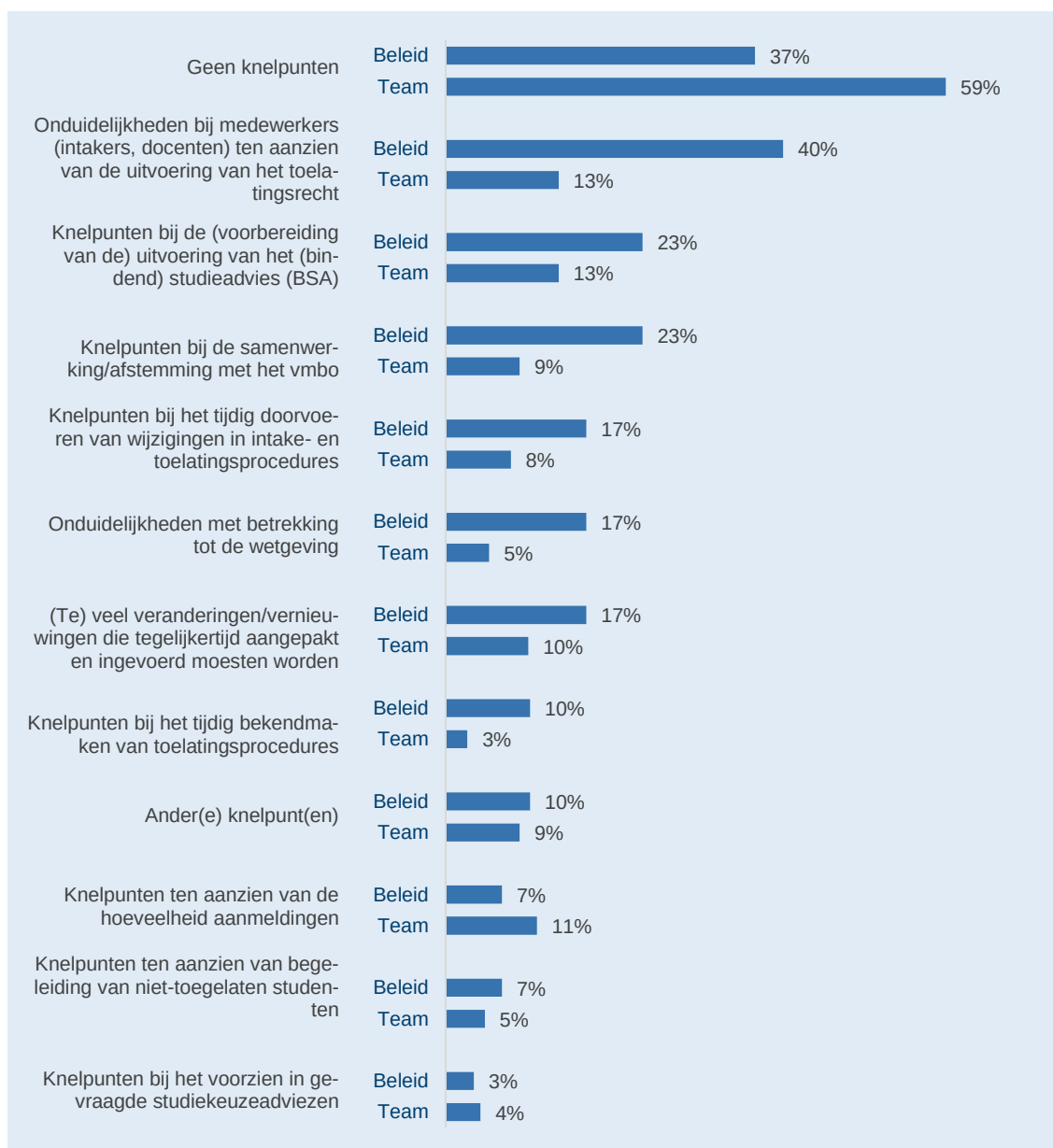
Van de opleidingsmanagers geeft 11 procent aan in dit kader tegen knelpunten te zijn aangelopen. De genoemde knelpunten hebben merendeels te maken met het niet mogen stellen van aanvullende eisen terwijl dat volgens opleidingsmanagers wel wenselijk zou zijn. Nu stromen er soms studenten in met onvoldoende niveau, competenties, capaciteiten, affiniteit, motivatie, beroepsbeeld en/of met te veel/complex problematiek; dit leidt veelal tot problemen, teleurstelling en/of uitval.

Opleidingen die in 2024-2025 gebruik hebben gemaakt van aanvullende eisen, hanteren merendeels procedures als vaardigheidstoetsen/testen en/of medische keuringen om te bepalen of toekomstig studenten aan de aanvullende eisen voldoen. Veruit de meeste studenten voldeden in de procedure aan de aanvullende eisen en bijna alle studenten, die voldeden aan de aanvullende eisen, konden ook geplaatst worden in de opleiding (genoeg plekken beschikbaar).

2.6 Overall knelpunten bij uitvoering wet

In de vorige paragrafen stond het proces van aanmelding tot inschrijving centraal, zoals ervaren door beleidsmedewerkers en opleidingsmanagers. In deze paragrafen is beschreven hoe de maatregelen (onderdeel van de wet) worden toegepast, wat de ervaringen zijn en tegen welke knelpunten beleidsmedewerkers en opleidingsmanagers aanlopen. In deze paragraaf kijken we afsluitend en overkoepelend naar de knelpunten die beleidsmedewerkers en opleidingsmanagers in hun onderwijsinstelling respectievelijk opleiding ervaren bij de uitvoering van de wet Toelatingsrecht. Figuur 2.1 geeft hiervan een overzicht.

Figuur 2.1: Belangrijkste knelpunten bij uitvoering wet in (de aanloop naar) 2024-2025

(Percentages, N=30, vragenlijst beleidsniveau mbo-instellingen; N=194, vragenlijst teamniveau mbo-instellingen, meting 2024-2025)

Het merendeel (59%) van de opleidingsmanagers ervaart geen knelpunten; bij de beleidsmedewerkers ervaart 37 procent geen knelpunten. Vier op de tien beleidsmedewerkers ervaart onduidelijkheden bij medewerkers (intakers, docenten) ten aanzien van de uitvoering van het toelatingsrecht; dit knelpunt speelt 'slechts' bij 13 procent van de opleidingsmanagers. Tevens ervaart bijna een kwart (23%) van de beleidsmedewerkers knelpunten bij de (voorbereiding van de) uitvoering van het (bindend) studieadvies (hier wordt in hoofdstuk 4 nader op ingegaan) en bij de samenwerking/afstemming met het vmbo.

2.7 Samenvatting

- Circa een derde (32%) van de beleidsmedewerkers en 23 procent van de opleidingsmanagers geeft aan het toelatingsbeleid en de toelatingsprocedure van de onderwijsinstelling respectievelijk opleiding voor 2024-2025 gewijzigd is ten opzichte van voorgaande jaren. Het gaat onder andere om beleidswijzigingen gericht op drempelloos toelaten, procedurele aanpassingen gericht op snellere/flexibeler procedures en/of wijzigingen gericht op vroegtijdige aandacht voor ondersteuningsvragen.
- Mbo-instellingen moeten jaarlijks uiterlijk 1 februari hun toelatingsbeleid en -procedures voor het aankomend studiejaar operationaliseren en communiceren naar (potentiële) studenten. Een meerderheid van de beleidsmedewerkers (65%) en opleidingsmanagers (65%) is van mening dat de datum van 1 februari goed past.
- Aan de beleidsmedewerkers is ook gevraagd wat hun mening is over de gekozen aanmelddatum van 1 april. Bijna twee derde (63%) vindt de datum van 1 april goed. Een kleiner percentage vindt de datum 1 april te vroeg (17%), te uniform (opleidingen moeten kunnen variëren; 13%) en/of te vrijblijvend (10%); geen van de beleidsmedewerkers vindt de datum van 1 april te laat.
- De door opleidingsmanagers meest genoemde data voor openstelling van de aanmelding zijn 1 oktober en 1 november. De meeste studenten melden zich later aan (februari/maart). Late aanmelding (na 1 april) kwam het meest voor bij interne switchers binnen de instelling.
- Zestig procent van de beleidsmedewerkers geeft aan dat hun onderwijsinstelling in 2024-2025 voor *alle* opleidingen een vorm van verplichte intake/kennismaking had voor aankomend studenten. Van de opleidingsmanagers geeft 90 procent aan dat er voor alle aankomend studenten een vorm van verplichte intake/kennismaking is; 4 procent van de opleidingen heeft alleen een verplichte intake voor specifieke groepen (bijv. voor studenten van wie het overdrachtsdossier hiertoe aanleiding geeft) en 6 procent van de opleidingen heeft geen verplichte intake.
- Bij veruit de meeste mbo-instellingen/opleidingen bestaat de gangbare procedure na aanmelding in ieder geval uit een kennismaking en contact met sommige aankomend studenten over een ondersteuningsbehoefte of andere bijzonderheden. Ook een gesprek of vorm van toetsing, waarmee wordt nagegaan of de studiekeuze de juiste is, wordt door bijna drie kwart van de beleidsmedewerkers en bijna twee derde van de opleidingsmanagers genoemd als element in de procedure voor intake/kennismaking. De precieze vormgeving van de intake/kennismaking verschilt per opleiding.
- Bijna negen op de tien (87%) opleidingsmanagers heeft voor studiejaar 2024-2025 één of meer instromers bij hun opleidingen het (gevraagde of ongevraagde) advies gegeven om een andere opleiding te zoeken. Bijna de helft van de opleidingsmanagers (vergelijkbaar percentage als in eerdere metingen) geeft aan dat in (vrijwel) alle gevallen het advies door de instromende student wordt opgevolgd. Overigens wordt, volgens de geïnterviewde betrokkenen, bij het advies om de opleidingskeuze te heroverwegen wel altijd expliciet aan de student verteld dat het gaat om een advies dat op wettelijke gronden genegeerd kan worden.
- De manier waarop het studiekeuzeadvies wordt vormgegeven, verschilt per opleiding. Net als in eerdere metingen is zichtbaar dat weinig studenten expliciet een beroep doen op hun recht op een studiekeuzeadvies. Drie kwart van de opleidingsmanagers geeft aan dat voor studiejaar 2024-2025 geen tot enkele studenten een beroep hebben gedaan op hun recht. Van de eerstejaars studenten geeft 40 procent aan dat zij een studiekeuzeadvies hebben gehad.

- De meeste onderwijsinstellingen (82%) en opleidingen (58%) maakten informatie over de mogelijkheid om een studiekeuzeadvies te krijgen bekend via de website. ‘Slechts’ 32 procent van de eerstejaars studenten wist dat zij een studiekeuzeadvies konden krijgen als je op het mbo begint.
- Ruim de helft van de beleidsmedewerkers (die daar zicht op hebben) en bijna een kwart van de opleidingsmanagers geeft aan dat vanwege het toelatingsrecht studenten in studiejaar 2024-2025 zijn toegelaten die zonder de wet Toelatingsrecht niet toegelaten zouden worden. In alle gevallen gaat het om een (door onderwijsinstelling/opleiding ingeschatte) ‘mismatch’ tussen student en opleiding. De meeste beleidsmedewerkers en opleidingsmanagers geven aan dat als gevolg hiervan knelpunten ontstaan. Zij noemen *enerzijds* knelpunten gerelateerd aan (gevolgen voor) de studenten zelf (bijv. studenten die ‘vastlopen’, verzuimen, studievertraging oplopen, afstromen, uitvallen) en *anderzijds* de (grotere) begeleidingsdruk voor docenten/mentoren en andere ondersteuningsprofessionals in de school, de invloed op de sfeer in de klas, het leerklimaat en de negatieve invloed op het leertraject van andere studenten.
- Bij de entreeopleidingen leidt de groei in aanmeldingen tot een toename van studenten die (nog) niet passen in Entree. Circa 40 procent van de beleidsmedewerkers geeft aan dat bij plaatsing wordt ‘meegewogen’ of de student geen risico is voor de veiligheid van de omgeving en of de student in staat is zich te ontwikkelen richting een entreekwalificatie. Een kleiner percentage weegt (ook) mee of de student onderwijs kan volgen in een groep (30%), of de student een vaste woon-/verblijfplaats heeft (17%) en/of de student minimaal taalniveau A2 heeft (13%). Ruim een derde (39%) van de beleidsmedewerkers (die hier zicht op hebben) geeft aan dat geen van deze ‘criteria’ wordt gehanteerd voor plaatsing, omdat de entreeopleiding drempelloos toegankelijk is.
Ook gesproken opleidingsmanagers van entreeopleidingen geven aan dat het kenmerk ‘drempelloze instroom’ voor de entreeopleiding tot knelpunten kan leiden. De entreeopleidingen hebben te maken met een zeer diverse en zeer complexe doelgroep. In principe is iedereen welkom, maar er moet wel een ‘kans van slagen’ zijn. Een (directe) start in de entreeopleiding is volgens de gesproken opleidingsmanagers niet altijd in het belang van de student. Soms moeten eerst andere stappen gezet worden alvorens de student een kansrijke start kan maken in de entreeopleiding.
- Bijna één op de tien (8%) opleidingsmanagers geeft aan dat in studiejaar 2024-2025 voor hun opleiding een numerus fixus gold. De voornaamste reden voor het instellen van een numerus fixus is een gebrek aan stageplaatsen. Als toewijzingsprocedure van de numerus fixus opleiding wordt voornamelijk ‘volgorde van aanmelddatum’ gehanteerd. Loting of ‘combinatie volgorde van aanmelddatum en loting’ is in deze meting (2024-2025) door geen enkele opleidingsmanager genoemd.
- Bijna negen op de tien (88%) opleidingsmanagers geeft aan dat hun opleiding in studiejaar 2024-2025 geen aanvullende eisen mocht stellen, 6 procent mocht dat wel maar heeft er geen gebruik van gemaakt en 5 procent mocht dat wel en heeft er ook gebruik van gemaakt. Opleidingen die in 2024-2025 gebruik hebben gemaakt van aanvullende eisen, hanteren meendeels procedures als vaardigheidstoetsen/testen en/of medische keuringen om te bepalen of toekomstig studenten aan de aanvullende eisen voldoen.

3 Proces van aanmelding en inschrijving – Ervaringen van studenten

In hoofdstuk 2 hebben we het proces van aanmelding en inschrijving beschreven, gebaseerd op de enquête onder mbo-instellingen (beleidsmedewerkers) en de enquête onder mbo-opleidings-teams (opleidingsmanagers). In dit hoofdstuk (3) staan de ervaringen van studenten met het proces van aanmelding en inschrijving centraal en presenteren we de uitkomsten van de enquête onder eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2024-2025. Deze worden vergeleken met de uitkomsten van de vier vorige metingen, over studiejaar 2020-2021, 2021-2022, 2022-2023 en 2023-2024. We verrijken het hoofdstuk met de uitkomsten van de focusgroepen, waaraan beleidsmedewerkers en opleidingsmanagers van verschillende mbo-instellingen deelnamen.

Verschillen in uitkomsten tussen de metingen zijn statistisch getoetst. De verschillen die we in de tekst beschrijven, betreffen altijd significante verschillen.

3.1 Voorgaande opleiding/situatie

Om een beeld te krijgen van de achtergrond van de eerstejaars studenten (die de vragenlijst hebben ingevuld) is gevraagd wat de studenten deden voordat zij aan de mbo-opleiding begonnen. Circa de helft van de eerstejaars mbo-studenten is afkomstig uit het voortgezet onderwijs (incl. vso) – merendeels vmbo – en een kwart is afkomstig uit het mbo.

Tabel 3.1 – Wat deed je voor je aan deze mbo-opleiding begon?

	Studiejaar 2020-2021	Studiejaar 2021-2022	Studiejaar 2022-2023	Studiejaar 2023-2024	Studiejaar 2024-2025
Afkomstig uit voortgezet onderwijs (incl. vso)	51	47	54	52	47
- Pro/vso	2	2	3	3	2
- Vmbo	45	41	44	41	38
- Havo/vwo	4	5	7	7	7
- Vavo	-	-	-	-	0,2
Afkomstig uit mbo	26	27	21	24	25
Afkomstig uit hbo/wo	1	2	2	2	1
Afkomstig uit ander onderwijs / niet genoemd welk ander soort onderwijs	1	1	1	2	2
Betaald werk	12	15	14	16	17
Geen betaald werk en zocht werk	2	2	1	2	3
Anders	6	7	7	3	2

(Percentages; N=4.711, enquête IA - eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2020-2021; N=3.687, enquête IA - eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2021-2022; N=3.816 enquête IA – eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2022-2023; N=2863, enquête IA, eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2023-2024; N=3.270, enquête IA – eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2024-2025)

Aan de eerstejaars studenten in het mbo is de vraag gesteld welke informatie over het mbo zij hebben gekregen op hun vorige school. Deze vraag is alleen voorgelegd aan eerstejaars studenten afkomstig uit het voortgezet onderwijs (incl. vso).

Tabel 3.2 – Welke informatie over het mbo heb je op je vorige school gekregen? (Meer antwoorden mogelijk)

	Studiejaar 2020-2021	Studiejaar 2021-2022	Studiejaar 2022-2023	Studiejaar 2023-2024	Studiejaar 2024-2025
Dat je uiterlijk op 1 april* moest aanmelden voor het mbo	76	71	66	73	69
Informatie over intakegesprek/kennismaking op het mbo	54	45	48	46	46
Informatie over voorlichtingsactiviteiten	51	43	43	40	40
Dat je toelatingsrecht op het mbo hebt als je je tijdig (uiterlijk op 1 april*) hebt aangemeld	39	26	29	31	29
Dat je een studiekeuzeadvies kunt aanvragen op het mbo	24	23	23	25	25
Dat je een positief of negatief studieadvies krijgt in je eerste jaar mbo	15	13	14	16	12
Dat er opleidingen met een 'numerus fixus' zijn of met aanvullende eisen	14	12	12	12	10
Geen van deze informatie gekregen	7	10	13	10	14

(Percentages; N=2.726, enquête IA - eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2020-2021; N=1.920, enquête IA - eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2021-2022); N=2.178, enquête IA – eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2022-2023; N=1.622, enquête IA – eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2023-2024; N=1.708, enquête IA – eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2024-2025)

* In 2020, 2021 en 2022 mocht aanmelden tot en met 1 mei in plaats van tot en met 1 april, vanwege corona.

De informatie die aan de eerstejaars mbo-studenten is verstrekt door de vorige school richt zich – net als in eerdere jaren – met name op de vroegtijdige aanmelddatum en (in iets mindere mate) op intakegesprek/kennismaking en voorlichtingsactiviteiten van de mbo-instelling. Een kleiner percentage eerstejaars zegt geïnformeerd te zijn over het toelatingsrecht, studiekeuzeadvies, studieadvies, numerus fixus of aanvullende eisen. Ook dit beeld komt overeen met de uitkomsten van de vorige metingen. De uitkomsten tonen aan dat veel studenten – *naar eigen zeggen* – door hun vorige school niet geïnformeerd worden over één of meerdere aspecten van het mbo.

Veertien procent van de studenten geeft expliciet aan geen van de genoemde informatie gekregen te hebben op de vorige school; dit aandeel is iets hoger dan in de vorige meting. Bij deze uitkomsten dient opgemerkt te worden dat het gaat om het perspectief van de eerstejaars studenten; op basis van de huidige meting is het perspectief van de voorgaande school niet bekend (en is dus ook niet te zeggen of en in hoeverre de informatie aan eerstejaars studenten verstrekt is, volgens de voorgaande school).

Bbl-studenten geven – in vergelijking met bol-studenten – iets vaker aan geen informatie te hebben gekregen over het mbo. Bol-studenten geven vaker aan op de vorige school te horen te hebben gekregen dat je uiterlijk op 1 april moest aanmelden voor het mbo.

3.2 Aanmelding

Meervoudige aanmelding

In de voorgaande rapportage kwam uit de analyse van gegevens over aanmeldingen in het mbo – verkregen van het Centraal Aanmeldpunt MBO (CAMBO) – naar voren dat de meeste studenten voor studiejaar 2024 één aanmelding hadden gedaan (81%). Studenten die zich voor meerdere opleidingen aanmeldden deden dat het vaakst voor twee opleidingen (14%); 4 procent van de studenten meldden zich aan voor drie opleidingen, 1 procent voor vier opleidingen en nog eens 1 procent voor vijf of meer opleidingen. Hoewel de analyse van CAMBO-gegevens in deze meting niet is uitgevoerd, is in de studentenenquête wel aan de studenten gevraagd of zij zich – voorafgaand aan de start van de opleiding die ze in studiejaar 2024-2025 volgen – ook nog voor andere opleidingen hadden aangemeld: 89 procent van de studenten geeft aan zich alleen te hebben aangemeld voor de opleiding die zij nu volgen, 11 procent geeft aan zich voor één of meer andere opleidingen te hebben aangemeld (de meeste studenten voor twee opleidingen). Een meerderheid van de studenten deed dit bij één (44 procent) of twee (46 procent) mbo-instellingen.

Aan de studenten die zich voor meerdere opleidingen hadden aangemeld, is gevraagd wat de belangrijkste reden was om zich voor meer opleidingen aan te melden. Meer dan de helft (53 procent) van de studenten geeft aan dat ze nog niet goed wisten welke opleiding ze wilden gaan doen. In studiejaar 2024-2025 geven – in vergelijking met studiejaar 2020-2021 en 2021-2022 – meer studenten aan nog niet goed te weten welke opleiding zij wilden gaan doen.

Tabel 3.3.3 – Wat was de belangrijkste reden om je voor meer opleidingen aan te melden?

	Studiejaar 2020-2021	Studiejaar 2021-2022	Studiejaar 2022-2023	Studiejaar 2023-2024	Studiejaar 2024-2025
Ik wist nog niet goed welke opleiding ik wilde gaan doen	42	42	48	46	53
Ik wilde zeker zijn dat ik ten minste bij een opleiding toegelaten zou worden	23	23	20	19	17
Ik wist niet zeker of ik voldeed aan de eisen van de opleiding	11	11	7	13	8
Ik wist niet zeker of er nog plaats was bij de opleiding die ik het liefst wilde doen	15	17	14	12	10
Ik wist niet zeker of de opleiding de hulpmiddelen, aanpassingen of extra begeleiding die ik nodig heb kon bieden	-	-	1	2	3
Ik was te laat met aanmelden (na 1 april)	-	-	-	1	-
Anders	10	8	9	8	10

(Percentages; N=750, enquête IA - eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2020-2021; N=476, enquête IA - eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2021-2022; N=507, enquête eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2022-2023; N=290, enquête IA, eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2023-2024; N=370, enquête IA – eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2024-2025)

Andere redenen waarom mbo-studenten zich voor meer opleidingen aanmelden hebben betrekking op de keuze tussen dezelfde opleiding op verschillende scholen/locaties, de aanmelding voor twee verschillende niveaus (twijfel over haalbaarheid) of de beschikbaarheid van werkplek (bbi).

Vroegtijdige aanmelding

De wet introduceerde de vroegtijdige aanmelddatum van 1 april. Aan de mbo-studenten is gevraagd of zij zich uiterlijk 1 april hadden aangemeld (voor de opleiding die ze volgen in 2024-2025): 64 procent geeft aan dat dit het geval is, 13 procent geeft aan zich niet uiterlijk 1 april te hebben aangemeld en de overige studenten (23 procent) weten het niet meer. Het aandeel studenten dat zich vroegtijdig aanmeldt is de afgelopen jaren gedaald. In meting 2020-2021 had 71 procent van de studenten zich vroegtijdig aangemeld, in 2021-2022 70 procent, in 2022-2023 68 procent en in 2023-2024 66 procent. Omdat studenten zich in 2020, 2021 en 2022 (vanwege corona) mochten aanmelden tot en met 1 mei in plaats van tot en met 1 april, is nu niet met zekerheid te zeggen dat die daling significant is. Vervolgmetingen zullen moeten uitwijzen of het aandeel studenten dat zich vroegtijdig aanmeldt nog verder daalt.

Uit de enquête blijkt dat de meeste studenten zich hadden aangemeld in de maand maart (20 procent) en de maand februari (13 procent). Hierbij moet opgemerkt worden dat bijna een kwart van de studenten (24 procent) niet meer precies wist in welke maand zij zich hadden aangemeld.

Hoe kwamen studenten te weten dat ze zich uiterlijk 1 april moesten aanmelden? In de studentenenquête geeft ruim de helft (57 procent) van de studenten aan dit te vernemen via zijn of haar vorige school/opleiding en 21 procent via de mbo-instelling. Een klein aandeel van de studenten was geïnformeerd door familie (6 procent), vrienden (3 procent), door de brief van de overheid / ministerie van OCW (2 procent) of via een andere bron (5 procent; internet, werkgever). Zes procent van de studenten gaf aan niet op de hoogte te zijn dat ze zich uiterlijk 1 april moesten aanmelden. In vergelijking met vorige metingen geven in 2024-2025 minder studenten aan niet op de hoogte te zijn; in eerdere metingen ging het om 13-16 procent van de studenten en in meting 2024-2025 is, zoals genoemd, 6 procent van de studenten er niet van op de hoogte dat ze zich uiterlijk 1 april moesten aanmelden. Ofwel, in 2024-2025 zijn (in vergelijking met eerdere jaren) meer studenten ervan op de hoogte dat ze zich uiterlijk 1 april moesten aanmelden. Vervolgmetingen moeten uitwijzen of deze ontwikkeling doorzet.

Aan de studenten die zich niet uiterlijk 1 april hadden aangemeld voor de opleiding die ze volgden in studiejaar 2024-2025, is gevraagd waarom ze dat niet gedaan hebben. De meest genoemde redenen komen overeen met eerdere metingen:

- de student wist nog niet wat hij/zij wilde doen, twijfelde of was nog bezig met oriëntatie,
- de student wist nog niet of hij/zij de vooropleiding positief zou afronden en daarmee toegelaten zou kunnen worden tot de opleiding van de eerste keuze,
- de student stapte tussentijds over van een andere opleiding (vo/mbo/hbo), besloot na de start om te wisselen van opleiding,
- de inschrijving – bij bbl – was afhankelijk van de werkgever of een contract (bijv. student wordt pas na 1 april aangenomen),
- de student stroomde op een ander moment in (bijvoorbeeld februari), de opleiding heeft meerdere instroommomenten (waardoor de datum van 1 april niet relevant is).

Minder vaak genoemd als redenen zijn bijv. persoonlijke omstandigheden, niet op de hoogte zijn van de uiterlijke aanmelddatum van 1 april, administratieve problemen

Uit de enquête blijkt dat de late aanmelding voor het grootste gedeelte van de studenten (91 procent) niet tot problemen heeft geleid bij de intake of inschrijving. De overige studenten (9 procent) ervoeren wel problemen, bijv. introductie-/intake-/kennismakingsbijeenkomsten, testen of een deel van de lessen gemist (en daardoor het één en ander moeten inhalen), administratieve problemen (nog niet in systeem e.d.).

3.3 Informatievoorziening door mbo-instellingen

De eerstejaarsstudenten zijn – net als in de vorige metingen van de monitor – over het algemeen positief over de informatievoorziening door de mbo-instelling (Bijlage A, Tabel A.1). Circa 70 procent van de studenten kon veel tot alle informatie – die zij nodig hadden om zich aan te melden – vinden of opvragen. Circa 10 procent kon (slechts) geen/weinig tot sommige informatie vinden of opvragen (de overige studenten hebben niet naar informatie gezocht/gevraagd).

De meerderheid (70 procent) van de studenten (die sommige-veel-alle informatie hebben gevonden) heeft de informatie verkregen via de website van de mbo-instelling, de helft heeft de informatie verkregen via direct contact met de mbo-instelling (Bijlage A, Tabel A.2). Andere genoemde 'bronnen' die benut zijn om informatie te verkrijgen, zijn onder andere de voorgaande school (docenten/mentoren/decanen daar), open dagen en voorlichtingsavonden van de mbo-instelling, vrienden/familie en/of de werkgever (of praktijkbegeleider/-opleider van het werk).

Tabel 3.4 – Waarover heb je informatie verkregen? (Meer antwoorden mogelijk)

	Studiejaar 2020-2021	Studiejaar 2021-2022	Studiejaar 2022-2023	Studiejaar 2023-2024	Studiejaar 2024-2025
Informatie over de inhoud van de opleiding	74	70	72	70	65
Informatie over open dagen/voorlichting	60	56	60	62	57
Informatie over de eisen voor toelating tot de opleiding	67	67	66	61	57
Informatie over de intake-/kennismakingsactiviteit(en)	50	46	52	53	51
Informatie over de toelatingsprocedure	47	45	46	44	40
Informatie over studiekeuzeadvies	29	29	31	32	31
Informatie over extra ondersteuning	26	22	22	24	21
Informatie over het bindend studieadvies (BSA)	11	10	11	11	10
Anders	1	1	1	1	2

(Percentages; N=3.807, enquête IA - eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2020-2021; N=2.697, enquête IA - eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2021-2022; N=2.837, enquête IA – eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2022-2023; N=2.176, enquête IA – eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2023-2024; N=2.475, enquête IA – eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2024-2025)

Ruim de helft tot bijna twee derde van de studenten (die sommige-veel-alle informatie hebben gevonden) geeft aan informatie te hebben verkregen over de inhoud van de mbo-opleiding, open dagen en voorlichting, eisen voor toelating tot de opleiding en/of intake-/kennismakingsactiviteiten. Minder studenten geven aan informatie verkregen te hebben over de toelatingsprocedure, het studiekeuzeadvies, extra ondersteuning en het bindend studieadvies. Deze uitkomsten (2024-2025) zijn vergelijkbaar met de uitkomsten uit eerdere metingen. Wel is zichtbaar dat het percentage studenten dat aangeeft informatie te hebben verkregen over de inhoud van de opleiding, over de eisen voor toelating tot de opleiding en over de toelatingsprocedure in meting 2024-2025 lager is dan in de eerdere metingen.

Bol-studenten geven op een aantal vlakken vaker aan informatie te hebben verkregen dan bbl-studenten, voornamelijk op het gebied van open dagen/voorlichting: 64 procent van de bol-studenten en 42 procent van de bbl-studenten zegt informatie te hebben verkregen over open

dagen/voorlichting. Ook hebben bol-studenten vaker dan bbl-studenten informatie verkregen over studiekeuzeadvies, intake-/kennismakingsactiviteiten en extra ondersteuning.

Aan de studenten die weinig tot geen informatie konden vinden of opvragen, is gevraagd welke informatie over het aanmelden zij misten of moeilijk konden vinden. De meeste van deze studenten benoemen het missen of moeilijk kunnen vinden van informatie over de inhoud van de opleiding (45 procent); tegelijkertijd zagen we hiervoor (tabel 3.4) dat van de studenten die sommige-veel-alle informatie hebben gevonden de meeste studenten informatie hebben verkregen over de inhoud van de mbo-opleiding (maar dat dit percentage wel gedaald is). Voor een deel van de studenten is deze informatie - over de inhoud van de opleiding – dus goed te vinden, maar voor een deel ook niet. Daarnaast is door ruim een kwart tot een derde van de studenten informatie over de toelatingsprocedure (33 procent) en informatie over hulpmiddelen, aanpassingen of (extra) begeleidingsmogelijkheden (28 procent) moeilijk te vinden. Hoewel in de vorige meting (2023-2024) bijna de helft van de studenten (47 procent) aangaf informatie te missen over het studiekeuzeadvies, geeft in de huidige meting nog maar 20 procent van de studenten aan dat dit het geval is.

Aan de mbo-studenten is gevraagd of en hoe de mbo-instelling hen geholpen heeft bij het kiezen van de opleiding. Ruim de helft van de studenten (52 procent) geeft aan bij het kiezen van de opleiding geen hulp (nodig) te hebben gehad van de mbo-instelling; dit is vergelijkbaar met de vorige meting (49 procent meting 2023-2024). Van de studenten die wél door de mbo-instelling zijn geholpen bij het kiezen van de opleiding heeft bijna een derde (29 procent) een gesprek gevoerd met een docent. De resultaten (meting 2024-2025) laten geen/nauwelijks verschillen zien in vergelijking met de resultaten van de vorige meting (2023-2024).

Bbl-studenten geven iets vaker dan bol-studenten aan dat de school niet heeft geholpen bij het kiezen van de opleiding die ze nu volgen. Bol-studenten zijn vaker geholpen door middel van een gesprek met een docent of decaan van de mbo-school en/of door middel van een keuzetest. Ook valt op dat entreestudenten vaker dan studenten mbo-niveau 2/3/4 gesproken hebben met een docent en zorgcoördinator / medewerker passend onderwijs en dat studenten mbo-niveau 2/3/4 vaker dan entreestudenten aangeven geen hulp nodig te hebben gehad bij het kiezen van de opleiding. Dit beeld was vorig jaar vergelijkbaar.

Tabel 3.5 – Hoe heeft de mbo-instelling geholpen bij het kiezen van de opleiding die je nu volgt? (Meer antwoorden mogelijk)

	Studiejaar 2020-2021	Studiejaar 2021-2022	Studiejaar 2022-2023	Studiejaar 2023-2024	Studiejaar 2024-2025
Keuzetest gedaan	15	13	14	14	14
Gesprek met een docent	28	23	27	30	29
Gesprek met een studieloopbaanbegeleider	18	16	16	18	16
Gesprek met een decaan van de mbo-school	8	5	6	6	5
Gesprek met zorgcoördinator of medewerker passend onderwijs	-	-	-	4	4
De school heeft me niet geholpen	12	16	16	12	14
Ik had geen hulp van de school nodig	39	40	37	37	38
Anders	6	6	6	6	4

(Percentages; N=4.488, enquête IA - eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2020-2021; N=3.342, enquête IA - eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2021-2022; N=3.495, enquête IA – eerstejaars mbo-studenten 2022-2023; N=2.736, enquête IA – eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2023-2024; N=3.025, enquête IA – eerstejaars mbo-studenten 2024-2025)

Op de vraag of de studenten tevreden zijn over de hulp die ze van de mbo-school hebben gekregen bij het kiezen van de opleiding die ze nu volgen, geeft 76 procent aan (zeer) tevreden te zijn. In de vorige meting (2023-2024) was dit 62 procent; dat betekent dus dat meer studenten tevreden zijn over de gekregen hulp.

3.4 Intake/kennismaking

Net als in de vorige meting geeft circa 80 procent van de eerstejaarsstudenten aan dat de opleiding die zij nu volgen een intake of kennismakingsactiviteit had: 63 procent had een verplichte intake, 17 procent een vrijwillige intake (Bijlage A, Tabel A.3).

Net als in de vorige meting geven bol-studenten vaker aan een verplichte intake te hebben dan bbl-studenten en hebben niveau 4 studenten vaker een verplichte intake gehad in vergelijking met studenten van de andere niveaus.

Van de studenten die te maken hadden met een verplichte intake heeft vrijwel iedereen (98 procent) daaraan meegedaan, van de studenten wiens opleiding een vrijwillige intake had, heeft 88 procent daaraan meegedaan. Op de vraag waarom de studenten niet mee hebben gedaan aan de (vrijwillige/verplichte) intake-/kennismakingsactiviteit worden met name de volgende redenen genoemd: student kon vanwege omstandigheden niet meedoen, student had andere verplichtingen (geen tijd, kwam niet uit), student had er geen behoefte aan en/of vond het niet nodig (al voldoende op de hoogte), student was niet op de hoogte van de intake-/kennismakingactiviteit of was het vergeten, student was te laat met aanmelden voor de activiteit of de student was pas later (na de intake-/kennismakingsactiviteit) ingestroomd in de opleiding.

Aan de studenten die hebben meegedaan aan de (vrijwillige/verplichte) intake-/kennismakingsactiviteit is gevraagd waaruit deze bestond. In de meeste gevallen bestond de intake, volgens de studenten, uit één of meerdere gesprekken. In vergelijking met de vorige metingen; vanaf studiejaar 2022-2023 bestaat de intake-/kennismakingsactiviteit vaker uit groepsopdrachten dan de

jaren daarvoor (dit zou te maken kunnen hebben met corona, waardoor in de jaren 2020-2022 het samenkomen in groepen beperkt was). De volgende tabel geeft een overzicht.

Tabel 3.6 – Waaruit bestond de intake-/kennismakingsactiviteit? (Meer antwoorden mogelijk)

	Studiejaar 2020-2021	Studiejaar 2021-2022	Studiejaar 2022-2023	Studiejaar 2023-2024	Studiejaar 2024-2025
Gesprek(ken)	85	84	85	85	84
Test(en)	22	19	22	20	20
Groepsopdracht(en)	26	29	33	34	36
Opdracht(en) die je alleen moest doen	21	17	19	18	16
Anders	4	4	3	3	2

(Percentages; N=3.305, enquête IA - eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2020-2021; N=2.399, enquête IA - eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2021-2022; N=2.606, enquête IA – eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2022-2023; N=2.091, enquête IA – eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2023-2024; N=2.316, enquête IA – eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2024-2025)

Belangrijkste doel intake/kennismaking

Net als in de vorige metingen wordt 'kennismaking met de opleiding, docenten en mentoren' door de studenten het vaakst genoemd als belangrijkste doel van de intake. Sinds 2020-2021 wordt dit ook door steeds meer studenten genoemd als het belangrijkste doel (zie Tabel 3.7).

Tabel 3.7 – Wat was volgens jou het belangrijkste doel van de intake-/kennismakingsactiviteit?

	Studiejaar 2020-2021	Studiejaar 2021-2022	Studiejaar 2022-2023	Studiejaar 2023-2024	Studiejaar 2024-2025
Kennismaking met de opleiding, docenten, mentoren	45	47	50	51	53
Bespreken of deze opleiding bij mij paste	21	21	19	19	19
Besluiten of ik werd toegelaten tot de opleiding	20	17	17	15	14
Bespreken of ik behoefte had aan ondersteuning of hulp tijdens de opleiding	7	6	5	5	5
De onderwijsovereenkomst (OOK) bespreken	3	3	3	3	nvt ¹²
Anders	2	3	2	2	2
Weet ik niet	3	4	4	5	4

(Percentages; N=3.305, enquête IA - eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2020-2021; N=2.399, enquête IA - eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2021-2022; N=2.606, enquête IA – eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2022-2023; N=2.091, enquête IA – eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2023-2024; N=2.317, enquête IA – eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2024-2025)

Zichtbaar is dat 'besluiten of ik werd toegelaten tot de opleiding' de afgelopen jaren steeds minder vaak genoemd wordt als belangrijkste doel van de intake-/kennismakingsactiviteit; in 2020-2021

¹² Per 1 augustus 2023 is de onderwijsovereenkomst (OOK) in het mbo afgeschaft.

was dit volgens 20 procent van de studenten het belangrijkste doel, in 2024-2025 volgens 14 procent van de studenten. In de vorige meting was deze trend ook al zichtbaar en deze zet dus door.

De eerstejaars studenten zijn – net als vorige metingen – in meerderheid tevreden over de intake-/kennismakingsactiviteiten die zij hebben gehad (Bijlage A, Tabel A.4); 85 procent is (zeer) tevreden. Tussen 2020-2021 en 2021-2022 was een daling zichtbaar in het aantal studenten dat aangeeft zeer tevreden te zijn, maar de laatste jaren is dit percentage weer toegenomen en in studiejaar 2024-2025 is het percentage studenten dat zeer tevreden is over de intake-/kennismakingsactiviteit (bijna) weer op hetzelfde niveau als in studiejaar 2020-2021.

Aan de studenten die aangeven (zeer) tevreden te zijn (N=1.944), is gevraagd waar zij tevreden over waren. Zij benoemen de volgende aspecten:

- De sfeer in het gesprek was fijn en ik was op mijn gemak (71%);
- In het gesprek werd informatie over de opleiding duidelijk gegeven (61%);
- De vragen die ik had, werden goed beantwoord (47%);
- De intaker toonde veel interesse in mij en er werd goed naar mij geluisterd (43%);
- De intake was goed gepland en er werd vooraf goed gecommuniceerd (38%);
- Er werd goed gekeken of ze mij ergens mee konden helpen (26%);
- De opdrachten tijdens de intake sloten goed aan bij de opleiding (17%);
- Ik vond het fijn dat de intake in een groep was (15%);
- De intake was online en dat vond ik fijn (4%);
- Anders (1%)

Duidelijk is dat de meeste studenten tevreden zijn over de sfeer in het gesprek en over de duidelijkheid van de gegeven informatie over de opleiding. De hierboven genoemde percentages zijn vergelijkbaar met de percentages in de vorige meting (2023-2024).

Aan de studenten die aangeven niet tevreden/niet ontevreden of (zeer) ontevreden te zijn (N=352), is gevraagd waar zij ontevreden over waren. Zij benoemen de volgende aspecten:

- De informatie die werd gegeven over de opleiding was niet duidelijk of klopte niet (25%);
- Ik voelde mij niet op mijn gemak in het gesprek (19%);
- De vragen die ik had werden niet of onduidelijk beantwoord (16%);
- De opdrachten tijdens de intake sloten niet goed aan bij de opleiding (15%);
- De planning of communicatie over het gesprek was niet goed (15%);
- De intaker toonde weinig interesse in mij en er werd niet goed naar mij geluisterd (13%);
- Er werd niet goed gekeken of ze mij ergens mee konden helpen (12%);
- Ik vond het niet fijn dat de intake in een groep was (9%);
- De intake was online en dat vond ik niet prettig/werkte niet goed (4%);
- Anders (16%).

Van de studenten die niet tevreden waren over de intake-/kennismakingsactiviteit geeft – net als in de vorige meting – (circa) een kwart aan dat de informatie die werd gegeven over de opleiding niet duidelijk was. Bijna één op de vijf studenten (19 procent) was ontevreden, omdat hij/zij zich niet op het gemak voelde in het gesprek. Er zijn ook studenten (15 procent) die andere aspecten (dan hierboven genoemd) benoemen waar zij ontevreden over zijn: intake-/kennismakingsactiviteit duurde te lang, werd te 'gehaast' gedaan en/of voegde niks toe; sommige studenten stoorden zich aan de houding van de intaker, aan de organisatie van de activiteit ('chaotisch', 'slordig') en/of aan de 'te' persoonlijke vragen.

Over het algemeen zijn er over de jaren geen (hele) grote verschuivingen zichtbaar in aspecten die de (on)tevredenheid bepalen. Er is alleen een verschil als het gaat om de stelling 'De intake was online en dat vond ik niet prettig/werkte niet goed'; in de coronajaren werd dit – logischerwijs – veel vaker benoemd als aspect waar studenten ontevreden over waren.

In de vorige meting viel op dat sinds studiejaar 2020-2021 het percentage studenten dat zich niet op zijn/haar gemak voelde in het gesprek een stijgende lijn liet zijn; in studiejaar 2020-2021 voelde 13 procent van de studenten zich niet op zijn/haar gemak, in studiejaar 2023-2024 was dat 22 procent. In 2024-2025 is dit percentage vergelijkbaar met 2023-2024 (19 procent voelt zich niet op zijn/haar gemak). Aan de studenten is doorgevraagd waarom zij zich wel of niet op hun gemak voelden in het gesprek. Een samenvatting van de antwoorden gegeven door studenten die zich wel op hun gemak voelden: aardige, vriendelijke, empathische, betrokken, begripvolle, respectvolle intaker, fijne/ontspannen/veilige sfeer, een open gesprek, vertrouwd gevoel, student voelde zich echt gezien/begrepen/gehoord, oprechte interesse in de student, duidelijke en rustige uitleg, intaker bood een luisterend oor, nam de tijd om vragen te beantwoorden en dacht goed mee. Studenten die zich niet op hun gemak voelden, noemen voornamelijk het gevoel dat er niet naar hen geluisterd werd en het gevoel zich niet welkom te voelen (intakers twijfelden aan kunnen en/of motivatie student), maar ook (in mindere mate) het spannend/ongemakkelijk te vinden om op een nieuwe school te zijn en te moeten spreken met mensen die je niet kent.

Ook in de focusgroepen is gesproken over de uitkomst dat het percentage studenten dat zich niet op het gemak voelt in de intake de afgelopen jaren is gestegen. Niet alle vertegenwoordigers herkennen dit beeld, maar men noemt wel enkele mogelijke verklaringen; de overgang van het vmbo naar het mbo is een grote stap en dit kan spannend zijn voor de (aspirant) studenten, maar mogelijk speelt ook mee dat jongeren veelal communiceren via de telefoon (appen, social media) en een fysiek gesprek (waarbij ze echt gezien worden) moeilijk vinden. Benoemd wordt in de focusgroepen dat er vanuit de opleidingen wel expliciet op in wordt gezet om studenten op hun gemak te stellen en welkom te laten voelen (bijv. door middel van trainingen aan intakers), maar de ene intaker is daar beter in dan de andere intaker.

3.5 Studiekeuzeadvies

Onderdeel van de wet vroegtijdige aanmelding en toelatingsrecht vormt het recht op een studiekeuzeadvies voor studenten die zich uiterlijk op 1 april hebben aangemeld en hebben deelgenomen aan eventueel verplichte intake-activiteiten. Aan de eerstejaars studenten is gevraagd of zij een studiekeuzeadvies hebben gehad: 40 procent geeft aan dat dit het geval is (in de vorige meting, 2023-2024, ging het om 37 procent). In vergelijking met de studiejaar 2020-2021, 2021-2022 en 2022-2023 hebben in studiejaar 2024-2025 meer eerstejaars studenten een studiekeuzeadvies gehad.

Net als in de vorige meting werd bij de meeste van deze studenten het studiekeuzeadvies voorgesteld door de mbo-school (71 procent), de overige van deze studenten heeft het studiekeuzeadvies zelf aangevraagd (29 procent). De percentages verschillen nauwelijks in vergelijking met de vorige meting (2023-2024).

Aan de eerstejaars studenten die geen studiekeuzeadvies hebben gehad, is gevraagd of zij wisten dat ze een studiekeuzeadvies konden krijgen als je op het mbo begint: 32 procent was hiervan op de hoogte en 68 procent dus niet. In de vorige meting was een vergelijkbaar percentage

studenten (namelijk 30 procent) op de hoogte van de mogelijkheid tot het verkrijgen van een studiekeuzeadvies.

De studenten kwamen voornamelijk via hun vorige school/opleiding en/of via de mbo-instelling te weten dat ze een studiekeuzeadvies konden krijgen. In vergelijking met studiejaar 2020-2021 kwamen studenten in studiejaar 2024-2025 vaker via vrienden te weten dat je een studiekeuzeadvies kon krijgen en minder vaak via de vorige school/opleiding of mbo-school.

Tabel 3.8 – Hoe ben je te weten gekomen dat je zo'n studiekeuzeadvies kon krijgen? (Meer antwoorden mogelijk)

	Studiejaar 2020-2021	Studiejaar 2021-2022	Studiejaar 2022-2023	Studiejaar 2023-2024	Studiejaar 2024-2025
Via mijn vorige school/opleiding	53	49	48	48	46
Via de mbo-school	49	46	47	48	44
Via familie	12	11	12	13	11
Via vrienden	8	9	9	10	14
Anders	5	7	6	4	6

(Percentages, N=1.579, enquête IA - eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2020-2021; N=1.321, enquête IA - eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2021-2022; N=1.420, enquête IA – eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2022-2023; N=798, enquête IA – eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2023-2024; N=923, enquête IA – eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2024-2025)

3.6 Toelating

Studenten worden toegelaten – ofwel hebben toelatingsrecht – tot de mbo-opleiding van hun keuze als ze voldoen aan de vooropleidingseisen. Aan de studenten is gevraagd of zij bekend waren met het toelatingsrecht, voor zij aan de opleiding begonnen (N=3.024):

- 48 procent was bekend met het toelatingsrecht en wist wat het toelatingsrecht inhoudt (vorige meting 46 procent);
- 24 procent was wel bekend met het toelatingsrecht, maar wist niet precies wat het inhoudt (vorige meting 27 procent);
- 28 procent was niet bekend met het toelatingsrecht (vorige meting 27 procent).

In vergelijking met de vorige meting geven nog steeds bbl-studenten (37procent) vaker dan bol-studenten (24 procent) aan dat zij niet bekend waren met het toelatingsrecht.

Toelating huidige opleiding

In de enquête is aan de eerstejaars studenten gevraagd of ze bij aanmelding voor hun opleiding advies gehad hebben van de school om wel of niet met deze opleiding te starten. Net als in de vorige metingen geeft meer dan de helft van de studenten (55 procent) aan geen advies te hebben gekregen.

Tabel 3.9 – Toen je je aanmeldde voor deze opleiding heb je toen advies gehad van de school om wel of niet met deze opleiding te starten?

	Studiejaar 2020-2021	Studiejaar 2021-2022	Studiejaar 2022-2023	Studiejaar 2023-2024	Studiejaar 2024-2025
Ik heb geen advies gekregen	54	57	55	56	55
Ik heb advies gekregen om wel met deze opleiding te starten	45	41	43	42	43
Ik heb advies gekregen om niet met deze opleiding te starten (maar ben toch begonnen)	1	2 ¹³	2 ¹⁴	2 ¹⁵	2 ¹⁶

(Percentages, N=4.302, enquête IA - eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2020-2021; N=3.144, enquête IA - eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2021-2022; N=3.289, enquête IA – eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2022-2023; N=2.592, enquête IA – eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2023-2024; N=2.863, enquête IA – eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2024-2025)

Net als in de vorige metingen geeft een klein percentage eerstejaars studenten (2 procent) aan dat zij het advies hebben gekregen om niet met hun huidige opleiding te starten. Hen is gevraagd waarom zij dit advies hebben gekregen. Redenen die genoemd worden, zijn met name: niveau te hoog, niveau te laag, vanwege ondersteuningsbehoefte, geen match tussen kenmerken/eigenschappen student en datgene wat de opleiding vraagt (student is 'niet het type ervoor'), gebrek aan motivatie.

Ondanks het advies om niet te starten, zijn de studenten toch gestart met de opleiding, omdat:

- de student toch het liefst deze opleiding wilde doen (79%; vorige meting 71%);
- de student wist dat hij/zij toelatingsrecht had tot deze opleiding en toch kon starten (28%; vorige meting 16%);
- andere redenen (15%; vorige meting 16%): bijv. dat de student en/of werkgever toch vond dat deze opleiding het beste paste en/of dat de student vond dat hij/zij de opleiding wel aankon.

In antwoord op de vraag wat studenten ervan vonden dat ze het advies kregen om niet met de opleiding te starten geeft het merendeel van de studenten aan dat ze het advies vervelend, pijnlijk, oneerlijk, demotiverend en/of onterecht vonden (overigens geven enkele studenten aan dat hen dit wel extra 'drive' heeft gegeven om het tegendeel te bewijzen en te laten zien dat ze de opleiding wel aankonden). Een kleiner deel geeft aan dat ze het advies wel konden begrijpen en dat het terecht was.

Toelating andere opleidingen waarvoor student zich had aangemeld

In de vorige alinea's gaat het om eerstejaars studenten die daadwerkelijk gestart zijn met de opleiding, ondanks een eventueel 'negatief' advies. In paragraaf 3.2 is geschreven over studenten die zich, naast de opleiding die ze nu volgen, ook nog voor één of meerdere andere opleidingen hadden aangemeld. In de vragenlijst heeft 11 procent van de studenten aangegeven dat ze zich

13 Niet afgerond percentage: 1,5 procent.

14 Niet afgerond percentage: 1,8 procent.

15 Niet afgerond percentage: 1,8 procent.

16 Niet afgerond percentage 1,8 procent

voor meer opleidingen hadden aangemeld. Aan deze studenten is gevraagd waarom zij uiteindelijk voor de opleiding hebben gekozen, die ze nu volgen. Ze geven daarvoor de volgende redenen:

- Ik vond de opleiding die ik nu doe toch het leukst (63%; meting 2023-2024 ook 63%);
- Tijdens de intake-/kennismakingsactiviteit(en) kwam ik erachter dat ik het liefst deze opleiding wilde doen (29%; meting 2023-2024 ook 29%);
- Ik ben niet toegelaten tot de andere opleiding(en) (10%; meting 2023-2024 12%);
- Die andere opleiding(en) zat(en) vol (5%; meting 2023-2024 4%);
- Ik ben wel toegelaten tot de andere opleiding(en), maar kreeg van die opleiding(en) het advies om iets anders te kiezen (4%; meting 2023-2024 2%);
- Andere redenen (8%), waaronder dat de school (niet opleiding!) beter paste en dat de student gezakt is voor de vooropleiding en daarom een ander niveau moest kiezen.

Tien procent van de studenten werd niet toegelaten tot de andere opleiding(en), waar ze zich ook hadden aangemeld. Aan hen is gevraagd waarom zij niet werden toegelaten tot deze andere opleiding(en). De meeste studenten geven aan dat ze zijn afgewezen, omdat ze niet door de procedure (toelating/selectie/test/auditie) heen zijn gekomen. Andere studenten geven aan te zijn afgewezen, omdat hun (taal)niveau onvoldoende was, ze hun examen niet hadden gehaald en/of vanwege hun ondersteuningsbehoefte.

Op de vraag wat de studenten vonden van het besluit dat ze niet werden toegelaten tot de andere opleiding(en) geeft het merendeel aan het jammer, vervelend en/of teleurstellend te vinden. Een (kleiner) deel van de studenten geeft aan het wel terecht te vinden.

Een klein percentage (4%) was wel toegelaten tot de andere opleiding(en), maar kreeg van die opleiding(en) het advies om iets anders te kiezen. Aan hen is gevraagd waarom zij het advies kregen om iets anders te kiezen. Genoemd worden: vanwege onvoldoende taalniveau, vanwege verkeerd beeld van de opleiding, vanwege twijfel bij de student.

Op de vraag wat de studenten vonden van het advies om iets anders te kiezen, geeft een deel aan het begrijpelijk en/of fijn/goed te vinden (heeft geholpen om iets te doen dat student leuk vindt en/of dat goed bij de student past) en een deel geeft aan het niet leuk te hebben gevonden.

Uit deze en eerdere metingen blijkt dat zogenaamde 'negatieve advisering' geen breed voorkomende praktijk is in het mbo; dit beeld is consistent.

3.7 Numerus fixus en aanvullende eisen

In de enquête onder eerstejaars studenten studiejaar 2024-2025 zijn enkele vragen gesteld die betrekking hebben op de numerus fixus en op de aanvullende eisen. In eerdere metingen/rapportages werd een vergelijking gemaakt tussen antwoorden van studenten die een NF-opleiding volgen (Wel NF) en van studenten die een opleiding zonder numerus fixus volgen (Geen NF) respectievelijk van studenten die een opleiding met of zonder aanvullende eisen volgen (Wel AE; Geen AE). Deze vergelijking was gebaseerd op de inventarisatie van opleidingen met numerus fixus en aanvullende eisen. Echter, in meting 2024-2025 is deze inventarisatie niet uitgevoerd (dit gebeurt om de twee jaar). Daarom geven we in deze meting enkel een globaal beeld, zonder een onderscheid te maken tussen de antwoorden van studenten die een opleiding met of zonder NF/AE volgen.

Numerus fixus

Bijna een kwart (22 procent) van de studenten geeft aan dat de opleiding (die zij volgen) een beperkt aantal plaatsen heeft, waardoor niet iedereen toegelaten kon worden (numerus fixus). Bijna een derde (31 procent) van de studenten geeft aan dat dit niet het geval is en bijna de helft weet het niet (47%).

Studenten die aangaven dat hun opleiding een beperkt aantal plaatsen heeft, is gevraagd of het hen bekend was dat er een beperkt aantal plaatsen was, toen zij zich aanmeldde: 81 procent geeft aan hiermee bekend te zijn geweest en 19 procent niet. Ook is hen gevraagd hoe de toelating tot hun opleiding met numerus fixus werkte. Ook op deze vraag geeft een groot aantal studenten (48%) aan dit niet te weten; 31 procent geeft aan dat de toelating op volgorde van aanmelding was, 7 procent via loting en 13 procent op een andere manier (bijv. op basis van audities, opdrachten, testen).

Aanvullende eisen

Er is een beperkt aantal mbo-opleidingen dat (eventueel naast een numerus fixus) via een wettelijke regeling aanvullende eisen mag stellen aan studenten, bijvoorbeeld fysieke eisen voor een sportopleiding of eisen aan creativiteit voor een fotografieopleiding. In de enquête is aan de studenten gevraagd of er voor de opleiding (die zij volgen) aanvullende eisen golden. Meer dan twee derde (68%) van de studenten geeft aan gewoon te worden toegelaten (en dat er dus geen aanvullende eisen golden). De overige studenten geven aan dat zij:

- een verklaring omtrent gedrag (VOG) moesten hebben (13 procent),
- één of meer testen moesten doen (12 procent),
- een portfolio met creatief werk moesten laten zien (7 procent),
- gescreend moesten worden door de politie/AIVD (2 procent).

Vijf procent van de student geeft aan dat er (ook) andere aanvullende eisen golden. Genoemd worden bijv. een specifiek diploma, overgangsbewijs, specifieke vakken, minimale cijfers, werkplek en minimaal aantal werkuren (bij bbl), audities, creatieve of sportieve opdrachten.

De studenten die één of meer testen moesten doen om toegelaten te worden, is gevraagd om welke testen het ging:

- test(en) over interesses/capaciteiten/studiekeuze/AMN: 55 procent,
- een sport- of bewegingstest: 27 procent,
- een psychologische test: 16 procent,
- een test voor fijne oog-handcoördinatie: 6 procent,
- andere testen: 16 procent (zoals taal/rekentoetsen, creatieve en/of vakgerichte opdrachten).

3.8 Samenvatting

- De informatie die door de vorige school is verstrekt aan de eerstejaars mbo-studenten – die afkomstig zijn uit het voortgezet (speciaal) onderwijs – richt zich net als in eerdere jaren met name op de vroegtijdige aanmelddatum en in iets mindere mate op intakegesprek/kennismaking en voorlichtingsactiviteiten van de mbo-instelling. Een kleiner percentage eerstejaars is geïnformeerd over het toelatingsrecht, studiekeuzeadvies, studieadvies, numerus fixus of aanvullende eisen. Ook dit beeld komt overeen met de uitkomsten van de vorige metingen. De uitkomsten tonen aan dat veel studenten (naar eigen zeggen) door hun vorige school niet geïnformeerd worden over één of meerdere aspecten van het mbo. Veertien procent van de

studenten geeft expliciet aan geen van de genoemde informatie gekregen te hebben op de vorige school; dit aandeel is iets hoger dan in de vorige meting.

- Bijna negen op de tien (89%) studenten geeft aan zich alleen te hebben aangemeld voor de opleiding die zij nu volgen, 11 procent geeft aan zich voor één of meer andere opleidingen te hebben aangemeld (de meeste studenten voor twee opleidingen). Meer dan de helft (53%) van de studenten – die zich voor meerdere opleidingen hadden aangemeld – geeft aan dat zij nog niet goed wisten welke opleiding ze wilden gaan doen. In studiejaar 2024-2025 geven – in vergelijking met studiejaar 2020-2021 en 2021-2022 – meer studenten aan nog niet goed te weten welke opleiding zij wilden gaan doen.
- Bijna twee derde (64%) van de mbo-studenten heeft zich uiterlijk 1 april aangemeld (voor de opleiding die ze volgen in 2024-2025), 13 procent geeft aan zich niet uiterlijk 1 april te hebben aangemeld en de overige studenten (23%) weten het niet meer. Het aandeel studenten dat zich vroegtijdig aanmeldt is de afgelopen jaren gedaald. In meting 2020-2021 had 71 procent van de studenten zich vroegtijdig aangemeld, in 2021-2022 70 procent, in 2022-2023 68 procent en in 2023-2024 66 procent. Omdat studenten zich in 2020, 2021 en 2022 (vanwege corona) mochten aanmelden tot en met 1 mei in plaats van tot en met 1 april, is nu niet met zekerheid te zeggen dat die daling significant is. Vervolgmetingen zullen moeten uitwijzen of het aandeel studenten dat zich vroegtijdig aanmeldt nog verder daalt.
- Hoe kwamen studenten te weten dat ze zich uiterlijk 1 april moesten aanmelden? De meeste studenten hebben dit vernomen via hun vorige school/opleiding (57%) en via de mbo-instelling (21%). Zes procent van de studenten gaf aan niet op de hoogte te zijn dat ze zich uiterlijk 1 april moesten aanmelden. In vergelijking met vorige metingen geven in 2024-2025 minder studenten aan niet op de hoogte te zijn; ofwel, in 2024-2025 zijn (in vergelijking met eerdere jaren) meer studenten ervan op de hoogte dat ze zich uiterlijk 1 april moesten aanmelden. Vervolgmetingen moeten uitwijzen of deze ontwikkeling doorzet.
- De eerstejaarsstudenten zijn – net als in de vorige metingen van de monitor – over het algemeen positief over de informatievoorziening door de mbo-instelling. Circa 70 procent van de studenten kon veel tot alle informatie – die zij nodig hadden om zich aan te melden – vinden of opvragen. De meeste studenten hebben de informatie verkregen via de website van de mbo-instelling.
- Ruim de helft van de studenten (52%) heeft bij het kiezen van de opleiding geen hulp (nodig) gehad van de mbo-instelling; dit is vergelijkbaar met de vorige meting. Van de studenten die wél door de mbo-instelling zijn geholpen bij het kiezen van de opleiding heeft bijna een derde (29%) een gesprek gevoerd met een docent. Ruim drie kwart (76%) van de studenten is (zeer) tevreden over de hulp die ze van de mbo-school hebben gekregen bij het kiezen van de opleiding die ze nu volgen. In de vorige meting was dit 62 procent; dat betekent dus dat meer studenten tevreden zijn over de gekregen hulp.
- Net als in de vorige meting geeft circa 80 procent van de eerstejaarsstudenten aan dat de opleiding die zij nu volgen een intake of kennismakingsactiviteit had: 63 procent had een verplichte intake, 17 procent een vrijwillige intake (van de opleidingsmanagers gaf 90 procent aan dat er voor alle aankomend studenten een vorm van verplichte intake/kennismaking is). Van de studenten die te maken hadden met een verplichte intake heeft vrijwel iedereen (98%) daaraan meegedaan, van de studenten wiens opleiding een vrijwillige intake had, heeft 88 procent daaraan meegedaan. In de meeste gevallen bestond de intake, volgens de studenten, uit één of meerdere gesprekken. De eerstejaars studenten zijn – net als vorige metingen – in meerderheid tevreden over de intake-/kennismakingsactiviteiten die zij hebben gehad (85% is (zeer) tevreden).

- Net als in de vorige metingen wordt 'kennismaking met de opleiding, docenten en mentoren' door de studenten het vaakst genoemd als belangrijkste doel van de intake. Sinds 2020-2021 wordt dit ook door steeds meer studenten genoemd als het belangrijkste doel. Zichtbaar is dat 'besluiten of ik werd toegelaten tot de opleiding' de afgelopen jaren steeds minder vaak genoemd wordt als belangrijkste doel van de intake-/kennismakingsactiviteit; in 2020-2021 was dit volgens 20 procent van de studenten het belangrijkste doel, in 2024-2025 volgens 14 procent van de studenten. In de vorige meting was deze trend ook al zichtbaar en deze zet dus door.
- In de vorige meting viel op dat sinds studiejaar 2020-2021 het percentage studenten dat zich niet op zijn/haar gemak voelde in de intake/kennismaking een stijgende lijn liet zijn; in studiejaar 2020-2021 voelde 13 procent van de studenten zich niet op zijn/haar gemak, in studiejaar 2023-2024 was dat 22 procent. In 2024-2025 is dit percentage niet verder gestegen, maar is dit vergelijkbaar met 2023-2024 (19 procent voelt zich niet op zijn/haar gemak).
- Eerder zagen we dat drie kwart van de opleidingsmanagers aangaf dat voor studiejaar 2024-2025 geen tot enkele studenten een beroep hebben gedaan op hun recht op een studiekeuzeadvies. Van de eerstejaars studenten studiejaar 2024-2025 heeft 40 procent, naar eigen zeggen, een studiekeuzeadvies gehad (in de vorige meting, 2023-2024, ging het om 37%). In vergelijking met de studiejaar 2020-2021, 2021-2022 en 2022-2023 hebben in studiejaar 2024-2025 meer eerstejaars studenten een studiekeuzeadvies gehad. Van de eerstejaars studenten die geen studiekeuzeadvies hebben gehad, wist 68 procent niet dat ze een studiekeuzeadvies konden krijgen als je op het mbo begint (32 procent was hiervan wel op de hoogte).
- Eerder kwam naar voren dat bijna negen op de tien (87%) opleidingsmanagers voor studiejaar 2024-2025 één of meer instromers bij hun opleidingen het (gevraagde of ongevraagd) advies hebben gegeven om een andere opleiding te zoeken. Van de studenten geeft – net als in de vorige metingen – een klein percentage eerstejaars studenten (2%) aan dat zij het advies hebben gekregen om niet met hun huidige opleiding te starten. Deze studenten zijn dus – ondanks het 'negatief' advies – wel gestart met de opleiding. Er zijn ook studenten die zich, naast de opleiding die ze nu volgen, ook nog voor één of meerdere andere opleidingen hadden aangemeld; 11 procent van de studenten heeft aangegeven dat ze zich voor meer opleidingen hadden aangemeld. De meeste van deze studenten (63%) hebben uiteindelijk toch gekozen voor de opleiding die ze nu volgen, omdat ze hun huidige opleiding toch het leukst vonden. Tien procent van de studenten werd niet toegelaten tot de andere opleiding(en), waar ze zich ook hadden aangemeld. Een klein percentage (4%) was wel toegelaten tot de andere opleiding(en), maar kreeg van die opleiding(en) het advies om iets anders te kiezen.
- Van de studenten die aangeven dat voor hun opleiding numerus fixus geldt, geeft 81 procent aan hiermee bekend te zijn geweest toen zij zich aanmeldden (19% niet). Bijna de helft (48%) van de studenten weet niet hoe de toelating tot hun opleiding met numerus fixus werkte; 31 procent geeft aan dat de toelating op volgorde van aanmelding was, 7 procent via loting en 13 procent op een andere manier (bijv. op basis van audities, opdrachten, testen). Volgens meer dan twee derde (68%) van de studenten golden voor hun opleiding geen aanvullende eisen. De overige studenten moesten een verklaring omtrent gedrag (VOG) hebben (13%), moesten één of meer testen doen (12%), een portfolio met creatief werk laten zien (7%), gescreend worden door de politie/AIVD (2%) en/of aan andere aanvullende eisen voldoen (5%; bijv. specifiek diploma, overgangsbewijs, specifieke vakken).

4 (Bindend) Studieadvies – Beleid en praktijk onderwijsinstellingen

Met de wet vroegtijdige aanmelddatum en toelatingsrecht is ook het (bindend) studieadvies breed ingevoerd in het mbo. In dit hoofdstuk wordt het beleid en de praktijk van het (bindend) studieadvies op de mbo-instellingen besproken. De ervaringen van studenten met het (bindend) studieadvies bespreken we in hoofdstuk 5. De focus van beide hoofdstukken ligt op het zesde invoeringsjaar, 2023-2024.

4.1 Het (bindend) studieadvies in de wet- en regelgeving

De introductie van het verplichte studieadvies in de wet vroegtijdige aanmelddatum en toelatingsrecht in 2018-2019 was niet de eerste kennismaking van het mbo met het studieadvies. Al eerder, in het studiejaar 2014-2015, werd het ingevoerd voor de entreeopleidingen. De wetgever plaatste het verplichte studieadvies nadrukkelijk in de lijn van loopbaanbegeleiding en bewaking van studievoortgang. Veel mbo-instellingen kennen studieloopbaanbegeleiders en periodieke voortgangsgesprekken. Met het studieadvies wilde de overheid het studievoortgangsgesprek een formele plek geven in het eerste jaar van de opleiding en de positie van de student daarin versterken. Het voortgangsgesprek mondt uit in een studieadvies. Dat kan een negatief advies zijn. In de toelichting op de wet wordt nadrukkelijk gewezen op de noodzaak van grote zorgvuldigheid bij met name het negatief studieadvies. Dat negatief advies kan leiden tot beëindiging van de inschrijving bij de opleiding, wanneer het bevoegd gezag daartoe besluit (een negatief *bindend* studieadvies).¹⁷ In de wet is een aantal voorschriften rondom de procedure van het verplichte studieadvies vastgelegd, zodat deze zorgvuldig verloopt. De belangrijkste punten zijn:¹⁸

- Het studieadvies wordt alleen in het eerste jaar van de opleiding gegeven. Een negatief advies betekent dat het bevoegd gezag de opleiding van de student kan stoppen.¹⁹
- Het studieadvies mag pas na negen maanden tot uiterlijk twaalf maanden na de start na de start van de opleiding worden gegeven (na drie tot uiterlijk vier maanden in eenjarige opleidingen).
- Aan het negatief bindend studieadvies moet altijd een schriftelijke waarschuwing voorafgaan. Ook moet de student een redelijke termijn krijgen om verbetering te laten zien.
- Een negatief bindend studieadvies mag alleen worden gegeven als er sprake is van onvoldoende studievoortgang over de breedte van de opleiding. Andere aspecten zoals de beroepshouding, gedrag of verzuim kunnen nooit op zichzelf een grond voor negatief bindend studieadvies zijn.

17 Wijziging van de Wet educatie en beroepsonderwijs en enkele andere wetten ter invoering van een vroegtijdige aanmelddatum voor en toelatingsrecht tot het beroepsonderwijs. *Memorie van toelichting*. Tweede Kamer, vergaderjaar 2015-2016, 34 457, nr. 3.

18 Het overzicht is gebaseerd op: Kennispunt MBO Onderwijs & Examinering (2018) *Handreiking: Bindend studieadvies (BSA)*. Versie 1.0. Woerden: Kennispunt MBO Onderwijs & Examinering.

19 De wet stelt: op basis van een negatief BSA "kan het bevoegd gezag een besluit tot ontbinding van de onderwijsovereenkomst" nemen (Wet educatie en beroepsonderwijs. Artikel 8.1.7a. Bindend studieadvies). Het bevoegd gezag van de school *kan* het doen, maar het is niet verplicht.

- De instelling heeft bij een negatief bindend studieadvies een inspanningsverplichting gedurende minimaal acht weken om de student te ondersteunen en begeleiden naar een andere opleiding, binnen of buiten de instelling.
- Studenten kunnen tegen een negatief bindend studieadvies in beroep gaan bij de Commissie voor Beroep Examens. De procedure daarvoor is wettelijk vastgelegd.

In de studie jaren 2019-2020 en 2020-2021 is vanwege de coronapandemie in de praktijk afgevoerd van de hiervoor beschreven voorschriften. Mbo-scholen zijn in 2020-2021 door het ministerie van OCW dringend opgeroepen om geen negatieve bindende studieadviezen te geven.²⁰ Het geven van een negatief bindend studieadvies was weliswaar mogelijk, maar mocht pas gebeuren wanneer er voldoende beeld is over de studievoortgang van een student. Dat betekent dat de school bij het besluit over het afgeven van het bindend studieadvies de persoonlijke omstandigheden van de student betreft. Het feit dat de student onvoldoende studievoortgang heeft geboekt vanwege de coronamaatregelen, en daardoor niet alle resultaten heeft behaald, werd gezien als zo'n omstandigheid.

Voor studiejaar 2024-2025 is een nieuwe door OCW gevalideerde Handreiking Studieadvies gepubliceerd door het Kennispunt Onderwijs en Examinering mbo²¹. Hierin wordt nadrukkelijk afstand genomen van de term 'bindend studieadvies' zoals die in het betreffende wetsartikel wordt gebruikt (8.1.7a.): "Bindend' Studieadvies is een ongelukkige woordkeuze. De school is verplicht om de studenten in het eerste jaar een studieadvies te geven, maar kan daarbij zelf bepalen om aan een negatief advies een bindend vervolg te koppelen. Als we het over het 'BSA' hebben, gaat het niet alleen om het negatieve bindende studieadvies, maar ook om de gehele procedure die daaraan voorafgaat. Dit omvat ook de gevallen waarin studenten een positief studieadvies ontvangen en de voortgangsgesprekken die daarbij plaatsvinden."

In de handreiking worden de hiervoor beschreven voorschriften onder de aandacht gebracht en nog een aantal zaken benoemd:

- Wanneer een student doubleert betekent dit dat er in feite een positief advies gegeven wordt aan de student voor die opleiding. Immers, de student mag de opleiding vervolgen door het eerste jaar opnieuw te doen. Dit maakt dat de student in het volgen van het 'tweede' eerste jaar niet meer in aanmerking komt voor een studieadvies.
- Als scholen bindende consequenties aan een negatief advies willen verbinden dan moet dat zijn vastgelegd in het studentenstatuut (artikel 7.4.8 lid 4 onder de WEB).
- Scholen moeten ook nadere regels vaststellen over de te behalen studieresultaten en over de beschikbare voorzieningen. Het is verplicht om een rechtsmiddelenclausule op te stellen waarin staat dat een student tegen een negatief bindend studieadvies in beroep kan gaan bij de Commissie van beroep voor de examens (Cobex). In die rechtsmiddelenclausule wordt uitgelegd hoe en waar en binnen welke termijn dit kan.
- Indien de student er zelf voor kiest om zich, na een negatief bindend studieadvies, in te schrijven bij een andere opleiding (bij dezelfde of een andere instelling) valt dit niet onder een verwijderingsbesluit, maar een uitschrijving.

20 Bron: Servicedocument 5.1 aanpak corona mbo

<https://www.mbo-raad.nl/nieuws/corona-update-servicedocument-51-aanpak-corona-mbo>

21 Handreiking Studieadvies. Gevalideerd door OCW augustus 2024. Kennispunt Onderwijs en Examinering MBO.

<https://onderwijsenexaminering.nl/app/uploads/Handreiking-studieadvies.pdf>

- Een student met een negatief bindend studieadvies mag niet geweigerd worden bij een opleiding op basis van een eerder negatief bindend studieadvies bij een andere opleiding. Dit kan alleen wanneer er sprake is van een onderwijskundig breed eerste jaar op kwalificatiedossier. Indien het negatief bindend studieadvies op een dusdanig moment wordt afgegeven dat de student zich niet bij een nieuwe opleiding kon aanmelden op uiterlijk 1 april, dan is deze aanmelddatum niet meer van toepassing. Oftewel, het missen van de termijn kan de student niet worden aangerekend.

Onderzoek naar het (bindend) studieadvies op de mbo-instellingen

De monitoring en evaluatie van de maatregel (bindend) studieadvies binnen de wet vroegtijdige aanmelddatum en toelatingsrecht vindt plaats op twee manieren. Op de eerste plaats wordt gekeken hoe het (bindend) studieadvies wordt toegepast en wat de effecten op studentniveau zijn. Daarvoor zijn enquêtes uitgezet onder studenten. Er is gekozen voor deze aanpak omdat er geen landelijke registratie is van (negatieve bindende) studieadviezen. De gegevens moeten rechtstreeks bij studenten zelf opgehaald worden. De resultaten van de enquête onder studenten over het (bindend) studieadvies worden in hoofdstuk 5 besproken.

Daarnaast is er in studiejaar 2024-2025 weer een enquête onder beleidsmedewerkers van mbo-instellingen en teammanagers van mbo-opleidingsteams gehouden. De voorgaande enquête onder deze groepen was in 2021-2022 en is destijds in het rapport 2022 gerapporteerd. De uitkomsten van de enquêtes worden in dit hoofdstuk gepresenteerd. Waar relevant wordt de verbinding gelegd met de uitkomsten uit de enquêtes van 2021-2022. Ook zijn er twee focusgroepen gehouden met vertegenwoordigers uit deze twee respondentengroepen. De uitkomsten van de focusgroepen worden gebruikt om de resultaten van de enquêtes onder de medewerkers van de mbo-instellingen als de studenten en enquêtes (hoofdstuk 5) verder in te kleuren en/of van context te voorzien. De thema's van de enquêtes onder de beleidsmedewerkers en de opleidingsmanagers en van de focusgroepen zijn wat betreft het (bindend) studieadvies vooral gebaseerd op aandachtspunten die uit de vorige rapportage naar voren kwamen. Daarnaast zijn enkele brede vragen gesteld naar het beleid en knelpunten die er (nog) zijn bij de uitvoering van het (bindend) studieadvies en is gevraagd naar het doelbereik van het (bindend) studieadvies. Omdat ten tijde van de enquêtes het proces rondom het (bindend) studieadvies 2024-2025 nog niet afgerond was, werd de respondenten gevraagd terug te kijken op het (bindend) studieadvies in het vorig studiejaar 2023-2024.

4.2 Het studieadvies in beleid en monitoring

Er is vooral verplichtend centraal beleid over een aantal procedurele aspecten van het (bindend) studieadvies die ook in de wet- en regelgeving zijn vastgelegd: het schriftelijk vastleggen van een voorlopig studieadvies en een (negatief) studieadvies en de administratie/registratie ervan (resp. 90% en 87%) en de informatieverstrekking over bezwaar-/beroepsmogelijkheid (90%) (Tabel 4.1). Op een aantal punten is er bij veel mbo-instellingen meer ruimte voor eigen invulling door de teams: criteria voor een negatief studieadvies, frequentie van de voortgangsgesprekken, de persoonlijke omstandigheden die worden meegenomen in het studieadvies en de afstemming met gemeente/doorstroompunt bij een negatief studieadvies. Dit beeld is in grote lijnen overeenkomstig het beeld dat we in de enquêtes in 2021-2022 zagen.

Gezien de ontwikkeling in de omgang met het bindende aspect van het studieadvies zoals beschreven in de Handreiking Studieadvies, is dit ook bevraagd. We zien dat er bij ruim drie kwart

van de mbo-instellingen verplichtend centraal beleid bestaat wat betreft het wel of niet bindende consequenties verbinden aan het studieadvies en het beëindigen van de inschrijving na een negatief bindend studieadvies.

Tabel 4.1 - Mate waarin er verplichtend of adviserend beleid vanuit de onderwijsinstelling is, of de opleidingen vrij zijn om zelf invulling te geven aan het studieadvies

	Verplichtend centraal beleid	Adviserend centraal beleid	Geen centraal beleid
Frequentie van de studievoortgangsgesprekken	57%	30%	13%
Criteria voor negatief studieadvies	57%	27%	17%
Persoonlijke omstandigheden van de student die meegewogen moeten worden in het studieadvies (BSA)	63%	20%	17%
Het schriftelijk vastleggen van een waarschuwing/voorlopig studieadvies en (negatief) studieadvies	93%	3%	3%
Functionaris/geleding die vaststelt of student waarschuwing/voorlopig studieadvies en (negatief) studieadvies krijgt	77%	7%	17%
De planning/timing en procedure voor waarschuwing/voorlopig studieadvies en (negatief) studieadvies	80%	17%	3%
Administratie en registratie van waarschuwing/voorlopig studieadvies en (negatief) studieadvies	87%	7%	7%
Wel of niet bindende consequenties aan het studieadvies verbinden	77%	13%	10%
De afstemming met gemeenten/Doorstroompunt bij een negatief studieadvies	37%	37%	27%
Informatieverstrekking over bezwaar-/beroepsmogelijkheid	90%	3%	7%
Beëindigen inschrijving van de student bij een negatief bindend studieadvies (BSA)	83%	13%	3%
Nazorgtraject, begeleiding naar andere opleiding	73%	20%	7%

Bron: Enquête mbo-instellingen beleidsniveau 2025 (N=30)

Negatieve bindende studieadviezen worden niet landelijk geregistreerd. Het gebrek aan inzicht in het totaal aantal negatieve bindende studieadviezen dat in het mbo wordt verstrekt roept de vraag op in hoeverre de mbo-instellingen dit zelf registreren of monitoren. Twee derde van de instellingen (63%) blijkt de aantallen centraal te registreren, een kleiner deel (40%) geeft aan dat het aantal negatieve bindende studieadviezen wordt gemonitord. Vanuit één op de vijf mbo-instellingen wordt aangegeven dat er noch wordt geregistreerd noch gemonitord.

Ook uit de focusgroepen bleek variatie in de registratie en monitoring. Zo was er bij sommige instellingen ook goed zicht op het aantal waarschuwingen of voorlopig negatieve studieadviezen dat wordt omgezet in een definitief negatief studieadvies, maar was dit niet overal het geval.

4.3 Het negatief studieadvies en bindende consequenties

Criteria voor een negatief studieadvies

In eerdere metingen zagen we dat er opvattingsverschillen waren tussen en binnen mbo-instellingen over het karakter dat het (bindend) studieadvies en de aanloop daarheen zou moeten hebben. Dat leidde ertoe dat er uiteenlopende interpretaties en invullingen werden gegeven aan de inhoud en organisatie van het (bindend) studieadvies. Een negatieve consequentie daarvan was dat studenten daardoor onduidelijkheid ervoeren of onvoldoende op de hoogte waren. En ook na enkele jaren van implementatie constateerden we bij de vorige meting nog geen convergentie.

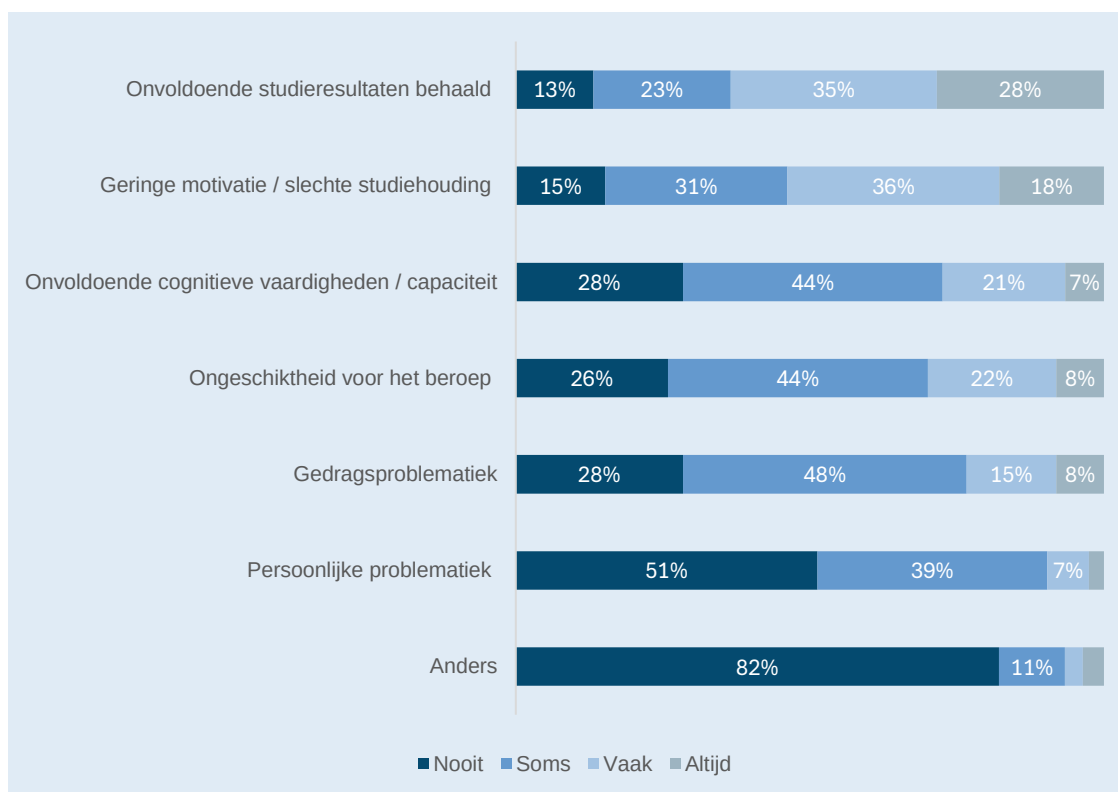
De criteria die gelden voor een negatief (bindend) studieadvies zijn zo'n aspect waar bij studenten onduidelijk over bestond en ook grote variatie in de uitvoeringspraktijken in de opleidingen bleek te bestaan, tussen instellingen maar ook binnen instellingen. Tabel 4.1 liet al zien dat ruim de helft van de mbo-instellingen wel verplichtend centraal beleid heeft op de criteria, een kwart adviserend centraal beleid en 17% geen centraal beleid. Figuur 4.1 toont de variatie in de criteria die worden gebruikt bij de opleidingen in studiejaar 2023-2024. Wettelijk moet een negatief studieadvies gebaseerd worden op onvoldoende studievoortgang.²² Opvallend is dat dit criterium (onvoldoende studieresultaten behaald) weliswaar het vaakst door de opleidingen wordt gebruikt, maar lang niet altijd. Ook motivatie/studiehouding wordt vaak als criterium gebruikt en in mindere mate cognitieve vaardigheden, ongeschiktheid voor het beroep en gedragsproblematiek. Uit de toelichtingen bij de categorie 'Anders' blijkt dat veel respondenten hier aangeven dat het om een mix de genoemde criteria gaat. Verder worden onder meer genoemd: absentie, justitie, zorgtaken kinderen en voor bbl-studenten dat zij geen leerbedrijf hebben. De variatie in de criteria die worden gebruikt, werd bevestigd in de focusgroepen van deze meting. Zo worden bijvoorbeeld bij een van de mbo-instellingen de generieke vakken buiten beschouwing gelaten bij het bepalen van het studieadvies, vanuit de gedachte dat deze weinig zeggen over geschiktheid voor het beroep en voor alle mbo-opleidingen gelden.

Uit de focusgroepen bij de vorige meting kwam naar voor dat de positie van de praktijkbegeleider van het bedrijf waar de student de bpv doet soms lastig is bij het bepalen van een (bindend) studieadvies. Zo kan het bij bbl-studenten voorkomen dat werkgevers druk uitoefenen om een student een positief studieadvies te geven omdat de werkgever wil dat de student door kan gaan met de baan en het diploma kan behalen. Of ze willen juist aansturen op een negatief studieadvies omdat ze niet verder willen met deze student/werknemer.

In deze meting is een open vraag gesteld naar de rol van de praktijkbegeleider van de stage. Deze speelt bij de bol-opleidingen vaak nog geen rol omdat de studenten nog geen stage lopen in het eerste jaar of pas in het tweede deel van het eerste jaar (als de voorlopige studieadviezen al zijn gegeven). Bij de bbl-opleidingen speelt deze wel een rol, zij het vooral indirect en meestal vrij beperkt, blijkt uit de antwoorden. De beoordeling van de bpv telt mee als resultaat en wordt in die zin meegenomen in de vaststelling van het (bindend) studieadvies. De input van de praktijkbegeleider wordt in het overleg met docenten bij het bepalen van het bindend studieadvies.

22 WEB artikel 8.1.7a: '...indien de student naar het oordeel van het bevoegd gezag, met inachtneming van de bij ministeriële regeling vastgestelde persoonlijke omstandigheden, onvoldoende vordering heeft gemaakt in de opleiding'

Figuur 4.1 – Criteria gebruikt voor negatieve (bindende) studieadviezen in uw opleiding

Bron: Enquête mbo-instellingen teamniveau 2025 (N=161)

Consequenties van een negatief studieadvies

Gezien de ontwikkeling in de omgang met het bindende aspect van het studieadvies zoals beschreven in de Handreiking Studieadvies, is in de enquête voor deze meting expliciet gevraagd aan de teammanagers of een negatief studieadvies in hun opleiding wel of niet bindende consequenties heeft (Tabel 4.2). Bij twee derde van de opleidingen heeft het altijd bindende consequenties, bij een kwart soms wel, soms niet en bij enkelen is het nooit bindend. Daarnaast geeft 7% aan dat zij geen negatieve studieadviezen geven.

Aan de teammanagers die aangaven dat ze soms wel soms niet bindende consequenties aan een negatief studieadvies verbinden is gevraagd welke afweging hierbij wordt gemaakt. In (open) antwoorden hierop worden twee afwegingen vaak genoemd. Ten eerste wordt vaak aangegeven dat de inschatting wordt gemaakt of de opleiding haalbaar is voor de student en er dus uitzicht is op diplomering: heeft de student de cognitieve capaciteiten en geschiktheid voor het beroep waardoor – eventueel met extra tijd – de opleiding toch haalbaar wordt geacht voor de student. Ten tweede wordt vaak genoemd dat de persoonlijke omstandigheden van de student meegewogen worden in de beslissing om wel of niet bindende consequenties aan het negatief studieadvies te verbinden.

Aan de teammanagers die aangaven dat een negatief studieadvies altijd of soms bindend is, is tevens een vervolgvraag naar beëindiging van de inschrijving gesteld. Hieruit blijkt dat een bindend studieadvies bij 70% van de opleidingen leidt tot beëindiging van de inschrijving, geldend bij alle locaties en bij 31% de opleidingen de inschrijving weliswaar ook wordt beëindigd maar de

student dezelfde opleiding wel op een andere locatie van de mbo-instelling kan vervolgen (niet in tabel getoond, N=197).

Ook uit de focusgroep bleek dat er in de regel bindende consequenties aan een negatief studieadvies worden verbonden en de student wordt uitgeschreven. Soms is hier een blokkade in het studentinformatiesysteem aan verbonden en kan de student zich niet meer voor de opleiding inschrijven. Er kan ook gekozen worden voor een soort milde blokkade waarbij de aanmelding wel binnenkomt en de instelling deze kan beoordelen. Ook komt het voor dat de periode waarin een student zich niet voor een opleiding kan inschrijven wordt begrensd. Bij een van de instellingen in de focusgroep werd dit op drie jaar gesteld, vanuit de gedachte dat de student zich in zo'n periode kan ontwikkelen en dan een nieuwe kans moet kunnen krijgen.

Tabel 4.2 – Wel of geen bindende consequenties (beëindiging van de opleiding) verbonden aan het negatief studieadvies

Een negatief studieadvies is altijd bindend	63%
Een negatief studieadvies is soms bindend, soms niet	27%
Een negatief studieadvies is nooit bindend	4%
Mijn opleiding geeft geen negatieve studieadviezen	7%

Bron: Enquête mbo-instellingen teamniveau 2025 (N=197)

Nazorg

Uit de focusgroepen voor de vorige meting bleek dat sommige mbo-instellingen een meer pro-actieve nazorg hebben dan anderen. Soms komen studenten die de opleiding moeten verlaten niet terecht bij de persoon of dienst hen de (verplichte) nazorg moet bieden. Soms verdwijnen studenten uit beeld bij de opleiding, omdat ze niet reageren op herhaaldelijke contactpogingen, maar ook omdat het opleidingsteam soms geen zicht meer heeft op de vervolgstappen van de student nadat deze is verwezen naar een andere dienst voor begeleiding. Naar aanleiding van dit signaal is in de enquête onder teammanagers een vraag gesteld over de nazorg. Daarin geeft een klein deel (6%) aan dat ze daar inderdaad weinig zicht op hebben, omdat nazorg buiten de opleiding gebeurt en geeft 2% aan dat het nog niet goed lukt om dit goed te organiseren. Vanuit de meeste opleidingen wordt aangegeven dat er individuele gesprekken worden gehouden met de studenten (90%) en dat er keuzetesten worden afgenomen (68%). Ook kunnen studenten na een negatief bindend studieadvies naar een oriëntatieklas, bij vrij veel mbo-opleidingen (43%) (Tabel 4.3).

Tabel 4.3 – Vormen van nazorg

Individuele gesprekken	90%
Begeleiding in een groep	21%
Oriëntatieklas	43%
Keuzetesten	68%
Anders	8%
Het lukt ons (nog) niet om dit goed te organiseren	2%
Ik heb daar weinig zicht op, nazorg gebeurt buiten de opleiding	6%

Bron: Enquête mbo-instellingen teamniveau 2025 (N=194)

4.4 Knelpunten

Zowel de beleidsmedewerkers als de teammanagers zijn gevraagd naar de knelpunten die zij in 2023-2024 nog zien in de uitvoering van het (bindend) studieadvies (Figuur 4.2).

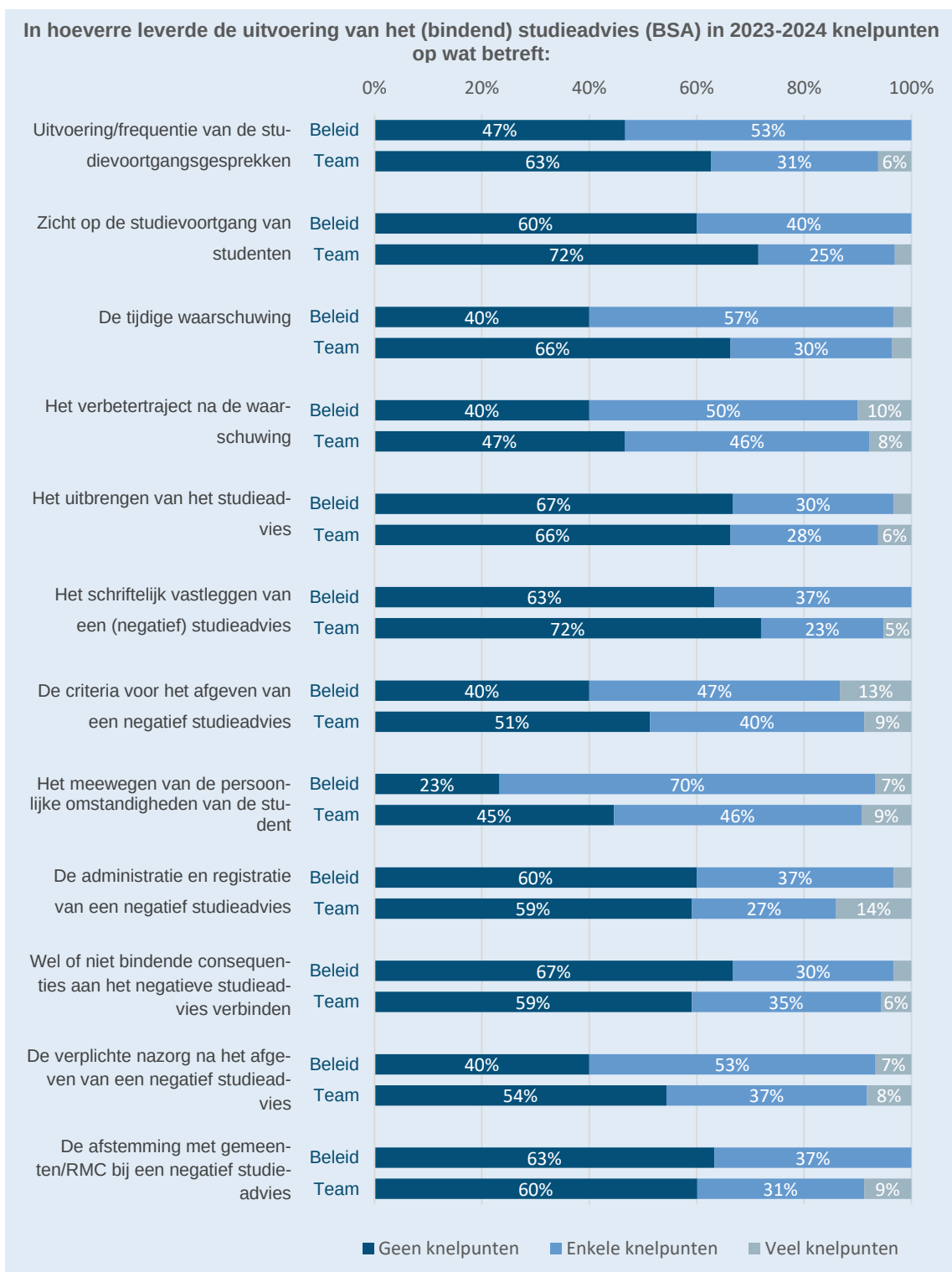
Ten eerste zien we dat het relatief weinig voorkomt dat een uitvoeringsaspect van het (bindend) studieadvies nog veel knelpunten oplevert. Het hoogste percentage is hier 14% van de teammanagers die aangeven dat de administratie en registratie van een negatief studieadvies veel knelpunten oplevert en 13% van de beleidsmedewerkers die opgeven dat de criteria voor een negatief studieadvies veel knelpunten opleveren.

Wanneer we de categorieën *enkele* en *veel* knelpunten samen nemen en kijken naar de aspecten waar de helft of meer van de respondenten knelpunten ervaart, zien we dat de beleidsmedewerkers vaker knelpunten in de uitvoering van het studieadvies ervaren dan de teammanagers. Teammanagers zien het vaakst knelpunten bij het meewegen van de persoonlijke omstandigheden in het studieadvies en het verbetertraject na de waarschuwing (resp. 55% en 53% enkele of veel knelpunten). Beleidsmedewerkers zien net als de teammanagers het vaakst enkele of veel knelpunten bij het meewegen van de persoonlijke omstandigheden en het verbetertraject na de waarschuwing (resp. 77% en 60% enkele of veel knelpunten), maar ook bij de tijdige waarschuwing (60%), de criteria voor een negatief studieadvies (60%), de verplichte nazorg na een negatief studieadvies (60%) en de uitvoering/frequentie van de studievoortgangsgesprekken.

Dat het meewegen van de persoonlijk omstandigheden als een knelpunt wordt ervaren sluit aan op de observatie eerder in dit hoofdstuk dat teams op basis van persoonlijke omstandigheden soms wel en soms niet bindende consequenties aan het negatief studieadvies verbinden; dit is met andere woorden een zeer belangrijke factor in het bepalen van de gevolgen van een negatief advies voor een student. Uit de toelichtingen bij de vraag komt naar voor dat het niet helemaal helder is wat onder persoonlijke omstandigheden valt, dat het lastig is om hierin één lijn te trekken, dat het afwegen hiervan expertise vraagt en tot discussie binnen het team kan leiden.

Dat het verbetertraject na de waarschuwing relatief vaak als een knelpunt wordt ervaren heeft vooral te maken met, zo blijkt uit de toelichtingen bij de vraag, de strakke periodes voor het definitief studieadvies en de waarschuwing waardoor de verbeterperiode kort is. Bovendien vraagt het verbetertraject een grote tijdsinvestering vanuit de opleiding, in de vorm van het begrijpelijk en meetbaar vastleggen van de afspraken, de begeleiding bij het verbetertraject en het evalueren van de afspraken.

Figuur 4.2 – Knelpunten in de uitvoering van het (bindend) studieadvies in 2023-2024

Bron: Enquête mbo-instellingen beleidsniveau 2025 (N=30); Enquête mbo-instellingen teamniveau 2025 (N=193)

(Bindend studieadvies) en flexibele instroom

Een knelpunt dat niet in de vragenlijst is bevraagd maar dat wel in de focusgroepen is besproken, is het (bindend) studieadvies in relatie tot het startmoment in de opleiding. Uit de focusgroepen kwam duidelijk naar voor dat de mbo-instellingen worstelen met flexibele instroom en het studieadvies. Het is praktisch niet uitvoerbaar voor de opleidingen om voor flexibel instromende studenten rekening te houden met variërende momenten waarop het (bindend) studieadvies gegeven moet worden. Daarnaast is er onduidelijkheid over de data die als start van de reguliere opleiding gehanteerd moeten worden. In de wet staat 'aanvang opleiding', in de handreiking wordt voor de reguliere opleiding de concrete startdatum van 1 augustus aangehouden. Voor de eenjarige opleidingen betekent startdatum 1 augustus dat het (bindend) studieadvies tussen 1 november en 1 december gegeven moet worden, bij meerjarige opleidingen tussen 1 mei en 1 augustus. In de praktijk start de opleiding echter vaak pas in september. Bij opleidingen met flexibele instroom kan worden uitgegaan van de feitelijk startdatum, zo is in de Handreiking beschreven. Deze twee uitgangspunten lijken elkaar te bijten en vormen een bron van onduidelijkheid voor de instellingen. Sommige instellingen kiezen er in de praktijk voor om bij een reguliere instroom toch ook te rekenen vanaf de feitelijke startdatum (rond 1 september).

Ook voor de pilot oriëntatieprogramma's is het (bindend) studieadvies op dit moment een complicerende factor en is er voor de deelnemers nog geen duidelijkheid over hoe hierin te handelen. Het afgeven van een (bindend) studieadvies tijdens een oriëntatieprogramma lijkt niet passend (het is immers geen opleiding waar een student een diploma voor kan behalen). Het afgeven van een (bindend) studieadvies voor de opleiding waar de student na het oriëntatieprogramma mee start lijkt echter ook op bezwaren te stuiten, omdat de student mogelijk niet in het eerste leerjaar start. Het onderzoek naar de pilot moet meer duidelijkheid geven over de mbo-instellingen hierin de praktijk mee om gaan²³.

4.5 Doelbereik studieadvies

In deze paragraaf gaan we in op het doelbereik van het bindend studieadvies. In hoeverre draagt het bij aan de gewenste effecten en hoe wordt aangekeken tegen mogelijk ongewenste effecten.

4.5.1 Gewenste en ongewenste effecten

Net als in de enquêtes voor het rapport 2022 is een aantal gewenste en ongewenste effecten voorgelegd aan de opleidingsmanagers en beleidsmedewerkers. De eerste drie stellingen betreffen gewenste effecten van het (bindend) studieadvies (Figuur 4.3). De beleidsmedewerkers menen veelal dat het (bindend) studieadvies heeft bijgedragen aan meer duidelijkheid voor studenten over hun studievoortgang en dat er meer duidelijkheid is bij de opleiding over de studievoortgang van studenten. De bijdrage van het studieadvies aan het verbeteren van de studievoortgangsbegeleiding wordt minder positief ingeschat; ruim de helft van de beleidsmedewerkers vindt dat het studieadvies hieraan positief heeft bijgedragen.

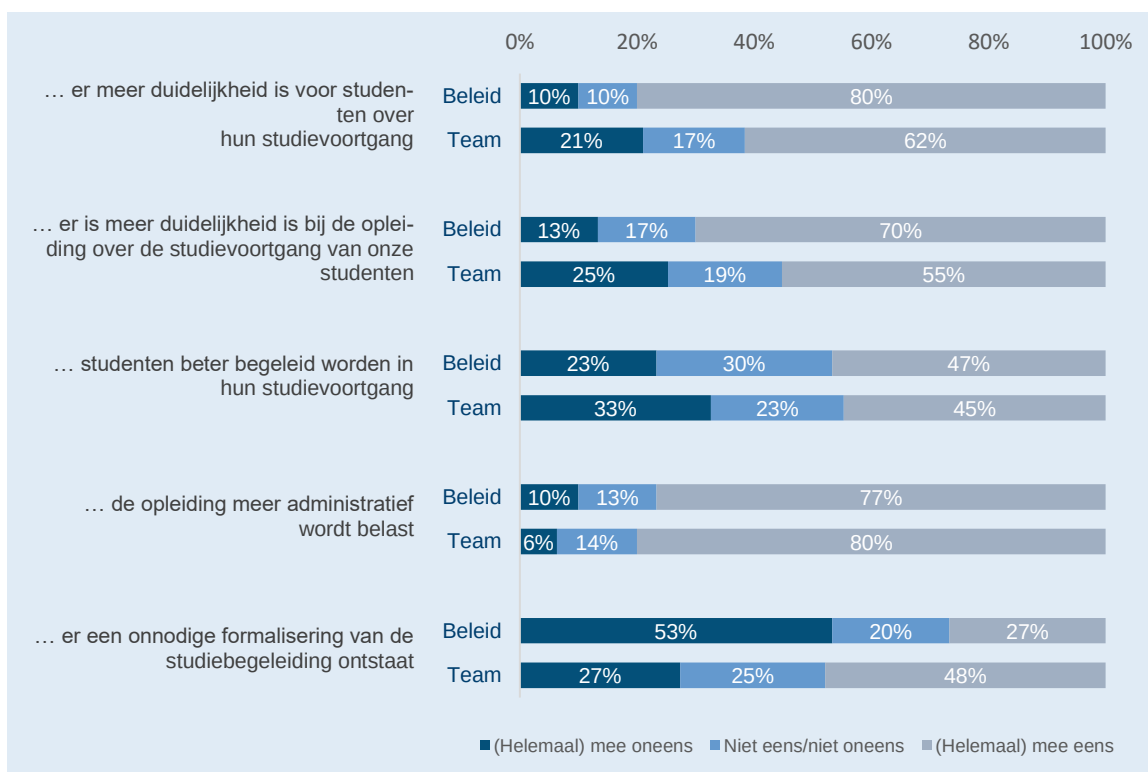
De teammanagers zijn over alle drie de bevraagde effecten wat minder positief dan de beleidsmedewerkers. In vergelijking met meting voor het rapport 2022 zijn de teammanagers wel wat positiever gaan oordelen over de bijdrage van het studieadvies aan de

²³ Tussenrapportage verwacht mei 2026, eindrapportage april 2028.

studievoortgangsbegeleiding (27% in 2022 naar 45% in de huidige meting). Echter, dit blijft het punt waarop betrokkenen het minst het gewenste effect terugzien. Hoewel het (bindend) studieadvies in verschillende instellingen wel degelijk een impuls heeft gegeven aan de studievoortgangsbegeleiding, was dit volgens sommige instellingen niet nodig geweest omdat zij zelf al werk hadden gemaakt van een cyclus van periodieke voortgangsgesprekken. Zo bleek uit de casestudies die we voor eerdere metingen hebben uitgevoerd.

Er zijn ook twee mogelijke ongewenste effecten voorgelegd: toename van de administratieve belasting van de opleiding en onnodige formalisering van de studiebegeleiding. Het eerste ongewenste effect wordt veruit het sterkst onderschreven, zo'n 80 procent vindt dat het (bindend) studie heeft bijgedragen aan een toename van de administratieve belasting van de opleidingen. Opvallend is dat dit, inmiddels weer drie jaar verder in de invoering van het (bindend) studieadvies, niet is veranderd ten opzichte van de vorige meting. Ook bij het andere ongewenste effect, onnodige formalisering van de studiebegeleiding, is het beeld vergelijkbaar met de vorige meting. Ongeveer ruim een kwart van de beleidsmedewerkers en de helft van de teammanagers vindt dat het (bindend) studieadvies bijdraagt aan dit ongewenste effect.

Figuur 4.3 – Het (bindend) studieadvies (BSA) draagt eraan bij dat...

Bron: Enquête mbo-instellingen beleidsniveau 2025 (N=30); Enquête mbo-instellingen teamniveau 2025 (N=190)

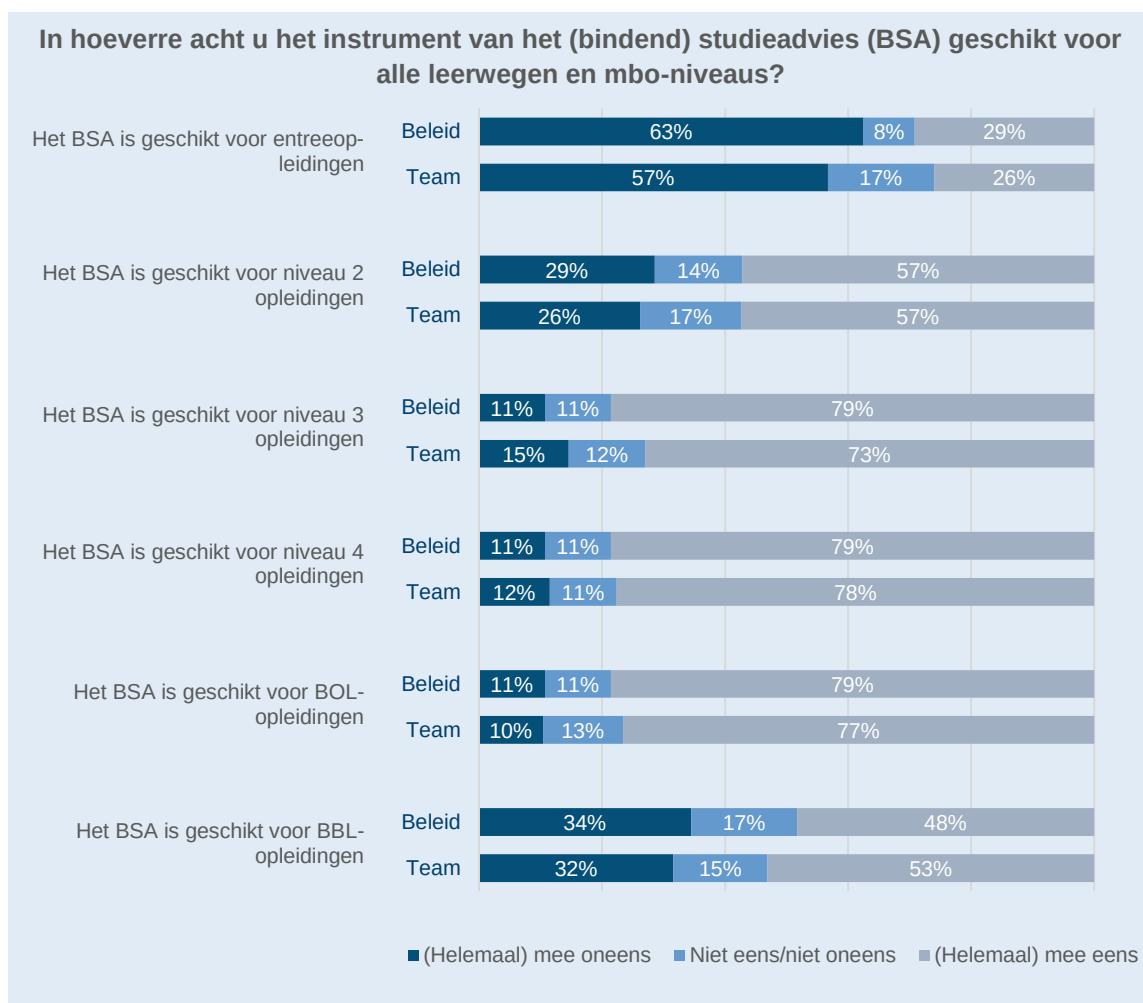
4.5.2 Geschiktheid voor verschillende groepen mbo-studenten

In het verlengde van het bereiken van de gewenste effecten van het (bindend) studieadvies is in de focusgroepen voor de vorige meting de toepassing van het negatief (bindend) studieadvies voor verschillende groepen mbo-studenten uitgebreid aan bod gekomen. Mbo-instellingen streven in principe naar diplomering van de student, zo wordt gesteld. Met name bij entree- en niveau 2 opleidingen zetten opleidingsteams juist in op begeleiding gericht op diplomering. Het (bindend) studieadvies legt extra druk op deze studenten die die vaak al met verschillende problematieken te kampen hebben, vaak al kwetsbaar zijn en maar weinig alternatieven wat betreft opleidingskeuze hebben. Deze studenten van de opleiding verwijderen leidt alleen maar tot 'uitruil van studenten'. Daarnaast wordt het studieadvies überhaupt niet geschikt geacht voor eenjarige opleidingen (entree en andere eenjarige opleidingen) omdat de periode waarin het studieadvies gegeven moet worden te kort wordt geacht.

In de enquêtes is een vraag opgenomen naar de geschiktheid van het (bindend) studieadvies voor verschillende groepen (Figuur 4.4). Hierin zien we het hiervoor beschreven beeld deels terug. Meer dan de helft van de beleidsmedewerkers en teammanagers vinden het (bindend) studieadvies niet geschikt voor de entree-opleidingen. Bij de niveau 2 opleidingen is het beeld wat genuanceerder en vindt ruim de helft van de respondenten het (bindend) studieadvies wél een geschikt instrument. Voor de niveau 3 en 4 opleidingen vindt driekwart van de respondenten het (bindend) studieadvies wel geschikt.

Wat betreft de geschiktheid van het (bindend) studieadvies voor de verschillende leerwegen zien we ook een duidelijk onderscheid. Zo'n driekwart van de beleidsmedewerkers en teammanagers vindt het geschikt voor de bol-opleidingen; voor de bbl-opleidingen ligt dit aandeel een stuk lager, ongeveer de helft van de respondenten vindt het geschikt voor bbl-opleidingen. Deze uitkomst sluit aan op wat eerder ook uit de focusgroepen bleek. Het studieadvies voor bbl-opleidingen is lastiger in de uitvoering dan voor bol-opleidingen. De voortgangsbegeleiding is bij bbl-studenten lastiger vanwege de beperkte contactmomenten én bij de bbl is niet alleen de opleiding, maar ook de werkgever een belangrijke partij, met eigen belangen (zie ook paragraaf 4.3).

Figuur 4.4 – Geschiktheid van het instrument van het (bindend) studieadvies voor alle leerwegen en mbo-niveaus

Bron: Enquête mbo-instellingen beleidsniveau 2025 (N=29); Enquête mbo-instellingen teamniveau 2025 (N=127-192)

4.6 Samenvatting

- In 2025 is een enquête gehouden onder beleidsmedewerkers en teammanagers in het mbo en zijn twee focusgroepen gehouden met betrokkenen op centraal beleidsniveau en teamniveau. Dit hoofdstuk geeft een beeld van de resultaten hiervan met betrekking tot het (bindend) studieadvies.
- Er bestaat vooral verplichtend centraal beleid over een aantal procedurele aspecten van het (bindend) studieadvies die ook in de wet- en regelgeving zijn vastgelegd: het schriftelijk vastleggen van een voorlopig studieadvies en een (negatief) studieadvies, de administratie/registratie ervan en de informatieverstrekking over bezwaar-/beroepsmogelijkheden. Er is meer ruimte voor eigen invulling door de teams bij de criteria voor een negatief studieadvies, frequentie van de voortgangsgesprekken, de persoonlijke omstandigheden die worden

meegenomen in het studieadvies en de afstemming met gemeente/doorstroompunt bij een negatief studieadvies. Dit beeld is in grote lijnen overeenkomstig het beeld dat we zagen bij de vorige meting onder beleidsmedewerkers en teammanagers in 2022.

- Negatieve bindende studieadviezen worden niet landelijk geregistreerd. Twee derde van de instellingen heeft zelf een centrale registratie van de aantallen, 40% monitort het aantal negatieve bindende studieadviezen wordt gemonitord en door 20% van de mbo-instellingen wordt aangegeven dat er noch wordt geregistreerd noch gemonitord.
- Formeel moet een (bindend) studieadvies gebaseerd zijn op studievoortgang van de student. Dit criterium (onvoldoende studieresultaten behaald) wordt weliswaar het vaakst door de opleidingen gebruikt, maar lang niet altijd (een derde gebruikt dit soms tot nooit). Ook motivatie/studiehouding wordt vaak als criterium / een van de criteria gebruikt en in mindere mate cognitieve vaardigheden, ongeschiktheid voor het beroep en gedragsproblematiek.
- Naar aanleiding van de Handreiking Studieadvies (2024) is ook gevraagd naar verplichtend centraal beleid wat betreft het wel of niet bindende consequenties verbinden aan het studieadvies en het beëindigen van de inschrijving na een negatief bindend studieadvies. Bij ruim drie kwart van de mbo-instellingen bestaat hierop centraal beleid. Bij twee derde van de opleidingen heeft het studieadvies altijd bindende consequenties, bij een kwart soms wel, soms niet en bij enkelen is het nooit bindend. Bij de afweging voor wel of geen bindende consequenties spelen met name twee aspecten een rol: uitzicht op diplomering bij de student en de persoonlijke omstandigheden van de student.
- De verplichte nazorg aan studenten die een negatief bindend studieadvies krijgen, heeft meestal de vorm van individuele gesprekken en/of keuzetesten. Uit eerdere metingen bleek al dat sommige instellingen een meer proactieve nazorg hebben dan andere. Het blijft bovendien soms moeilijk om studenten in beeld te houden omdat ze niet reageren op contactopgingen.
- Gevraagd naar knelpunten in de uitvoering van het (bindend) studieadvies blijkt de nazorg ook het aspect waarop relatief vaak nog knelpunten worden ervaren (net als in de meting in 2022), evenals het meewegen van de persoonlijke omstandigheden van studenten (niet bevraagd in 2022). Die laatste spelen een belangrijke rol spelen bij het wel/niet verbinden van bindende consequenties aan het studieadvies, maar soms is het voor teammanagers niet helemaal helder wat onder persoonlijke omstandigheden valt en is het lastig om hierin één lijn te trekken. Het afwegen hiervan vraagt expertise en kan tot discussie binnen het team leiden. Uit de focusgroepen blijkt verder dat opleidingen worstelen met het (bindend) studieadvies in relatie tot flexibele instroom en het startmoment van de opleiding (met name bij eenjarige opleidingen).
- Wat betreft het bereiken van de doelen die beoogd waren met de invoering van het (bindend) studieadvies ervaren de beleidsmedewerkers en teammanagers het vaakst dat het heeft bijgedragen aan meer duidelijkheid voor studenten over hun studievoortgang én meer duidelijkheid bij de opleidingen over de studievoortgang van studenten. Een bijdrage van het (bindend) studieadvies aan het verbeteren van de studievoortgangsbegeleiding zien ze minder vaak. Ook zijn er ongewenste effecten. Drie kwart van de beleidsmedewerkers en teammanagers vindt dat de opleiding door het (bindend) studieadvies meer administratief wordt belast en bijna de helft van de teammanagers vindt dat het (bindend) studieadvies eraan bijdraagt dat er een onnodige formalisering van de studiebegeleiding ontstaat. Verder vindt ruim de helft van de beleidsmedewerkers en teammanagers het (bindend) studieadvies geen geschikt instrument voor de entree-opleidingen, een kwart vindt het niet geschikt voor niveau 3. Drie kwart vindt het wél geschikt voor niveau 3 en 4. Eveneens drie kwart vindt het (bindend) studieadvies wel geschikt voor de bol en de helft vindt het geschikt voor de bbl.

5 (Bindend) studieadvies – Ervaringen van studenten

In hoofdstuk 4 hebben we het beleid en de praktijk rondom het (bindend) studieadvies belicht vanuit de mbo-instellingen, gebaseerd op de uitkomsten van enquêtes bij mbo-instellingen (beleidsmedewerkers) en mbo-opleidingsteams (teammanagers). In dit hoofdstuk gaan we in op de ervaringen van de studenten met het (bindend) studieadvies en presenteren we de uitkomsten van de enquête onder studenten die zich in 2023-2024 in het eerste studiejaar van een mbo-opleiding bevonden. We vergelijken de uitkomsten met de resultaten van de vorige studenten-enquêtes. Alle verschillen tussen de metingen die we beschrijven, zijn significante verschillen. De wijze van dataverzameling is toegelicht in hoofdstuk 1.

5.1 Het ontvangen van een (bindend) studieadvies

In deze paragraaf geven we een beeld van het aandeel mbo-studenten dat een negatief of positief (bindend) studieadvies heeft ontvangen in 2023-2024 en gaan we in op bekendheid met (de eisen van) het studieadvies onder studenten.

5.1.1 (Bindend) studieadvies ontvangen

In de vragenlijst voor studenten is het (bindend) studieadvies toegelicht en vervolgens de vraag gesteld of studenten een (bindend) studieadvies hebben ontvangen. 51 procent van de studenten heeft in 2023-2024 een positief (bindend) studieadvies ontvangen, 3²⁴ procent een negatief (bindend) studieadvies, 18 procent geen (bindend) studieadvies en 28 procent weet het niet (Tabel 5.1).

Negatief studieadvies

Het aandeel negatieve studieadviezen ligt al vier studiejaar vrij stabiel op hetzelfde niveau: 3-4 procent.

Om een indruk te geven om hoeveel studenten dit voor het hele mbo zou gaan: 3,45 procent van de studenten die deelnamen aan de enquête heeft een negatief studieadvies had. In 2023-2004 zijn 220.488 studenten in een mbo-opleiding ingestroomd²⁵. Op basis van dit aantal instromers en het percentage studenten dat in de enquête aangeeft een negatief studieadvies ontvangen te hebben, schatten we dat tussen 3.197 en 12.017 mbo-studenten²⁶ een negatief studieadvies hebben ontvangen²⁷.

24 Het niet-afgeronde percentage is 3,45%. Bij de vorige meting over 2022-2023 was dit 3,8%

25 Bron: Populatiegegevens ontvangen van DUO: 220.488

26 De schattingsmarge bij een responsomvang van 2641 bedraagt 2 procent (betrouwbaarheidsniveau 95%). Het werkelijk aantal studenten met een negatief studieadvies ligt derhalve tussen 3.197 en 12.017.

27 Er bestaat geen landelijk registratie van het aantal negatieve (bindend) studieadviezen dat wordt afgegeven. Om die reden geven we hier een zo goed mogelijke benadering van het aantal negatieve (bindend) studieadviezen in het gehele mbo door middel van een extrapolatie op basis van de studenten-enquête. Er kan bij deze schatting sprake zijn van een onder- of overschatting van het daadwerkelijke aantal studenten in het gehele mbo dat een negatief (bindend) studieadvies heeft ontvangen.

Tabel 5.1– Heb je vorig studiejaar een (bindend) studieadvies ontvangen?

	2019-2020	2020-2021	2021-2022	2022-2023	2023-2024
Positief	53	41	43	44	51
Negatief	4	4	4	4	3
Geen	14	18	20	18	17
Weet niet	29	37	33	33	28

(Percentages; N=4563, studentenenquête BSA 2019-2020; N=3458, studentenenquête BSA 2020-2021, N=3031, studentenenquête BSA 2021-2022, N=2582, studentenenquête BSA 2022-2023, N=2641, studentenenquête BSA 2023-2024)

Het aandeel studenten dat niet weet of ze een studieadvies hebben ontvangen, is wat gedaald ten opzichte van de vorige drie metingen, ten gunste van het aandeel dat aangeeft dat ze een positief studieadvies hebben ontvangen. Er lijkt dus meer duidelijkheid bij studenten te zijn over een ontvangen positief studieadvies.

Verschillen tussen groepen studenten

Het verschil tussen de leerwegen is substantieel. Bbl-studenten krijgen minder vaak (1,44%) een negatief (bindend) studieadvies dan bol-studenten (4,38%) en minder vaak (36%) een positief studieadvies dan bol-studenten (58%). Ze geven vaker aan dat ze geen studieadvies hebben gehad dan bol-studenten (12% vs. 30%) en dat ze niet weten of ze een studieadvies hebben gehad (32% vs. 26%). De verschillen tussen de mbo-niveaus zijn kleiner en met name niveau 4 laat een iets afwijkend beeld zien. Niveau 4 studenten geven vaker (58%) aan dat ze een positief studieadvies hebben ontvangen dan de andere mbo-niveaus (44-49%) en minder vaak (13%) dat ze geen studieadvies hebben gehad dan studenten van de andere mbo-niveaus (18-23%).

Geen studieadvies

Aan de studenten die geen studieadvies hebben ontvangen is gevaagd naar de reden daarvan (Bijlage B, Tabel B. 1). Een vijfde (19%) geeft aan dat er geen studieadvies is gegeven omdat ze al met de opleiding gestopt waren. Dit percentage is vergelijkbaar met de vorige twee metingen. De meeste andere studenten geven bij de optie 'Anders' aan dat ze niet weten waarom ze geen studieadvies hebben gehad of dat geen studieadvies hebben gekregen omdat ze een bbl-opleiding doen (en het daarom in hun beleving niet op hen van toepassing was). Aan de studenten die geen studieadvies hebben ontvangen omdat ze met de opleiding waren gestopt is naar de redenen daarvan gevraagd. De meesten geven aan dat ze vanwege een verkeerde opleidingskeuze zijn gestopt, niet gemotiveerd waren of om persoonlijke redenen zijn gestopt (Bijlage B, Tabel B. 2).

Positief studieadvies

Aan de studenten die een positief studieadvies hebben ontvangen zijn in deze meting enkele vervolgvragen hierover gesteld. 97 procent van de studenten met een positief studieadvies mocht door naar het tweede jaar van de opleiding, 3 procent kreeg weliswaar een positief studieadvies over voortzetting van de opleiding maar moest het eerste jaar overdoen.

Bij 19 procent van de studenten met een positief studieadvies zijn wel afspraken gemaakt over de voortzetting van hun opleiding (Bijlage B, Tabel B. 3). Die afspraken gingen meestal over de vakken of onderdelen die de student moest verbeteren, aanwezigheid bij de lessen en stage/bpv, extra begeleiding en de tijd die de student krijgt om te verbeteren (Tabel 5.2). Bij 54 procent van de studenten zijn deze afspraken vastgelegd in een brief of e-mail (Bijlage B, Tabel B. 4).

Een kwart van de studenten met een positief studieadvies met wie afspraken zijn gemaakt over de voortzetting van de opleiding geeft aan het niet nakomen van de afspraken ertoe kan leiden dat ze dan het jaar over moeten doen. Voor eveneens ongeveer een kwart zou het betekenen dat ze (alsnog) moeten stoppen met de opleiding (Tabel 5.3). Andere gevolgen duiden er vooral op dat de student dan in gesprek moet over gevolgen en de vertraging oploopt.

Tabel 5.2 – Waarover gingen die afspraken?

	2022-2023	2023-2024
Welke vakken/onderdelen ik moest verbeteren	60	50
Extra begeleiding vanuit de school	23	26
Hoeveel tijd ik krijg om te verbeteren	24	21
Mijn aanwezigheid en inzet bij de lessen	31	41
Mijn aanwezigheid en inzet bij bpv/stage/werk	11	24
Mijn gedrag tijdens de lessen	11	18
Mijn gedrag tijdens de bpv/stage/werk	3	12
Anders	9	10

(Percentages; N=148, studentenenquête BSA 2022-2023; N=217, studentenenquête BSA 2023-2024)

Tabel 5.3 – Heeft het gevolgen als je je niet aan de afspraken houdt?

	2022-2023	2023-2024
Ja, dan moet ik stoppen met de opleiding	22	23
Ja, dan moet ik het jaar over doen	30	26
Ja, namelijk...	5	5
Nee	24	24
Weet ik niet	19	22

(Percentages; N=147, studentenenquête BSA 2022-2023, N=217, studentenenquête BSA 2023-2024)

5.1.2 Bekendheid met het (bindend) studieadvies

Bij 47 procent van de mbo-studenten was bekend dat ze in het eerste studiejaar een (bindend) studieadvies zouden krijgen; 53 procent geeft aan dat ze dit niet wisten. De bekendheid blijft gelijk aan voorgaande jaren (Tabel 5.4).

De mbo-instellingen geven op verschillende manieren aandacht aan het studieadvies bleek uit eerdere metingen onder de mbo-instellingen, van de introductie tot de website, de OER en de slb-lessen. Er worden bijvoorbeeld animaties gemaakt. Of bij een instelling is een soort checklist voor studenten gemaakt die ze in geprinte vorm ontvangen waarop ze kunnen checken over welke onderwerpen geïnformeerd zijn. Het is daarnaast belangrijk om de kennis over het

studieadvies ook bij de slb'ers en andere docenten te onderhouden en nieuwe docenten goed te informeren.

Van de studenten die wisten dat ze een (bindend) studieadvies zouden krijgen, wist de meerderheid (81%) ook aan welke eisen ze moesten voldoen om een positief studieadvies te krijgen (Bijlage B, Tabel B. 5). Meestal hoorden zij in gesprekken met hun mentor/slb'er gedurende het eerste jaar over de eisen (72%; Bijlage B, Tabel B. 6). Ruim een derde (37%) had al over de eisen gehoord in het kennismakingsgesprek. Bol-studenten zijn vaker bekend met (de eisen van) het studieadvies (BSA) dan bbl-studenten en niveau 4 studenten vaker dan studenten van niveau 2 en 3. Over het geheel gezien blijft het beeld van de bekendheid van het (bindend) studieadvies en van de eisen over de afgelopen jaren gelijk. Het verschil tussen de mbo-niveaus in kennis van de eisen was bij de vorige meting nog niet waargenomen.

Al met al is structureel meer dan de helft van de studenten niet op de hoogte van het (bindend) studieadvies en die eisen die daarbij horen. Dit is een blijvend aandachtspunt voor de mbo-instellingen. Immers, ook in onderzoek naar prestatiedruk en stress bij mbo-studenten wordt het bindend studieadvies genoemd als een selectiemoment dat bijdraagt aan de prestatiedruk.²⁸ Daarbij wordt expliciet genoemd dat onduidelijkheid bij studenten omtrent de regels die gelden voor het studieadvies kunnen bijdragen aan de ervaren stress. Deze uitkomst laat zien dat heldere communicatie over het studieadvies en de regels en criteria van groot belang is voor de student én dat de slb'er hierin een cruciale rol speelt.

Tabel 5.4 – Wist je dat je in het eerste leerjaar een (bindend) studieadvies zou krijgen?

	2019-2020	2020-2021	2021-2022	2022-2023	2023-2024
Ja	56	46	46	45	47
Nee	44	54	54	55	53

(Percentages; N=4.568, studentenenquête BSA 2019-2020; N=3.459 studentenenquête BSA 2020-2021; N=3.031 studentenenquête BSA 2021-2022; N=2.583, studentenenquête BSA 2022-2023; N=2.641, studentenenquête BSA 2023-2024)

5.1.3 Studieadvies bij start opleiding en (bindend) studieadvies

In de enquête is aan de studenten gevraagd of ze destijds in hun eerste jaar bij aanmelding voor hun opleiding advies gehad hebben van de school om wel of niet met deze opleiding te starten. Van de mbo-studenten heeft 50 procent bij aanvang van hun opleiding een studieadvies gehad (Tabel 5.5). Dat is iets meer dan bij de vorige drie metingen. Vergelijkbaar met de vorige metingen heeft twee procent van de studenten een negatief advies gehad, dat wil zeggen het advies om niet te starten met de betreffende opleiding.

Net als in de vorige meting zien we een samenhang tussen een advies bij de start van de opleiding en het studieadvies. Studenten die uiteindelijk een negatief (bindend) studieadvies krijgen

28 Trimbos-instituut, ECIO, Pharos, Erasmus SYNC Lab en Universiteit Utrecht (2024). *Als je door de bomen het bos niet meer ziet. Een verdiepend onderzoek naar risicofactoren en oplossingen voor prestatiedruk en stress bij mbo-studenten*. Utrecht.

hebben iets vaker (9%) ook bij aanvang een negatief advies gekregen dan studenten die uiteindelijk een positief studieadvies krijgen (2%, niet in tabel getoond).

Tabel 5.5 – Toen je je aanmeldde voor deze opleiding heb je toen advies gehad van de school om wel of niet met deze opleiding te starten?

	2019-2020	2020-2021	2021-2022	2022-2023	2023-2024
Ik heb geen advies gekregen	49	57	57	54	48
Ik heb advies gekregen om wel met deze opleiding te starten	48	40	40	43	50
Ik heb advies gekregen om niet met deze opleiding te starten (maar ben toch begonnen)	3	3	2	3	2

(Percentages; N=4563, studentenenquête BSA 2019-2020; N=3696, studentenenquête BSA 2020-2021, N=3193, studentenenquête BSA 2021-2022; N=2582, studentenenquête BSA 2022-2023; N=2641, studentenenquête BSA 2023-2024)

5.2 Studievoortgangsgesprekken

Het (bindend) studieadvies is onderdeel van een procedure waarin studievoortgangsgesprekken een belangrijke plek innemen. Van de mbo-studenten heeft 86 procent in hun eerste studiejaar een of meer gesprekken over hun studievoortgang gehad (Tabel 5.6). De helft heeft meerdere gesprekken gehad. Het aandeel studenten dat zegt dat ze geen voortgangsgesprek hebben gehad is na (coronajaar 2021-2022) stabiel zo'n 13-14%.

Verder blijkt dat studenten die zeggen dat ze geen studievoortgangsgesprekken hebben gehad ook vaker aangeven dat ze geen (bindend) studieadvies hebben gehad; dat bbl-studenten vaker dan bol-studenten geen studievoortgangsgesprek hebben gehad (12% vs. 19%); niveau 3- en 4-studenten beduidend vaker (resp. 52 en 54%) aangeven dat ze meerdere voortgangsgesprekken hebben gehad dan niveau 1- en 2-studenten (resp. 29 en 35%). Verder is een terugkerend beeld dat studenten Zorg en Welzijn vaakst meerdere studievoortgangsgesprekken gehad (54%).

Tabel 5.6 – Heb je in het eerste studiejaar met je mentor en/of studieloopbaanbegeleider één of meerdere gesprekken gehad over de voortgang van je opleiding?

	2019-2020	2020-2021	2021-2022	2022-2023	2023-2024
Nee, ik heb geen studievoortgangsgesprek gehad	12	17	14	13	14
Ja, ik heb één studievoortgangsgesprek gehad	40	38	38	37	38
Ja, ik heb meerdere studievoortgangsgesprekken gehad	48	45	48	50	48

(Percentages; N=4420, studentenenquête BSA 2019-2020; N=3324, studentenenquête BSA 2020-2021, N=2933, studentenenquête BSA 2021-2022; N=2481, studentenenquête BSA 2022-2023; N=2471, studentenenquête BSA 2023-2024)

Geen studievoortgangsgesprek

60 procent van de studenten die geen studievoortgangsgesprek hebben gehad, zijn hiervoor niet gevraagd door hun mentor/slb'er en 12 procent was al van de opleiding of school weg voordat er een eerste gesprek was (Tabel 5.7). Andere redenen zijn verdeeld: gesprekken gingen niet door, de student wilde zelf geen gesprek of het is nooit van een gevraagd gesprek gekomen. Studenten geven zelf nog uiteenlopende andere redenen waarvan het vaakst de toelichting dat ze goede cijfers hadden waardoor een gesprek volgens hen niet nodig was. Bijna een derde van de studenten die geen gesprek hadden, geeft aan dat ze wel behoefte hadden aan een studievoortgangsgesprek (Bijlage B, Tabel B. 7).

Tabel 5.7 – Geen studievoortgangsgesprek: waarom niet? (Meer antwoorden mogelijk)

	2019-2020	2020-2021	2021-2022	2022-2023	2023-2024
Ik ben niet gevraagd door mijn mentor/studieloopbaanbegeleider	60	59	62	60	60
Er was wel een gesprek gepland, maar dat ging niet door	5	6	5	8	7
Ik wilde geen studievoortgangsgesprek	4	6	3	6	7
Ik was al weg (van de opleiding/school) voordat er een eerste gesprek was	7	5	11	14	12
Ik had zelf een gesprek aangevraagd, maar dat gesprek is er nooit gekomen	4	7	6	4	6
Vanwege corona	22	25	12	-	-
Andere reden	14	9	13	15	14

(Percentages; N=447, studentenenquête BSA 2019-2020; N=469, studentenenquête BSA 2020-2021, N=352 studentenenquête BSA 2021-2022; N=283, studentenenquête 2022-2023; N=2641, studentenenquête BSA 2023-2024)

Eén studievoortgangsgesprek

De studenten die één studievoortgangsgesprek hebben gehad, hadden dit meestal in de periode januari – half maart (Bijlage B, Tabel B. 8). Bij een kwart van de studenten vindt het studievoortgangsgesprek plaats in de periode half maart – juli. Meestal vonden studenten één gesprek voldoende (80%; Bijlage B, Tabel B. 9) maar ongeveer een vijfde had graag meer gesprekken gehad. Deze resultaten zijn vergelijkbaar met de vorige metingen.

Meerdere studievoortgangsgesprekken

De studenten met meerdere voortgangsgesprekken in hun eerste studiejaar hadden gemiddeld 3,2 gesprekken in dat jaar (Tabel 5.8). Het aantal gesprekken kan oplopen tot 19 per jaar, maar dit is slechts bij één student voorgekomen. De studenten die meerdere gesprekken hadden waren veelal (88%) tevreden over het aantal gesprekken; 5 procent had graag meer gesprekken gehad, 8 procent had er graag minder of geen gehad (N=1174; niet in tabel).

Tabel 5.8 – Meerdere gesprekken: hoeveel gesprekken heb je gehad?

	Totaal
Gemiddelde	3,2
Min.	2,0
Max.	19,0

(N=814, studentenenquête BSA 2023-2024)

Bij de meerderheid van de mbo-instellingen is er verplichtend of anders adviserend centraal beleid over de frequentie van de studievoortgangsgesprekken (zie hoofdstuk 4) en uit de focusgroepen voor de vorige meting bleek dat hier nog steeds ontwikkelingen in gaande zijn. Teams zoeken naar manieren om de workload van de begeleiding van studenten behapbaar te houden. Deze aanpakken zijn dan ook niet alleen individueel maar soms ook groepsgericht, waardoor de gesprekken misschien niet als voortgangsgesprekken worden herkend. Een gesprek waarbij een waarschuwing voor een negatief studieadvies wordt gegeven is wel altijd individueel.

Ervaring van de studievoortgangsgesprekken

Veruit de meeste studenten (78%) hebben hun studievoortgangsgesprek(ken) als (zeer) positief ervaren (Tabel 5.9). Dit is vergelijkbaar met de voorgaande drie metingen.

De meest positieve aspecten van hun gesprek(ken) vonden studenten dat ze duidelijk te horen kregen wat er goed ging en niet goed ging in hun opleiding (59%), dat ze zich op hun gemak voelden in het gesprek (48%), dat hun mentor/slb'er goed naar ze luisterde (45%) en dat er goed werd gekeken of ze ergens mee geholpen konden worden (42%; Bijlage B, Tabel B. 10). Zes procent van de studenten kon niets positiefs benoemen.

Aan de studenten is ook gevraagd wat ze negatief vonden aan hun gesprek(ken). De meeste studenten (67%) konden niks negatiefs over hun gesprek(ken) benoemen. Een derde heeft wel kritiek over uiteenlopende punten, maar het totale beeld is stabiel door de jaren heen. De kritiek die het vaakst wordt gegeven door studenten is dat ze niet veel aan het gesprek hebben gehad (11%; Bijlage B, Tabel B. 11).

In de regel zouden studenten volgens het beleid van de mbo-instellingen meerdere voortgangsgesprekken moeten hebben in hun eerste jaar terwijl uit de enquête blijkt dat slechts de helft van de studenten meerdere studievoortgangsgesprekken heeft gehad. Deze discrepantie in de beleving van de studenten en het beleid rondom de voortgangsgesprekken - zoals dat naar voor komt uit de focusgroepen en eerder rapportages - blijft bestaan.

Tabel 5.9 – Hoe heb je het studievoortgangsgesprek/ de studievoortgangsgesprekken over het algemeen ervaren?

	2019-2020	2020-2021	2021-2022	2022-2023	2023-2024
Zeer positief	28	19	20	22	24
Positief	61	56	54	54	55
Niet positief, niet negatief	10	20	22	19	18
Negatief	1	3	3	3	3
Zeer negatief	0	1	1	2	1

(Percentages; N=3830, studentenenquête BSA 2019-2020; N=2685, studentenenquête BSA 2020-2021, N=2453, studentenenquête BSA 2021-2022; N=2065, studentenenquête BSA 2022-2023; N=2049, studentenenquête BSA 2023-2024)

5.3 Waarschuwing voor een negatief (bindend) studieadvies

Aan studenten is gevraagd of zij een waarschuwing voor een negatief (bindend) studieadvies hebben gehad. Dit is als volgt uitgelegd:

‘Een student moet ruim van tevoren een formele waarschuwing krijgen. Dat is een brief of e-mail waarin staat dat de studieresultaten en -voortgang onvoldoende zijn en dat er een negatief (bindend) studieadvies komt als het niet beter wordt.’

Van de studenten heeft 12 procent een formele waarschuwing gehad voor een negatief (bindend) studieadvies, 8 procent van de studenten geeft aan dat ze in een andere vorm hebben gehoord dat ze misschien een negatief studieadvies zouden krijgen (Tabel 5.10). Aan deze laatste groep is gevraagd hoe zij dan hebben gehoord dat ze mogelijk een negatief studieadvies zouden krijgen (Tabel 5.11). De meesten hebben dit alleen in een gesprek te horen gekregen (75%), Een kleiner deel in zowel een gesprek als een brief/e-mail (12%) of alleen in een brief/e-mail (10%)²⁹.

Van de (kleine groep) studenten die uiteindelijk een negatief (bindend) studieadvies kregen, heeft het merendeel wel een formele waarschuwing gehad (57%), de anderen kregen het vaak in een gesprek te horen.

Meestal krijgen studenten de waarschuwing van hun mentor of slb'er (73%, Bijlage B, Tabel B. 12). Soms van een andere docent, de zorgcoördinator of de opleidingsmanager. Vaak weten studenten niet meer wanneer ze de waarschuwing hebben gehad (Bijlage B, Tabel B. 13). Jaarlijks antwoordt echter een substantieel deel van de studenten (13-15%) dat ze de waarschuwing een maand voor het studieadvies ontvingen; een termijn die kort lijkt voor een 'redelijke verbeterperiode'. Uit hoofdstuk 5 kwam al naar voor dat de teams de verbeterperiode (tussen waarschuwing en definitief studieadvies) kort vinden. De teams moeten hierin zoeken naar een goede balans, binnen de regels: de waarschuwing baseren op zoveel mogelijk informatie (en dus later in het jaar) maar ook voldoende tijd laten voor de studenten om hun prestaties nog te kunnen verbeteren en zo nodig een andere opleiding te vinden.

²⁹ Bij voorgaande metingen is vervolgvraag naar de vorm van de waarschuwing aan zowel de groep die een formele waarschuwing kreeg als de groep die op een andere wijze hoorde dat ze misschien een negatief studieadvies zouden ontvangen. In de huidige meting is deze vervolgvraag alleen gesteld aan de laatste groep. Hierdoor wijken de percentages af ten opzichte van de voorgaande metingen.

Tabel 5.10 – Heb je in je eerste studiejaar een formele of informele waarschuwing voor een negatief bindend studieadvies (BSA) gehad?

%	2019-2020	2020-2021	2021-2022	2022-2023	2023-2024
Formele waarschuwing voor negatief BSA	12	11	12	11	12
In een andere vorm gehoord dat ik misschien negatief BSA zou krijgen	8	6	7	7	8
Geen van beide	80	83	82	82	80

(Percentages; N=4206, studentenenquête BSA 2019-2020; N=3077, studentenenquête BSA 2020-2021; N=2741, studentenenquête BSA 2021-2022; N=2.307, studentenenquête BSA 2022-2023; N=2.324, studentenenquête BSA 2023-2024)

Tabel 5.11 – Hoe heb je toen gehoord dat je mogelijk een negatief BSA zou krijgen?

%	2019-2020	2020-2021	2021-2022	2022-2023	2023-2024
In een brief/mail	17	17	15	15	10
In een gesprek	57	57	61	59	75
In een gesprek en in een brief/mail	18	18	19	22	12
Anders	8	8	4	4	3

(Percentages; N=829, studentenenquête BSA 2019-2020; N=495, studentenenquête BSA 2020-2021; N=501, studentenenquête BSA 2021-2022; N=404, studentenenquête BSA 2022-2023; N=165, studentenenquête BSA 2023-2024)

Van de studenten die een waarschuwing kregen, zegt 76 procent dat hen voldoende duidelijk was wat ze moesten verbeteren om geen negatief studieadvies te krijgen; voor 24 procent was dit niet duidelijk. Met 62 procent van de studenten die een waarschuwing kregen, zijn afspraken gemaakt over verbeteringen. Deze afspraken gaan vooral over de vakken/onderdelen die ze moesten verbeteren (55%) en de aanwezigheid en inzet bij de lessen (47%, Tabel 5.12).

Daarbij heeft 40 procent van de studenten die een waarschuwing kregen hulp/begeleiding vanuit school gekregen bij het verbeteren van hun prestaties op school (N=419, niet in tabel). Zij kregen het vaakst hulp bij het plannen en organiseren van schoolwerk (44%), extra ondersteuning bij persoonlijke problemen (19%) en extra studievoortgangsgesprekken (19%, Tabel 5.13).

Tabel 5.12 – Waarover gingen de verbeterafspraken? (Meer antwoorden mogelijk)

	2019-2020	2020-2021	2021-2022	2022-2023	2023-2024
Welke vakken/onderdelen ik moest verbeteren	65	63	57	65	55
Extra begeleiding vanuit de school	30	36	29	28	24
Hoeveel tijd ik krijg om te verbeteren	28	29	30	32	25
Mijn aanwezigheid en inzet bij de lessen	42	39	43	47	47
Mijn aanwezigheid en inzet bij bpv/stage	12	16	9	16	15
Mijn gedrag tijdens de lessen	18	12	16	18	14
Mijn gedrag tijdens de bpv/stage	5	7	4	4	4
Anders, namelijk...	5	4	4	1	6

(Percentages; N=508, studentenenquête BSA 2019-2020; N=281, studentenenquête BSA 2020-2021, N=303, studentenenquête BSA 2021-2022; N=252, studentenenquête BSA 2022-2023; N=265, studentenenquête BSA 2023-2024)

Tabel 5.13 – Welke hulp/begeleiding heb je gekregen vanuit school? (Meer antwoorden mogelijk)

	2019-2020	2020-2021	2021-2022	2022-2023	2023-2024
Hulp bij plannen en organiseren van schoolwerk	43	44	46	42	44
Extra ondersteuning bij persoonlijke problemen	30	25	25	28	19
Extra studievoortgangsgesprekken	23	19	14	25	19
Huiswerkbegeleiding	22	22	16	21	16
Bijles voor één of meer vakken	19	22	19	19	17
Toets-/examentraining	17	14	11	16	14
Studievaardighedentraining	8	10	11	10	13
Anders	7	3	6	3	6

(Percentages; N=333, studentenenquête BSA 2019-2020; N=195, studentenenquête BSA 2020-2021; N=188, studentenenquête BSA 2021-2022; N=141, studentenenquête BSA 2022-2023; N=165, studentenenquête BSA 2023-2024)

Van de studenten die een waarschuwing kregen, vond 68 procent deze enigszins tot zeer nuttig (Bijlage B, Tabel B. 14). Dit resultaat is vergelijkbaar met voorgaande metingen. De waarschuwing hielp hen om duidelijk te krijgen op welke punten ze harder moesten gaan werken (46%) en zorgde voor (extra) motivatie om hun prestaties op school te verbeteren (45%; Bijlage B, Tabel B. 15). Anderzijds zegt 23 procent van de studenten die een waarschuwing kregen dat hen niet voldoende duidelijk werd gemaakt waar ze harder aan moesten gaan werken (Bijlage B, Tabel B. 16). Een even groot deel van de studenten zegt dat ze de waarschuwing niet nodig hadden om hun prestaties op school te verbeteren. En 29 procent vond de waarschuwing onterecht. Over het geheel bezien zijn de ervaringen van de studenten met de waarschuwing voor een negatief studieadvies vergelijkbaar met de vorige metingen.

5.4 Negatief BSA

In deze paragraaf zoomen we in op de mbo-studenten die in 2023-2024 een negatief studieadvies hebben gekregen. Het gaat, zoals aan het begin van dit hoofdstuk getoond, om 3,45% van de studenten die deelnamen aan de enquête.

Ervaringen van studenten

Van de studenten met een negatief studieadvies zegt 38 procent dat zij dit hebben gekregen vanwege te weinig studievoortgang en volgens 20 procent ligt de oorzaak in het niet behalen van de BPV (Tabel 5.14). Opvallend is dat ook een reden als verzuim vaak (43%) wordt genoemd. Bij de meeste studenten in combinatie met een andere reden, maar enkele studenten noemen verzuim en beroepshouding als enige reden voor hun negatief studieadvies.

Studenten kregen hun negatief studieadvies meestal van hun slb'er/mentor (81%, niet in tabel) en enkelingen van een andere docent, zorgcoördinator of opleidingsmanager. Opvallend is dat iets meer dan een kwart het negatief studieadvies in een brief/mail of in combinatie met een gesprek kreeg en 69 procent zegt het negatief studieadvies alleen in een gesprek te hebben ontvangen. Net als bij de waarschuwing heeft dus een groot deel geen formeel schriftelijk bericht ontvangen (Tabel 5.15).

Tabel 5.14 – Waarom heb je uiteindelijk een negatief (bindend) studieadvies gekregen? (Meer antwoorden mogelijk)

	2019-2020	2020-2021	2021-2022	2022-2023	2023-2024
Ik had te weinig studievoortgang	41	46	42	51	38
Ik verzuimde te veel	22	24	30	22	43
Ik had niet de goede beroepshouding	19	11	10	14	20
Ik had de eisen uit de afspraken niet gehaald	18	17	17	17	19
Ik had mijn BPV niet gehaald	16	17	12	24	20
Anders	25	15	28	30	13

(Percentages; N=134, studentenenquête BSA 2019-2020; N=115, studentenenquête BSA 2020-2021, N=105, studentenenquête BSA 2021-2022; N=89, studentenenquête BSA 2022-2023; N=84, studentenenquête BSA 2023-2024)

Tabel 5.15 – Hoe heb je je negatief BSA gekregen?

	2019-2020	2020-2021	2021-2022	2022-2023	2023-2024
In een brief/mail	18	18	19	23	10
In een gesprek	53	54	50	43	69
In een gesprek en in een brief/mail	26	24	26	32	18
Anders	3	3	6	2	2

(Percentages; N=126, studentenenquête BSA 2019-2020; N=108, studentenenquête BSA 2020-2021, N=102, studentenenquête BSA 2021-2022; N=86, studentenenquête BSA 2022-2023; N=84, studentenenquête BSA 2023-2024))

Het negatief studieadvies kan bindend zijn en dan moet de student de opleiding verlaten, maar dat hoeft niet. We hebben aan de studenten met een negatief studieadvies gevraagd welke consequenties er aan het negatief studieadvies werden verbonden. Voor 46 procent van de

studenten met een negatief studieadvies betekende dit dat ze de opleiding moesten verlaten; de overige 54 procent mocht doorgaan met de opleiding (Bijlage B, Tabel B. 17). Voor de meesten (ongeveer twee derde) was meteen duidelijk dat ze moesten stoppen, dan wel mochten doorgaan. De studenten die ondanks een negatief studieadvies door mochten met de opleiding, mochten ook vaak door naar het tweede jaar (56%, N=46). Los van doubleren of doorgaan naar het tweede jaar, maakte de opleiding vaak afspraken over verbeteringen in het vervolg van de opleiding (59%, N=46). Die afspraken gingen het vaakst over de vakken/onderdelen die verbeterd moesten worden (54%) en aanwezigheid bij de lessen (43%, Bijlage B, Tabel B. 18). Deze afspraken werden meestal wel schriftelijk vastgelegd (61%, N=26) maar konden voor ongeveer een derde van de studenten wel alsnog de consequentie hebben dat ze zouden moeten stoppen met de opleiding (37%, N=26).

Van de studenten met een negatief studieadvies vond 59 procent het terecht dat ze dit kregen, 41 procent vond het niet terecht (N=84, niet in tabel). De meesten van deze studenten vinden dat de procedure niet eerlijk is verlopen (47%), dat ze onvoldoende hulp/begeleiding hebben gekregen om hun studieresultaten/-voortgang te verbeteren (43%) en/of er onvoldoende rekening is gehouden met hun persoonlijk omstandigheden (41%, Tabel 5.16).

71 procent van de studenten met een negatief studieadvies heeft daarna nog één of meerdere gesprekken gehad met iemand van school over hoe nu verder (Bijlage B, Tabel B. 19). 29 procent zegt na het negatief studieadvies geen gesprek meer te hebben gehad.

Tabel 5.16 – Waarom vind je je negatief BSA niet terecht? (Meer antwoorden mogelijk)

	2019-2020	2020-2021	2021-2022	2022-2023	2023-2024
Ik heb onvoldoende tijd gehad om mijn studieresultaten te verbeteren	33	23	49	29	31
Ik heb onvoldoende hulp/begeleiding gekregen om mijn studieresultaten/-voortgang te verbeteren	33	37	52	32	43
De procedure is niet eerlijk verlopen	30	30	36	45	47
Ik vond dat ik wel voldoende studieresultaten/-voortgang had behaald	21	36	26	30	23
Er is onvoldoende rekening gehouden met mijn persoonlijke omstandigheden		41	53	47	41
Door de corona-maatregelen heb ik onvoldoende studieresultaten/-voortgang kunnen behalen	54	50	33	-	-
Anders	13	14	14	6	10

(Percentages; N=49, studentenenquête BSA 2019-2020; N=40, studentenenquête BSA 2019-2020; N=28, studentenenquête BSA 2022-2023; N=35, studentenenquête BSA 2023-2024)

5.4.1 Nazorg

De mbo-instelling heeft een inspanningsplicht om studenten die een bindend negatief studieadvies ontvangen en dus de opleiding moeten verlaten, acht weken begeleiding te bieden bij het zoeken naar een alternatieve opleiding. Pas hierna mogen studenten uitgeschreven worden.

Aan de studenten die in de vragenlijst hebben aangegeven dat ze een negatief studieadvies hebben gekregen én de opleiding moeten verlaten (N=38) is gevraagd welke hulp ze hebben gehad bij het zoeken naar een andere opleidingen of andere mogelijkheden. De betreffende studenten hebben op verschillende manieren hulp gekregen, vooral via gesprekken en keuzehulp (Tabel 5.17). 34 procent van de studenten zeggen geen hulp van school te hebben gehad. 42 procent van deze groep studenten is nog wel door anderen geholpen, zoals Leerplicht/Doorstroompunt of ouders (Bijlage B, Tabel B. 20).

Ook de mbo-instellingen zelf zien de nazorg na een negatief studieadvies relatief vaak als een knelpunt omdat ze het lastig vinden om studenten die de opleiding moeten verlaten in beeld te houden (zie Hoofdstuk 4).

Tabel 5.17 – Wat voor hulp heb je van school gehad bij het zoeken naar een andere opleiding of andere mogelijkheden? (Meer antwoorden mogelijk)

	2019-2020	2020-2021	2021-2022	2022-2023	2023-2024
Ik heb geen hulp gehad van school bij het vinden van een andere opleiding/mogelijkheden	43	39	34	42	34
Gesprek(ken) met mentor, slb'er of decaan	31	29	37	25	29
Hulp bij kiezen nieuwe opleiding (keuzetest, studieadvies)	23	22	40	13	29
Hulp bij vinden van een andere opleiding binnen school	11	12	22	9	7
Hulp bij vinden van andere opleiding buiten school	6	9	21	3	14
Hulp bij vinden van betaald werk	3	3	6	2	8
Hulp bij aanvragen van een uitkering	3	0	4	0	0
Ik had geen behoefte aan hulp				13	11
Anders	14	15	7	3	5

(Percentages; N=122, studentenenquête BSA 2019-2020; N=87, studentenenquête BSA 2020-2021; N=82 studentenenquête BSA 2021-2022; N=31, studentenenquête BSA 2022-2023; N=38; studentenenquête BSA 2023-2024)

Van de studenten die een negatief (bindend) studieadvies kregen, volgen 60 procent het jaar erop nog steeds een opleiding in het mbo en drie procent volgt een ander soort onderwijs (Tabel 5.18). Bijna een kwart (23%) heeft betaald werk en acht procent zoekt nog werk. Het beeld is vergelijkbaar met de vorige meting. Vanwege het kleine aantal studenten met een negatief (bindend) studieadvies zijn op het oog bestaande verschillen niet significant.

Tabel 5.18 – Studenten die een negatief BSA hebben gehad: wat doe je nu?

	2019-2020	2020-2021	2021-2022	2022-2023	2023-2024
Ik volg een mbo-opleiding					
Dezelfde opleiding op dezelfde school	30	30	16	34	20
Een andere opleiding op dezelfde school	16	15	23	12	13
Dezelfde opleiding maar op een andere school	2	8	5	3	6
Een andere opleiding op een andere school	25	18	28	21	21
Ik volg een ander soort onderwijs/opleiding					
Vmbo	1	2	0	3	0
Vavo	1	1	0	2	0
Havo/vwo	1	0	1	1	3
Hbo	1	1	0	0	0
Anders	4	1	3	2	0
Ik volg geen onderwijs/opleiding meer					
Ik heb betaald werk	10	16	14	10	23
Ik heb geen werk, ik zoek werk	6	4	4	5	8
Anders	4	5	6	7	6

(Percentages; N=150, studentenenquête BSA 2019-2020; N=100, studentenenquête BSA 2020-2021; N=97, studentenenquête BSA 2021-2022; N=80, studentenenquête BSA 2022-2023; N=76; studentenenquête BSA 2023-2024)

5.4.2 Vervolgloopbaan van studenten met een negatief studieadvies

In voorjaar 2022 en voorjaar 2025 is een aantal studenten die een jaar ervoor de enquête over het (bindend) studieadvies hadden ingevuld - en hadden aangegeven dat ze een negatief studieadvies hadden ontvangen - opnieuw met een korte vragenlijst over hun huidige situatie benaderd (zie paragraaf 1.4.4 voor de onderzoeksmethode). Over de bevraging in 2022 was nog niet eerder gerapporteerd. In dit rapport maken we gebruik van de resultaten van beide metingen.

Vanwege de kleine aantallen kunnen we geen statistische analyses op deze resultaten uitvoeren, Wel gebruiken we de resultaten voor een korte schets ter illustratie van de vervolg-loopbanen van studenten die een negatief studieadvies hebben ontvangen en hun terugblik op het negatief (bindend) studieadvies.

Vervolgloopbaan

Twee derde van de totaal 36 studenten die een negatief (bindend) studieadvies hadden ontvangen, volgde in het tweede studiejaar na dit negatieve studieadvies nog/weer een mbo-opleiding, één student volgde ander onderwijs en de overige studenten volgen geen onderwijs meer.

Van de 24 studenten die nog/weer een mbo-opleiding volgen, is de helft op dezelfde school gebleven en de helft is naar een andere school gegaan. Van degenen die op dezelfde school zijn gebleven (12) doen er acht nog dezelfde opleiding. Van de studenten die naar een andere school zijn gegaan (eveneens 12) doen er vier dezelfde opleiding (als waarvoor ze elders een negatief studieadvies kregen) en acht een andere opleiding.

Van de oud-studenten die geen onderwijs meer volgen (8) hebben er zes werk, is er één werkzoekend en heeft één een uitkering. Twee waren op het moment van bevraging van plan om weer een opleiding te gaan doen ('Werken voor rijbewijs, daarna terug naar school'), één oud-student gaf aan misschien een cursus te willen gaan doen naast het werk en één oud-student is er nog niet uit ('ik wil wel terug naar school maar ben ook bang om nog meer schulden daardoor te krijgen').

Terugblik (bindend) studieadvies

Aan de hand van enkele vragen is de studenten gevraagd terug te kijken op hun ervaring met het negatief studieadvies.

Voor bijna twee derde is hun motivatie voor school omlaag gegaan door het negatief studieadvies, voor een even groot deel maakte het geen verschil en voor enkele studenten heeft het een positieve uitwerking gehad op hun motivatie. Voor ruim een derde leidde het negatief studieadvies er wel toe dat ze iets zijn gaan doen dat beter bij ze past, een kwart zegt dat ze door het negatief studieadvies juist moesten stoppen met wat het best bij ze paste. Voor een vergelijkbaar deel heeft het geen verschil gemaakt. Drie kwart van de studenten die een negatief studieadvies kregen, vindt dat de school niet genoeg heeft gedaan om ze te helpen nadat ze een negatief studieadvies kregen. Een kwart vond het wel genoeg. Meestal geven studenten aan dat ze geen hulp hebben gehad - behalve van hun ouders - , bij het vervolg van hun studieloopbaan of het vinden van werk. Een op de vijf heeft hulp gehad van hun oude school en enkelen hebben hulp gehad van de gemeente of leerplicht.

5.5 Samenvatting

- De ervaringen van studenten met het (bindend) studieadvies in studiejaar 2023-2024 zijn in het voorjaar 2025 bevestigd in een enquête die is ingevuld door 2.641 studenten. Dit is de vijfde meting van deze studentenenquête.
- Het aandeel negatieve studieadviezen blijft stabiel (3,45%), het aandeel positieve studieadviezen is gestegen (51%) terwijl het aandeel studenten dat niet wist of ze een studieadvies hebben gehad is gedaald (28%). Er lijkt dus meer duidelijkheid bij studenten te zijn over een ontvangen positief studieadvies.
- Nog lang niet alle studenten zijn op de hoogte van (de eisen van) het (bindend) studieadvies. Bij 53 procent van de mbo-studenten was niet bekend dat ze in het eerste studiejaar een studieadvies zouden krijgen. De bekendheid blijft gelijk aan voorgaande jaren.
- De helft van de studenten heeft bij aanvang van hun opleiding een advies gehad om wel of niet met de opleiding te starten. Studenten die uiteindelijk een negatief (bindend) studieadvies krijgen, hebben iets vaker ook bij aanvang een negatief advies gekregen dan studenten die uiteindelijk een positief studieadvies krijgen.
- Het (bindend) studieadvies is het sluitstuk van een procedure waarin studievoortgangsgesprekken een belangrijke plek innemen. De helft van de mbo-studenten heeft in hun eerste studiejaar meerdere gesprekken over hun studievoortgang gehad, ruim een derde heeft één gesprek gehad en 14 procent heeft nooit een studievoortgangsgesprek gehad. Dit beeld is sinds na corona stabiel. Veruit de meeste studenten hebben hun studievoortgangsgesprek(ken) als (zeer) positief ervaren. Dit resultaat is vergelijkbaar met de vorige drie metingen. Bij de meerderheid van de mbo-instellingen is er verplichtend of adviserend centraal beleid over de frequentie van de studievoortgangsgesprekken. Teams zoeken naar manieren

om de workload van deze begeleiding van studenten behapbaar te houden. Deze aanpakken zijn dan ook niet alleen individueel maar soms ook groepsgericht, waardoor de gesprekken misschien niet als voortgangsgesprekken worden herkend. Een gesprek waarbij een waarschuwing voor een negatief studieadvies wordt gegeven is wel altijd individueel.

- Van de studenten heeft 12 procent een formele schriftelijke waarschuwing gehad voor een negatief (bindend) studieadvies, 8 procent van de studenten geeft aan dat ze in een andere vorm hebben gehoord dat ze misschien een negatief studieadvies zouden krijgen. Minder dan een kwart van de waarschuwingen wordt dus uiteindelijk omgezet in een negatief (bindend) studieadvies.
- Bij 19 procent van de studenten met een positief studieadvies zijn toch afspraken gemaakt over de voortzetting van hun opleiding, meestal over de vakken of onderdelen die de student moest verbeteren, aanwezigheid bij de lessen en stage/bpv, extra begeleiding en de tijd die de student krijgt om te verbeteren. Een op de vier studenten bij wie deze afspraken zijn gemaakt, geeft aan dat ze (alsnog) moeten stoppen met de opleiding als ze de afspraken niet nakomen.
- Van de studenten met een negatief studieadvies geeft 46% aan dat ze moesten stoppen met de opleiding, 54% mocht doorgaan, meestal ook naar het tweede jaar.
- Ook al mag de helft van de studenten met een negatief studieadvies wel door met de opleiding, er worden ook met deze studenten vaak afspraken gemaakt over verbeteringen in het vervolg van de opleiding. Deze afspraken werden niet altijd schriftelijk vastgelegd maar konden voor een derde van deze groep studenten wel alsnog de consequentie hebben dat ze zouden moeten stoppen met de opleiding. Let op: het betreft hier kleine aantallen studenten in de enquête.
- De meerderheid van de studenten die een negatief studieadvies hebben ontvangen, heeft daarna nog één of meerdere gesprekken gehad met iemand van school. Twee derde van de studenten met een negatief bindend studieadvies (die de opleiding moesten verlaten) geeft aan dat ze hulp hebben gehad van school bij het vinden van een andere opleiding/mogelijkheden, een derde heeft geen hulp gehad.
- Het beeld over de ervaringen van studenten met een negatief studieadvies komt voor studiejaar 2023-2024 in grote lijnen overeen met de vorige metingen (ondanks het relatief kleine aantal respondenten met een negatief studieadvies).
- Een klein aantal studenten met een negatief (bindend) studieadvies heeft een jaar na de enquête nogmaals een aantal vragen beantwoord, over hun huidige situatie en als terugblik op het negatief (bindend) studieadvies. Twee derde van deze studenten blijken in het tweede studiejaar na het negatief studieadvies nog/weer een mbo-opleiding te volgen. De meeste anderen hebben of zoeken werk. Eveneens twee derde geeft aan dat hun motivatie voor school omlaag is gegaan door het negatief studieadvies. Toch geeft ook ruim een derde aan dat ze hierdoor iets zijn gaan doen dat beter bij ze past. Voor ongeveer een kwart betekende het juist dat ze moesten stoppen met wat het beste bij ze paste en voor een vergelijkbaar deel maakt het niet uit. Meestal geven studenten aan dat ze geen hulp hebben gehad - behalve van hun ouders -, bij het vervolg van hun studieloopbaan of het vinden van werk. Een op de vijf heeft hulp gehad van hun oude school en enkelen hebben hulp gehad van de gemeente of leerplicht.

6 Conclusies en aandachtspunten

6.1 Samenvattende conclusies

Vanaf 1 augustus 2017 is de wet 'vroegtijdige aanmelddatum en toelatingsrecht tot het mbo' (VATmbo) in werking getreden. Gelijk met de invoering van de wet is een onderzoek gestart om de implementatie en gevolgen van de wet te monitoren en om de wet als geheel en op onderdelen te evalueren. In 2023 is het onderzoek verlengd tot en met 2027. In dit rapport zijn de uitkomsten gepresenteerd van de vijfde meting sinds de start van het onderzoek.

Bekendmaking toelatingsbeleid, aanmelddatum en aanmelding

Een derde van de beleidsmedewerkers en bijna een kwart van de opleidingsmanagers meldt dat er beleidswijzigingen zijn doorgevoerd, onder andere gericht op drempelloze toelating en snellere procedures. De meeste beleidsmedewerkers en opleidingsmanagers vinden de deadline van 1 februari voor bekendmaking passend. De aanmelddatum van 1 april wordt overwegend als goed ervaren, al vindt een kleiner deel deze te vroeg of te uniform.

Studenten geven aan dat hun vorige school hen vaak informeerde over de aanmelddatum en (in iets mindere mate over) de intake/kennismaking en voorlichtingsactiviteiten van de mbo-instelling, maar minder over toelatingsrecht, studiekeuzeadvies of aanvullende eisen. Bijna twee derde (64%) van de studenten meldde zich uiterlijk 1 april aan (voor de opleiding die ze volgen in 2024-2025), een dalende trend ten opzichte van eerdere jaren. De meeste studenten meldden zich voor één opleiding aan.

Intake/kennismaking

De meeste instellingen hanteren een verplichte intake of kennismaking; studenten bevestigen dit beeld. Zowel beleidsmedewerkers, opleidingsmanagers als studenten geven aan dat de intake vooral gericht is op kennismaking, soms aangevuld met gesprekken of toetsen over de studiekeuze.

Bijna negen op de tien opleidingsmanagers heeft voor studiejaar 2024-2025 één of meer instructies het advies gegeven om een andere opleiding te kiezen; dit advies wordt meestal opgevolgd. Overigens wordt, bij het advies om de opleidingskeuze te heroverwegen, wel expliciet aan de student verteld dat het gaat om een advies dat op wettelijke gronden genegeerd kan worden. Studenten ervaren intake-activiteiten vooral als nuttig om kennis te maken en zijn daarover tevreden. Het belang van intake als 'selectie-instrument' neemt volgens studenten af.

De stijging van het aandeel studenten dat zich niet op zijn/haar gemak voelt tijdens de intake/kennismaking lijkt in 2024-2025 te zijn gestabiliseerd: na een eerdere toename – van 13 procent in 2020-2021 tot 22 procent in 2023-2024 – ligt het aandeel studenten dat zich niet op het gemak voelde nu op 19 procent, vergelijkbaar met vorig jaar.

Studiekeuzeadvies

Beleidsmedewerkers en opleidingsmanagers zien dat weinig studenten gebruikmaken van hun recht op studiekeuzeadvies. Toch zegt 40 procent van de studenten een advies te hebben ontvangen; dit is meer dan voorgaande jaren. De bekendheid met dit recht is echter laag: slechts een derde van de studenten was hiervan op de hoogte.

Toelating

Ruim de helft van de beleidsmedewerkers (die daar zicht op hebben) en bijna een kwart van de opleidingsmanagers geeft aan dat zij studenten hebben toegelaten die zij zonder de wet Toelatingsrecht niet hadden toegelaten. Volgens hen leidt dit tot knelpunten zoals bijv. studievertraging, uitval en extra begeleidingsdruk. Bij entreeopleidingen wordt de drempelloze instroom vaak als knelpunt ervaren: de doelgroep is divers en complex, en niet alle studenten hebben een reële kans van slagen.

Een klein percentage studenten geeft aan een negatief advies te hebben gekregen, maar zij zijn toch gestart met de opleiding. Zogenaamde 'negatieve advisering' is, zoals ook in eerdere metingen bleek, geen breed voorkomende praktijk in het mbo.

Concluderend, het toelatingsrecht waarborgt toegang, maar leidt soms ook tot mismatches en druk op begeleiding. Bij entreeopleidingen is de spanning tussen toegankelijkheid en kans van slagen extra groot.

Numerus fixus en aanvullende eisen

Een klein deel van de opleidingen hanteert (volgens beleidsmedewerkers, opleidingsmanagers en studenten) een numerus fixus, meestal vanwege een tekort aan stageplaatsen. Toewijzing gebeurt vrijwel altijd op volgorde van aanmelding. Slechts enkele opleidingen hanteren aanvullende eisen, zoals vaardigheidstoetsen of medische keuringen.

Studenten die te maken hadden met numerus fixus waren hier meestal van op de hoogte, maar wisten vaak niet precies hoe de procedure verliep. Een derde van de studenten kreeg te maken met aanvullende eisen, zoals een VOG, testen of portfolio's.

Beleid rondom (bindend) studieadvies

Er bestaat binnen mbo-instellingen vooral verplichtend centraal beleid voor procedurele aspecten van het (bindend) studieadvies die moeten voldoen aan wet- en regelgeving, zoals het schriftelijk vastleggen van adviezen, registratie, en informatie over bezwaar en beroep. Bij de meer inhoudelijke invulling, zoals de criteria voor een negatief advies, frequentie van studievoortgangsgesprekken en het meenemen van persoonlijke omstandigheden in het studieadvies is meer ruimte voor teams. In de meeste mbo-instellingen is ook beleid ontwikkeld over de vraag of het studieadvies wel of niet bindend is. Twee derde van de opleidingen geeft aan dat het negatief studieadvies altijd bindende consequenties heeft, bij een kwart kan het variëren. De belangrijkste afwegingen bij de keuze voor wel/niet bindende consequenties zijn de persoonlijke omstandigheden van de student en het perspectief op diplomering. Een landelijk registratiesysteem voor negatieve bindende studieadviezen ontbreekt; een deel van de instellingen registreert en/of monitort dit zelf.

Studievoortgangsbegeleiding

Het (bindend) studieadvies vormt het sluitstuk van een procedure waarin studievoortgangsgesprekken een belangrijke plek innemen. De helft van de studenten heeft in het eerste jaar meerdere voortgangsgesprekken gehad, een derde één gesprek, en 14 procent heeft geen gesprek gehad. De meeste studenten ervaren deze gesprekken als (zeer) positief. Bij ruim de helft van de instellingen bestaat verplichtend beleid over de frequentie van deze gesprekken. Door werkdruk kiezen teams soms voor groepsgerichte benaderingen, gesprekken zijn vaak informeel, waardoor studenten de gesprekken wellicht niet altijd als zodanig herkennen. Waarschuwingsgesprekken voorafgaand aan een negatief studieadvies vinden altijd individueel plaats.

Hoewel studievoortgang de formele basis is voor het (bindend) studieadvies, wordt dit criterium niet altijd leidend gebruikt. In plaats daarvan en daarnaast spelen ook motivatie, gedragsproblematiek, cognitieve vaardigheden en geschiktheid voor het beroep een rol. Ook blijkt dat niet alle studenten op de hoogte zijn van het bestaan of de eisen van het bindend studieadvies (BSA): 53% wist dit dat ze een (bindend) studieadvies zouden krijgen.

Negatief (bindend) studieadvies

Minder dan een kwart van de formele dan wel informele waarschuwingen leidde tot een negatief (bindend) studieadvies. Uiteindelijk ontving van de eerstejaarsstudenten in 2023-2024 3,45 procent een negatief studieadvies. Het aandeel studenten met een positief bsa is wat gestegen (51%), terwijl het aandeel studenten dat niet wist of ze een studieadvies hebben gehad wat is gedaald (28%). Er lijkt dus meer duidelijkheid bij studenten te zijn over een ontvangen positief studieadvies. Van de studenten met een negatief advies moest 46 procent de opleiding verlaten, terwijl 54 procent mocht doorgaan, vaak onder voorwaarden. Ook studenten met een positief advies krijgen soms aanvullende afspraken, waarbij een aantal gevallen – in de perceptie van de studenten – alsnog beëindiging van de opleiding dreigt bij het niet nakomen hiervan.

De verplichte nazorg na een negatief bindend studieadvies bestaat vooral uit individuele gesprekken en keuzetesten. Twee derde van de studenten die de opleiding moesten verlaten, zegt hulp te hebben gekregen bij het vinden van een vervolgopleiding; een derde niet. De mbo-instellingen ervaren nazorg relatief vaak als een knelpunt, mede doordat het soms lastig om nog contact te houden met de studenten die vanwege een negatief studieadvies met de opleiding moeten stoppen. Een kleine groep studenten is een jaar na het negatieve advies opnieuw bevraagd. Twee derde volgt nog/weer een mbo-opleiding. Tegelijk geeft ook twee derde aan dat hun motivatie voor school is afgenomen door het negatief (bindend) studieadvies. Sommigen zeggen dat het advies hen juist richting iets heeft geleid dat beter bij hen past, terwijl anderen moesten stoppen met wat goed bij hen paste.

6.2 Doelbereik van de wet

In de monitor en evaluatie maken we onderscheid tussen verschillende soorten beoogde effecten en doelen: directe effecten van de wet (implementatie en naleving van de wet), indirecte effecten (veranderingen in beleid en gedrag bij betrokken partijen (mede) als gevolg van de wettelijke voorschriften) en de beoogde uiteindelijke doelen (versterking van de positie van de student en vermindering van uitval en switch).

In de voorgaande paragraaf zijn we ingegaan op de implementatie en naleving van de wet en de veranderingen die dit teweeg heeft gebracht bij de mbo-instellingen en de studenten. Inmiddels zijn acht jaar verstreken na invoering van de wet vroegtijdige aanmelddatum en toelatingsrecht mbo en kunnen we constateren dat de meeste elementen van de wet volledig zijn ‘ingeburgerd’, zoals het tijdig bekendmaken van de procedures rondom toelating, naleving van het toelatingsrecht en de uitvoering van het (bindend) studieadvies. Uitzondering vormt het studiekeuzeadvies, een onderdeel van de wet dat relatief beperkt navolging heeft gekregen. Verder lijkt de wet niet tot grote veranderingen in de studiekeuzebegeleiding te hebben geleid, hoewel de aard van de intake wel is verschoven, naar een focus op kennismaking in plaats van toelating.

En hoewel de andere genoemde elementen van de wet wel hun beslag hebben gekregen in het mbo, bleek uit het voorgaande ook dat er aspecten zijn die lastig blijven in de uitvoering,

onduidelijk blijven of ter discussie worden gesteld door de mbo-instellingen. We komen hier aan het einde van dit hoofdstuk in de vorm van een aantal aandachtspunten op terug.

Wat betreft het bereiken van de uiteindelijk beoogde doelen, hier verkrijgen we op twee manieren inzicht in. Ten eerste analyseren we de feitelijke ontwikkelingen in de studieloopbanen (aanmeldingen, inschrijvingen, studiesucces, uitval) van studenten. In de volgende rapportage zijn hierover weer nieuwe gegevens beschikbaar en wordt dit beeld geactualiseerd en aangevuld. De vorige analyses lieten zien dat meer dan de helft van de studenten zich vroegtijdig (uiterlijk 1 april) aanmeldde en de meeste studenten zich voor één opleiding aanmeldde. Eén op de vijf studenten (19%) meldde zich voor meerdere opleidingen aan. De feitelijke ontwikkelingen in uitval en studieswitch komen vanaf een volgende rapportage aan de orde wanneer de verdere loopbaan van studenten, die vanaf 2024-2025 zijn ingestroomd, gevolgd gaat worden.

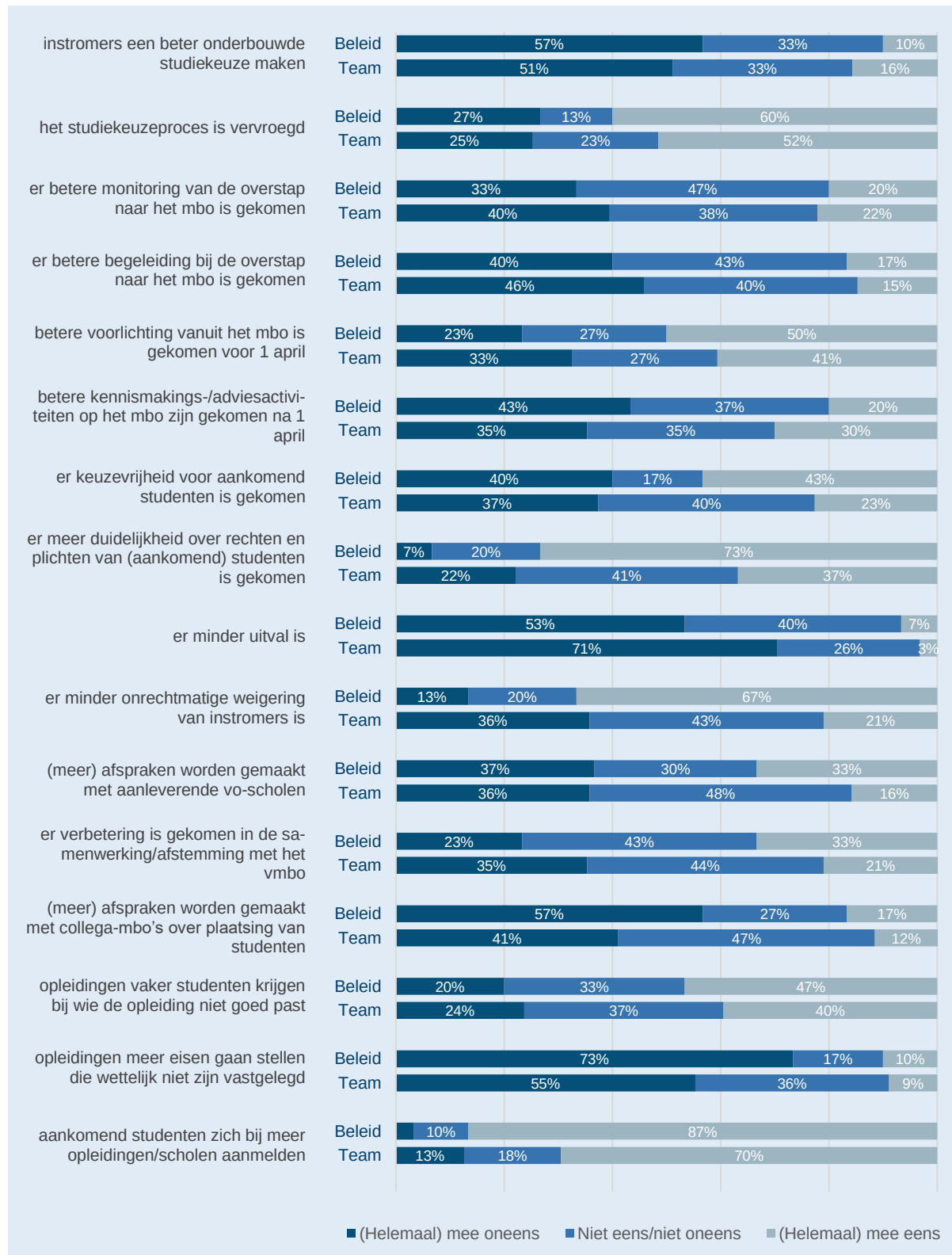
Deze meting geeft wel een aanvullend beeld van de *gepercipieerde* effecten van de wet. Aan beleidsmedewerkers en opleidingsmanagers is gevraagd in hoeverre de beoogde doelen van de wet vroegtijdige aanmelddatum en toelatingsrecht mbo in hun onderwijsinstelling respectievelijk opleiding worden bereikt. De uitkomsten bieden overkoepelend zicht op het beeld dat beleidsmedewerkers en opleidingsmanagers zelf hebben van het doelbereik van de wet (Figuur 6.1). De onderste drie regels van de figuur betreffen mogelijke ongewenste neveneffecten van de wet.

De rechterzijde van de figuur laat zien aan welke beoogde doelen de wet in de ogen van de beleidsmedewerkers en teammanagers tot nu toe het meest heeft bijgedragen. We zien verschillen in de perceptie tussen de beleidsmedewerkers en de teammanagers.

De beleidsmedewerkers zien de sterkste effecten als het gaat om twee meer formele, procedurele aspecten, namelijk toegenomen duidelijkheid over rechten en plichten van (aankomend) studenten en minder onrechtmatige weigering van studenten en daarnaast ook vervroeging van het studiekeuzeproces.

Voor de teammanagers springt dit laatste aspect er het meest uit: zij zien het sterkste effect van de wet op het vervroegen van het studiekeuzeproces en daarnaast op betere voorlichting vanuit het mbo voor 1 april. Over het bereiken van een aantal andere beoogde doelen zijn met name de teammanagers sceptischer, zoals het verminderen van uitval, beter onderbouwde studiekeuzes en betere begeleiding bij de overstap naar het mbo. Wat betreft drie mogelijke niet-beoogde effecten die zijn voorgelegd, zien zowel beleidsmedewerkers als teammanagers in hoge mate dat de wet eraan heeft bijgedragen dat studenten zich voor meer opleidingen zijn gaan aanmelden en (in iets minder hoge mate) dat de wet eraan bijdraagt dat de opleidingen vaker studenten binnen krijgen bij wie de opleiding niet goed past.

Figuur 6.1: De wet vroegtijdige aanmelddatum en toelatingsrecht mbo draag eraan bij dat....

6.3 Aandachtspunten

Op basis van de laatste meting (2024-2025) kunnen enkele aandachtspunten geformuleerd worden. Deze worden hieronder beschreven.

Vroegtijdige begeleiding door vo en mbo (gezamenlijk)

De uitkomsten van het onderzoek lijken te wijzen op een dalende trend in het aandeel studenten dat zich vroegtijdig (uiterlijk 1 april) aanmeldt en we zien ook dat – van de studenten die zich voor meerdere opleidingen hadden aangemeld – een groter aandeel bij aanmelding nog onzeker is over de opleidingskeuze. Dit wijst er mogelijk op dat er meer nadruk nodig is op vroegtijdige begeleiding. Zowel het voortgezet onderwijs als de mbo-instellingen zouden hierin – gezamenlijk – een actievere rol moeten spelen, door studenten eerder te ondersteunen bij het verkennen van hun mogelijkheden en het maken van een passende keuze. Zonder deze ondersteuning neemt de kans toe dat studenten te laat kiezen en/of een niet passende keuze maken (met de mogelijke gevolgen van dien).

Informatievoorziening

Verschillende studenten zijn – zo bleek ook al uit eerdere metingen – onvoldoende op de hoogte van belangrijke onderdelen van het toelatingsproces, zoals bijv. het toelatingsrecht, het bestaan van het studiekeuzeadvies, het (bindend) studieadvies, aanvullende eisen of numerus fixus. We zien op enkele punten voorzichtige positieve ontwikkelingen in de informatievoorziening. Studenten zijn vaker op de hoogte van de aanmelddatum van 1 april, ze weten vaker dat toelating niet het doel is van de intake (maar eerder kennismaking) en studenten weten het vaker als ze een positief studieadvies hebben ontvangen. Niettemin is er nog veel ruimte voor verbetering in de informatievoorziening op de vo-scholen en ook bij de mbo-instellingen. Hoewel het niet eenvoudig is om belangrijke informatie voor (aankomend) studenten goed bij hen te laten landen, is consistente, toegankelijke, begrijpelijke, proactieve informatievoorziening – georganiseerd in samenwerking/afstemming met toeleverende scholen – essentieel om studenten beter te positioneren voor een kansrijke start.

Balans toegankelijkheid en 'passendheid'

Door het toelatingsrecht zijn volgens beleidsmedewerkers en opleidingsmanagers studenten toegelaten die zonder de wet waarschijnlijk niet waren toegelaten. Hoewel dit de toegankelijkheid vergroot, leidt het in de praktijk soms tot een – door beleidsmedewerkers en opleidingsmanagers ervaren – 'mismatch' tussen student en opleiding. Hoewel in eerdere metingen is vastgesteld dat er geen effect is van de invoering van de wet op de indicatoren vsv/uitval/switch, zien beleidsmedewerkers en opleidingsmanagers wél negatieve ervaringen voor sommige studenten (vertraging, verzuim, uitval) en ervaren zij een hogere, begeleidingsdruk in de opleidingen. Dit kan volgens hen effect hebben op de klasdynamiek, het leerklimaat en soms zelfs op het leertraject van andere studenten. Bij de entreeopleidingen komt de spanning tussen drempelloze instroom en 'passendheid' nog scherper naar voren. Hoewel iedereen in principe welkom is, geven opleidingsmanagers aan dat een *directe* start niet altijd in het belang van de student is. Een deel van de instromers beschikt nog niet over voldoende taalvaardigheid, stabiliteit in de thuissituatie of leerbaarheid in een groep. Dit leidt tot situaties waarin studenten niet kansrijk van start gaan en docenten en begeleiders in de entreeopleiding een grote(re) begeleidingsdruk ervaren. Hier komt nog bij dat het (bindend) studieadvies niet geschikt wordt geacht voor de entreeopleiding, omdat de periode waarin het studieadvies gegeven moet worden te kort wordt geacht en het

studieadvies extra druk legt op de entreestudenten die vaak al met verschillende problematieken te kampen hebben, kwetsbaar zijn en weinig alternatieven wat betreft opleidingskeuze hebben. Een mogelijke oplossing ligt volgens opleidingsmanagers van de entreeopleidingen in regionale samenwerking met vo, gemeenten/leerplicht, hulpverlening, sociale ontwikkelbedrijven en samenwerkingsverbanden passend onderwijs (welke route is in belang van de student) en in structurele inbedding van alternatieve (maatwerk)routes en voortrajecten, zodat jongeren een kansrijke start krijgen.

(Bindend) studieadvies

De persoonlijke omstandigheden van studenten spelen een belangrijke rol spelen bij het wel/niet verbinden van bindende consequenties aan het studieadvies, zo blijkt uit de enquêtes. Het is echter niet altijd duidelijk voor de teams wat onder 'persoonlijke omstandigheden' valt, wat kan leiden tot interpretatieverschillen en discussies binnen teams. Dit vraagt om expertise die de teams nog niet altijd bezitten. Er is behoefte aan meer helderheid en consistentie in het meenemen van persoonlijke omstandigheden in het studieadvies.

Ook het verbetertraject na de waarschuwing en de nazorg na een (bindend) negatief studieadvies blijven aandachtspunten. Bij het verbetertraject zit spanning op de strakke periodes voor het definitief studieadvies en de waarschuwing, waardoor de verbeterperiode soms kort is. Bovendien vraagt het verbetertraject een grote tijdsinvestering vanuit de opleiding, in de vorm van het begrijpelijk en meetbaar vastleggen van de afspraken, de begeleiding bij het verbetertraject en het evalueren van de afspraken. Wat de nazorg van studenten met een negatief bindend studieadvies betreft zijn studenten niet altijd goed in beeld of ontvangen ze niet allemaal voldoende begeleiding bij vervolgstappen. Mogelijk kan een meer proactieve benadering van studenten hier nog voor verbetering zorgen, maar mbo-instellingen geven ook aan dat het lastig blijft om contact te blijven houden met studenten als ze eenmaal een bindend negatief studieadvies hebben ontvangen.

De verschillen in de uitvoeringspraktijk van het (bindend) studieadvies die in eerdere metingen werden geconstateerd, blijven voortbestaan.

Andere ontwikkelingen

Sinds de invoering van de wet vroegtijdige aanmelddatum en toelatingsrecht mbo in 2017 zijn er verschillende ontwikkelingen geweest die van invloed kunnen zijn op de werking van de wet vroegtijdige aanmelddatum en toelatingsrecht mbo. Zo zijn er twee wetten ingevoerd die de (rechts)positie van mbo-studenten verder moeten versterken, namelijk de wet verbetering rechtsbescherming mbo-studenten (2023) en de wet versterking positie mbo-studenten (2021). Tot slot lijkt de toenemende flexibilisering van het mbo te zorgen voor knelpunten bij met name de uitvoering van het (bindend) studieadvies. Flexibele instroom vraagt om maatwerk bij het afgeven van het (bindend) studieadvies en zorgt voor extra administratieve druk bij de opleidingen. Er is vanwege de toenemende flexibilisering van het mbo behoefte aan meer duidelijkheid en waar mogelijk ook meer flexibiliteit in de regels rondom het (bindend) studieadvies.

Bijlage A

Tabellen hoofdstuk 3

Tabel A.1 – Kon je bij je mbo-instelling de informatie krijgen die je nodig had om je aan te melden?

	Studiejaar 2020-2021	Studiejaar 2021-2022	Studiejaar 2022-2023	Studiejaar 2023-2024	Studiejaar 2024-2025
Ik heb niet naar informatie gezocht/gevraagd	15	19	18	19	19
Ik kon alle informatie vinden of opvragen	45	38	40	41	43
Ik kon veel informatie vinden of opvragen	29	28	30	28	28
Ik kon sommige informatie vinden of opvragen	9	12	9	10	8
Ik kon weinig tot geen informatie vinden of opvragen	2	3	3	3	2

(Percentages; N=4.571, enquête IA - eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2020-2021; N=3.513, enquête IA - eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2021-2022; N=3.627, enquête IA - eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2022-2023; N=2.836, enquête IA - eerstejaars studiejaar 2023-2024; N=3.102, enquête IA - eerstejaars studiejaar 2024-2025)

Tabel A.2 – Vervolg vraag: Hoe heb je deze informatie gekregen? (Meer antwoorden mogelijk)

	Studiejaar 2020-2021	Studiejaar 2021-2022	Studiejaar 2022-2023	Studiejaar 2023-2024	Studiejaar 2024-2025
Via de website van de mbo-instelling	70	74	72	70	70
Via contact met de mbo-instelling	47	41	47	47	50
Via brief of andere schriftelijke informatie van de mbo-instelling	23	17	18	19	18
Anders	7	6	7	5	5

(Percentages; N=3.876, enquête IA - eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2020-2021; N=2.808, enquête IA - eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2021-2022; N=2.924, enquête IA - eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2022-2023; N=2.265, enquête IA - eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2023-2024; N=2.476, enquête IA - eerstejaars studiejaar 2024-2025)

Tabel A.3 – Had de opleiding die je nu volgt een intake of kennismakingsactiviteit?

	Studiejaar 2020-2021	Studiejaar 2021-2022	Studiejaar 2022-2023	Studiejaar 2023-2024	Studiejaar 2024-2025
Ja, verplicht	63	60	62	63	63
Ja, vrijwillig	16	16	18	17	17
Nee	15	16	13	12	11
Weet ik niet	7	8	6	9	9

(Percentages; N=4.380, enquête IA - eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2020-2021; N=3.227, enquête IA - eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2021-2022; N=3.371, enquête IA - eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2022-2023; N=2.660, enquête IA - eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2023-2024; N=2.949, enquête IA - eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2024-2025)

Tabel A.4 – Was je tevreden over de intake/kennismakingsactiviteiten?

	Studiejaar 2020-2021	Studiejaar 2021-2022	Studiejaar 2022-2023	Studiejaar 2023-2024	Studiejaar 2024-2025
Zeer tevreden	25	16	19	21	23
Tevreden	64	66	64	62	62
Niet tevreden, niet ontevreden	8	13	12	12	10
Ontevreden	2	3	2	3	3
Zeer ontevreden	2	3	3	3	3

(Percentages, N=3.305, enquête IA - eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2020-2021; N=2.399, enquête IA - eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2021-2022; N=2.605, enquête IA – eerstejaars mbo-studenten 2022-2023; N=2.091, enquête IA – eerstejaars mbo-studenten studiejaar 2023-2024; N=2.297, enquête IA – eerstejaars mbo-studenten 2024-2025)

Bijlage B

Tabellen hoofdstuk 5

Tabel B. 1 – Geen studieadvies gehad: waarom niet?

	2019-2020	2020-2021	2021-2022	2022-2023	2023-2024
Ik was al met mijn opleiding gestopt	19	14	22	22	19
De school gaf vorig studiejaar geen bindend studieadvies vanwege corona	25	35	25	*	-
De school gaf vorig studiejaar geen bindend studieadvies vanwege andere redenen	11	7	10	*	-
De opleiding gaf wel bindend studieadvies, maar ik kreeg het niet	4	4	5	14	14
Anders	41	41	37	65	67

(Percentages; N=547, studentenenquête BSA 2019-2020; N=547, studentenenquête BSA 2020-2021, N=534, studentenenquête BSA 2021-2022; N=434, studentenenquête BSA 2022-2023; N=394, studentenenquête BSA 2023-2024)

*Antwoordcategorie niet meer in studentenenquête BSA 2022-2023 opgenomen.

Tabel B. 2 – Waarom ben je vorig jaar met je opleiding gestopt? (meer antwoorden mogelijk)

	2022-2023	2023-2024
Verkeerde opleidingskeuze	45%	33%
De opleiding was te zwaar	12%	16%
Ik was niet gemotiveerd	21%	34%
Ik voelde me niet thuis bij de opleiding	33%	21%
De manier van onderwijs geven paste niet bij mij	21%	13%
Ik wilde geen negatief Studieadvies (BSA) krijgen	2%	2%
Persoonlijke redenen	20%	41%
Anders namelijk ...	21%	10%

(Percentages; N=103, studentenenquête BSA 2022-2023; N=78, studentenenquête BSA 2023-2024)

Tabel B. 3 – Heeft de school nog afspraken met je gemaakt voor het mogen voortzetten van je opleiding?

	2022-2023	2023-2024
Ja	13	19
Nee, ik mocht gewoon doorgaan met de opleiding	87	81

(Percentages; N=1168, studentenenquête BSA 2022-2023; N=1323, studentenenquête BSA 2023-2024)

Tabel B. 4 – Zijn die afspraken schriftelijk vastgelegd in een brief of e-mail?

	2022-2023	2023-2024
Ja	43	54
Nee	57	46

(Percentages; N=147, studentenenquête BSA 2022-2023; N=217, studentenenquête BSA 2023-2024)

Tabel B. 5 – Wist je aan welke eisen je moest voldoen om een positief Studieadvies (BSA) te krijgen (alleen de studenten die wisten dat ze een studieadvies (BSA) zouden krijgen)?

	2019-2020	2020-2021	2021-2022	2022-2023	2023-2024
Ja	85	80	82	84	81
Nee	15	20	18	16	19

(Percentages; N=2.713, studentenenquête BSA 2019-2020; N=1.646 studentenenquête BSA 2020-2021; N=1.462 studentenenquête BSA 2021-2022; N=1.194, studentenenquête BSA 2022-2023; N=1290, studentenenquête BSA 2023-2024)

Tabel B. 6 – Hoe ben je de eisen te weten gekomen? (Meer antwoorden mogelijk)

	2019-2020	2020-2021	2021-2022	2022-2023	2023-2024
Gehoord in een startgesprek/kennismakingsgesprek (voorafgaand aan start opleiding)	34	32	32	36	37
Gehoord in gesprek(ken) met mentor/studieloopbaanbegeleider (gedurende eerste jaar)	76	73	74	75	72
De eisen stonden in een brief/studiegids	17	15	15	14	14
Anders, namelijk...	3	3	4	3	4

(Percentages; N=2717, studentenenquête BSA 2019-2020; N=1607, studentenenquête BSA 2020-2021; N=1490, studentenenquête BSA 2021-2022; N=1258, studentenenquête BSA 2022-2023; N=1262, studentenenquête BSA 2023-2024)

Tabel B. 7 – Geen studievoorgangsgesprek: Had je wel behoefte aan een gesprek?

	2019-2020	2020-2021	2021-2022	2022-2023	2023-2024
Ja, ik had wel behoefte aan een (of meerdere) studievoortgangsgesprek(ken)	33	37	31	38	30
Nee, ik had geen behoefte aan studievoortgangsgesprek(ken)	67	63	69	62	70

(Percentages; N=447, studentenenquête BSA 2019-2020; N=470, studentenenquête BSA 2020-2021, N=350, studentenenquête BSA 2021-2022; N=283, studentenenquête BSA 2022-2023; N=300, studentenenquête BSA 2023-2024)

Tabel B. 8 – Eén studievoorgangsgesprek: In welke periode heb je dit gehad?

	2019-2020	2020-2021	2021-2022	2022-2023	2023-2024
Augustus – december	45	28	29	29	25
Januari – half maart	41	49	46	47	49
Half maart – juli	14	23	25	24	26

(Percentages; N=1634, studentenenquête BSA 2019-2020; N=1188, studentenenquête BSA 2020-2021, N=1036, studentenenquête BSA 2021-2022, N=899, studentenenquête BSA 2022-2023; N=875, studentenenquête BSA 2023-2024)

Tabel B. 9 – Eén studievoorgangsgesprek: Was je tevreden met één studievoortgangsgesprek?

	2019-2020	2020-2021	2021-2022	2022-2023	2023-2024
Ja, één gesprek was voor mij voldoende	79	74	75	79	80
Nee, ik had graag meerdere studievoortgangsgesprekken gehad	19	22	22	18	17
Nee, ik had liever helemaal geen studievoortgangsgesprek gehad	2	4	2	3	3

(Percentages; N=1633, studentenenquête BSA 2019-2020; N=1188, studentenenquête BSA 2020-2021, N=1035, studentenenquête BSA 2021-2022, N=899, studentenenquête BSA 2022-2023, N=874, studentenenquête BSA 2023-2024)

Tabel B. 10 – Wat vond je positief aan het studievoortgangsgesprek/de studievoortgangsgesprekken? (Meer antwoorden mogelijk)

	2019-2020	2020-2021	2021-2022	2022-2023	2023-2024
Ik kreeg duidelijk te horen wat er goed ging en niet goed ging in mijn opleiding	60	56	55	57	59
Ik voelde mij op mijn gemak in het gesprek	52	45	46	50	48
De mentor/studieloopbaanbegeleider luisterde goed naar mij	47	43	44	44	45
Er werd goed gekeken of ze mij ergens mee konden helpen	46	40	41	41	42
Ik kreeg duidelijk te horen wat ik moest verbeteren in mijn opleiding	33	28	30	30	31
De vragen die ik had werden goed/duidelijk beantwoord	31	25	26	25	26
Het gesprek was op een goed moment in het studiejaar	23	19	20	21	21
Ik heb echt wat gehad aan het gesprek	21	18	18	18	18
Ik vond niks positief aan het gesprek	4	6	7	7	6
Anders	2	3	3	3	1

(Percentages; N=3829, studentenenquête BSA 2019-2020; N=2659, studentenenquête BSA 2020-2021, N=2421, studentenenquête BSA 2021-2022; N=2036, studentenenquête BSA 2022-2023; N=2048, studentenenquête BSA 2023-2024)

Tabel B. 11 – Wat vond je negatief aan het studievoortgangsgesprek/de studievoortgangsgesprekken? (Meer antwoorden mogelijk)

	2019-2020	2020-2021	2021-2022	2022-2023	2023-2024
Ik vond niks negatief aan het gesprek	69	64	65	67	67
Ik heb niet veel gehad aan het gesprek	9	13	12	11	11
Er werd niet goed gekeken of ze mij ergens mee konden helpen	7	9	9	9	8
Ik kreeg niet duidelijk te horen wat ik moest verbeteren in mijn opleiding	6	7	7	6	5
De vragen die ik had werden niet goed beantwoord	6	6	6	7	6
Ik kreeg niet duidelijk te horen wat er goed ging en niet goed ging in mijn opleiding	5	6	7	7	5
Ik voelde mij niet op mijn gemak in het gesprek	4	5	6	6	6
De mentor/studieloopbaanbegeleider luisterde niet goed naar mij	4	5	6	7	5
Het gesprek was te laat in het studiejaar	4	5	6	3	4
Het gesprek was te vroeg in het studiejaar	4	4	3	3	3
Anders	3	3	3	3	3

(Percentages; N=3827, studentenenquête BSA 2019-2020; N=2626, studentenenquête BSA 2020-2021, N=2385, studentenenquête BSA 2021-2022; N=2027, studentenenquête BSA 2022-2023; N=2047, studentenenquête BSA 2023-2024)

Tabel B. 12 – Van wie heb je toen gehoord dat je mogelijk een negatief BSA zou krijgen?

	2019-2020	2020-2021	2021-2022	2022-2023	2023-2024
Van mijn mentor/studieloopbaanbegeleider	75	77	75	75	73
Van een andere docent	6	6	5	7	7
Van de zorgcoördinator	2	3	4	4	2
Van de opleidingsmanager	3	4	4	4	3
Anders	3	1	2	3	2
Weet ik niet meer	10	9	10	8	12

(Percentages; N=828, studentenenquête BSA 2019-2020; N=494, studentenenquête BSA 2020-2021, N=501, studentenenquête BSA 2021-2022; N=404, studentenenquête BSA 2022-2023; N=428, studentenenquête BSA 2023-2024)

Tabel B. 13 – Wanneer heb je een waarschuwing gehad dat je mogelijk een negatief BSA zou krijgen?

	2019-2020	2020-2021	2021-2022	2022-2023	2023-2024
Een maand voor het BSA	14	15	15	13	14
Twee maanden voor het BSA	9	9	8	9	12
Drie maanden voor het BSA	7	7	9	9	10
Vier maanden voor het BSA	3	7	5	5	3
Eerder	7	4	6	5	5
Weet ik niet precies	61	57	58	59	56

(Percentages; N=827, studentenenquête BSA 2019-2020; N=493, studentenenquête BSA 2020-2021, N=501, studentenenquête BSA 2021-2022; N=404, studentenenquête BSA 2022-2023; N=428, studentenenquête BSA 2023-2024)

Tabel B. 14 – Vond je de waarschuwing nuttig/zinvol?

	2019-2020	2020-2021	2021-2022	2022-2023	2023-2024
Zeer nuttig/zinvol	32	28	24	28	30
Een beetje nuttig/zinvol	41	40	41	39	39
Niet zo nuttig/zinvol	16	21	23	20	20
Helemaal niet nuttig/zinvol	11	12	12	12	11

(Percentages; N=797, studentenenquête BSA 2019-2020; N=476, studentenenquête BSA 2020-2021; N=473, studentenenquête BSA 2021-2022; N=384, studentenenquête 2022-2023; N=415, studentenenquête 2023-2024)

Tabel B. 15 – Waarom vond je de waarschuwing nuttig/zinvol? (Meer antwoorden mogelijk)

	2019-2020	2020-2021	2021-2022	2022-2023	2023-2024
Door de waarschuwing werd mij duidelijk op welke punten ik harder moest gaan werken	56	52	52	53	46
Door de waarschuwing werd ik (extra) gemotiveerd om mijn prestaties op school te verbeteren	46	40	43	43	45
Na de waarschuwing is het gelukt om mijn prestaties op school te verbeteren	20	16	15	19	17
Na de waarschuwing kreeg ik extra begeleiding om mijn prestaties op school te verbeteren	12	10	14	17	13
Anders	4	7	7	3	7

(Percentages; N=568, studentenenquête BSA 2019-2020; N=319, studentenenquête BSA 2020-2021; N=308, studentenenquête BSA 2021-2022; N=257, studentenenquête BSA 2022-2023; N=282, studentenenquête BSA 2023-2024)

Tabel B. 16 – Waarom vond je de waarschuwing niet nuttig/zinvol? (Meer antwoorden mogelijk)

	2019-2020	2020-2021	2021-2022	2022-2023	2023-2024
Ik heb geen waarschuwing nodig om mijn prestaties op school te verbeteren	33	25	30	25	23
Er werd mij niet voldoende duidelijk gemaakt waar ik harder aan moest gaan werken	31	34	36	35	23
Na de waarschuwing is het niet gelukt om mijn prestaties op school te verbeteren	23	34	25	27	30
Ik vond de waarschuwing onterecht				29	25
Anders	23	20	24	13	15

(Percentages; N=226, studentenenquête BSA 2019-2020; N=154, studentenenquête BSA 2020-2021; N=164, studentenenquête BSA 2021-2022; N=133, studentenenquête BSA 2023-2024)

Tabel B. 17 – Moest je stoppen of mocht je doorgaan met je opleiding?

	2022-2023	2023-2024
Ik mocht doorgaan	38	54
Ik moest stoppen	62	46

(Percentages; N=86, studentenenquête BSA 2022-2023; N=84, studentenenquête BSA 2023-2024)

Tabel B. 18 – Waarover gingen de afspraken?

	2022-2023	2023-2024
Welke vakken/onderdelen ik moest verbeteren	55%	54%
Extra begeleiding vanuit de school	28%	28%
Hoeveel tijd ik krijg om te verbeteren	30%	27%
Mijn aanwezigheid en inzet bij de lessen	55%	43%
Mijn aanwezigheid en inzet bij bpv/stage/werk	23%	17%
Mijn gedrag tijdens de lessen	14%	21%
Mijn gedrag tijdens de bpv/stage/werk	9%	4%
Anders, namelijk...	3%	10%

(Percentages; N=33, studentenenquête BSA 2022-2023; N=26, studentenenquête BSA 2023-2024)

Tabel B. 19 – Heb je na het negatief bindend studieadvies nog een keer een gesprek gehad met iemand van school (bijv. je mentor of een slb'er) over hoe nu verder?

	2019-2020	2020-2021	2021-2022	2022-2023	2023-2024
Ja, een keer	29	29	28	40	38
Ja, meerdere keren	34	30	36	31	34
Nee	37	40	36	29	29

(Percentages; N=125, studentenenquête BSA 2019-2020; N=106, studentenenquête BSA 2020-2021; N=99, studentenenquête BSA 2021-2022; N=81, studentenenquête BSA 2022-2023; N=84, studentenenquête BSA 2023-2024)

Tabel B. 20 – Ben je nog door anderen geholpen?

	2022-2023	2023-2024
Gemeente	6	9
Leerplicht / Doorstroompunt	18	14
Mijn nieuwe school	19	5
Mijn nieuwe opleiding aan mijn oude school	21	0
Anders	49	15
Ik ben niet door anderen geholpen	-	58*

(Percentages; N=31, studentenenquête BSA 2022-2023; N=38, studentenenquête BSA 2023-2024)

*Deze categorie was in de vorige meting abusievelijk niet meegenomen in de vragenlijst

